РЕЉА НОВАКОВИЋ
RELJA NOVAKOVIĆ

НЕПОЗНАТИ ЦРЊАНСКИ

ДРЕВНИ СРБИ НА БРИТАНСКОМ ТЛУ

AN UNKNOWN CRNJANSKI

THE ANCIENT SERBS ON THE BRITISH SOIL

PRETHISTORIJA — PRETKAMBRIJ

PRETHISTORIJA

Absolutna kronologija (približna)	*Geološka periodizacija*	*Prethistorijski periodi*	*Kulture*	*Važnija nalazišta u Jugoslaviji*
[illegible] n. e.	ALUVIJ		Rimska civilizacija	Židovar · Mókronog · Mihovo · Ulaka · Vrhnika · Jezerine · Ribić · Malunje · Novi Jankovci
		Mlađe željezno doba	Latenska k.	
[illegible]00		Starije željezno doba	Etruščanska k. · Halštatska k. Villanova-k. Golasecca-k. · Este-k.	Sanski most · Prozor · Kompolje · Vrebac · Drenov Klanac · Radonja · Mramorac · Rudovci · Novo Mesto · Vinica · Šmihel · Trebenište · Radolište · Visovi · Čurug · Šmarjeta · Magdalenska gora · Sv. Lucija · Picug · Nin · Rifnik · Podzemelj · Kranj · Dalj · Vel. Gorica · Krupače · Nezakcij · Donja Dolina · Ripač · Čungar · Horvati · Kriva Reka · Vučidol · Glasinac · Ošanići
— 1000		Brončano doba	Lužička k. · K. grobišta sa žarama Unjetička k. · Tószeg-k. Kasnoheladska k. · Kasnominojska k. Srednjoheladska k. · Srednjominojska k.	Veliki Mošunj · Tešanj · Krehin Gradac · Debelo Brdo · Ruše · Ptujski grad · Dobova · Zagorje · Prestranek · Veliki Otok · Žuto Brdo · Dubovac · Vršac · Vatin · Dobrača · Tenja · Bijelo Brdo · Lovas · Topličica · Drnovo · Bubanj · Humska Čuka · Mokrin · Bizovac · Skopsko Kale · Vršnik
— 1800		Bakreno doba (kasni neolitik)	K. zvonolikih vrčeva · Gajtansko-keramička k. · Badenska k. · Bodrogkereszturska k. · Remedello-k. Altheim-k. · Mondsee-k.	Vučedol · Sarvaš · Ljubljansko barje · Hrustovača · Zecovi · Kostolac · Lasinja · Karavida · Griča · Lohinja · Boljun · Brekinjska
— 2000		Neolitik	K. češljaste keramike · K. sojenica · K. ljevkastih vrčeva · Tripoljska k. · Michelsberška k. · Rössenska k. · Stentinello-Molfetta k. · Cucuteni k. · Los Millares-k. · Shassey k. · Vadastra-k. · Ariusd-k. · Salcuta-k. · Gulmeniţa-k. · K. Harrouard · K. Potisja · Boian-k. · K. Windmill-Hill · Lengyelska k. · Dimini-k. · Vrpčasto-keramička k. · Körös-k. · Sesklo-k.	Crnobuki · Lisičići · Markova spilja · Pokrivenik · Grapčeva spilja · Zelena pećina · Smilčić · Danilo-Bitinj · Kraljevine · Nebo · Butmir · Malo Korenovo · Srpski Krstur-Bapska · Pločnik · Škocjanska Jama · Hrtkovci · Jakovo-Kormadin · Potporanj · Predionica · Jablanica · Vinča · Porodin · Zelenikovo · Starčevo · Lepenski vir
— 3500 — 10 000		Mezolitik	Azilien · Ertebölle-k. Campignien · Kunda-k. Tardenoisien · Maglemose-k. Capsien · Lungby-k.	Crvena Stijena Kozluk
— 80 000	DILUVIJ — Würm	Mlađi paleolitik	Magdalénien Solutréen Aurignacien	Makarovec · Crvena Stijena · Potočka zijalka · Crvenka · Nevlja
— [illegible] 000	Riss Mindel	Srednji paleolitik	Moustérien Levalloisien Tayacien	Kamen · Crkvina · Njivice · Špehovka · Risovača · Gradac (Kragujevac) · Kostanjevica · Betalov spodmol · Veternica · Vindija · Krapina
— [illegible] 000	Günz KVARTAR	Stariji paleolitik	Micoquien Acheuléen Clactonien Chalossien Abevillien (Chelléen)	
	TERCIJAR		Eoliti (?)	

Пре него што се вратио из Енглеске Црњански је 1964. године објавио у НИН-у - специјално за НИН- неколико прилога под овим насловима: "Ноулс о Косовској бици" (12.7.1964.); "Археолошке везе Балкана" (23.8.1964.); "Вендски траг у Британији" (04.10.1964.); "Откуд потичу имена наших река и брда" (01.11.1964).

Приликом појаве првог прилога (Ноулс о Косовској бици) редакција НИН-а штампала је и ову напомену: "Песник и романсијер Милош Црњански упутио је редакцији НИН-а три текста, написана специјално за наш лист. Први подужи текст објављујемо у овом броју" (12.7.1964, с. 8-9).

Колико се сећам, вест да се Црњански враћа у Југославију изазвала је велико интересовање и узбуђење уопште, посебно у круговима књижевника. Наравно, личност таквог гласа и угледа очекивана је са нестрпљењем и у круговима политичара и интелигенције у ширем смислу. Сви су очекивали да доживе и чују шта ће Црњански рећи кад се после толико година поново нађе у земљи своје младости. Они који су га познавали као личност изузетне интели-

Before his return from England Crnjanski published in 1964 NIN - exclusively for NIN - several supplements under these titles: "Knoles about the Battle of Kosovo" (July 17 1964); "Archelogical Connections of the Balkans" (August 23 1964); "The Vendian Trace in Britain" (October 4 1964); "Where do the Names of our Rivers and Hills Originate from?" (November 11 1964).

On the occasion of the first of these supplements (Knoles about the Battle of Kosovo) the editorial office of NIN published this note too: "The poet and novelist Milosh Crnjanski has sent to the editorial office of "NIN" three texts, written especially for our journal. The first longer text we are publishing in this issue". (July 12 1964, p. 8-9).

As far as I remember it, the news that Crnjanski would return to Yugoslavia raised a great interest and excitement generally, especially in literary circles. Of course, a person of such a fame and reputation was waited for also in the circles of politicians and inteligentsia in a broader sense. All expected to experience and hear what Crnjanski would say when he is after so many years in the country of his youth. Those who had known him as a person

генције, али и особе плахе нарави, осетљиве на све што се коси са њеним схватањем улоге личности у односу на њену слободу и стваралаштво, питали су се како ће се Црњански снаћи кад се поново нађе у средини у којој ће, можда, узалуд очекивати да најпре себе препозна. Видеће исте улице и многе исте зграде, али у суштини ништа неће више бити исто. Узалуд ће се освртати не би ли негде себе запазио. Вероватно да су његови пријатељи и поштоваоци чинили све да у њему стишају буру коју је осећао настојећи да на улици, у ваздуху, у кући, између четири зида, угледа себе - Милоша Црњанског каквог је само он познавао. Узалуд! Таквог Милоша Црњанског нигде више није срео. И даље је ходао, удисао ваздух и гледао свет око себе, али му се чинило да је самом себи био најближи кад отвори књигу и почне да је листа од корице до корице.

И тако, у узбуђењу које је у оно време захватило Београд био је у Удружењу књижевника, у Француској 7, организован састанак и разговор са књижевником Милошем Црњанским. Просторије су биле

of an exeptional intelligence, but of a shy personality, sensitive to all contradicted to his conceptions of the role of a person in relation to his freedom and creativity, were wondering how Crnjanski would find his way when he is again in an environment where he would, perhaps, expect in vain to find, first of all, himself. He would see the same streets and many same buildings, but in essence nothing would be same. He would turn his head in vain in order to notice himself somewhere. His friends and admirers were probably doing their best to calm the storm he felt while trying to see, in a street, in the air, at home, between the four walls, himself - Milosh Crnjanski known only by him. In vain! Such a Milosh Crnjkanski was met by him nowhere anymore. He still walked, inhaled the air and looked at the world around him, but it seemed that he was closest to himself having opened a book and begun to leaf through it from cover to cover.

And so, in the excitement that had seized Belgrade at that time, a meeting and talk with the writer Milosh Crnjanski was organized in The Association of Writers at 7 Francuska street. The premises were too small to hold

претесне за све који су желели да га виде и чују његову реч. Узалуд сам покушавао да међу присутнима угледам неког из некадашње IV мушке гимназије. Очекивао сам да ћу сигурно угледати Ђорђа Костића, али ни њега нисам запазио. Би ми тешко кад сам закључио да нисам угледао никога од његових ученика којима је Црњански једно време предавао историју. Било би ми лакше да сам макар ја могао да му приђем и поздравим га у име његових бивших, давнашњих, ђака. То увек нешто значи. Ипак, то вече моја највећа жеља је била да му приђем као историчар и да изразим своје велико задовољство поводом његових чланака штампаних у НИН-у. Међутим, моја жеља да са њим проговорим коју реч о његовим чланцима из археологије и старије историје Балкана и Британије у оној стисци била је неостварљива. Узалуд сам очекивао да ће можда неко други споменути нешто и о тој страни његовог интересовања, али ни о томе ни речи. Помислио сам да можда сам Црњански није желео да се на том скупу говори и о тој страни његовог интересовања, али сам се и тада и после питао

all those who wanted to see him and hear his word. I tried, in vain, to see somebody from the former IV Man's Gymnasium among the present. I had expected to see Djordje Kostic for sure, but did not see him either. I felt ill when I concluded that there was nobody of his pupils whom Crnjanski for a time taught history. It would have been easier to me if at least I had been able to approach him and greet him on behalf of his former, old pupils. It always means something. Yet, on that evening my greatest wish was to approach him as a historian and express my great satisfaction on the occasion of his articles published in NIN. However, my desire to talk with him a couple of words about his articles on archeology and older history of the Balkans and Great Britain was unfeasible in that crowd. I expected in vain that somebody else would mention something about that side of his interest too, but there was not a word about it either. I got a thought that perhaps Crnjanski himself did not want to talk at that meeting about that side of his interest, but I wondered both then and later on why those article were being published in the press at all when nobody was interested in them, either at that meeting or later on.

зашто су се ти чланци уопште и појављивали у штампи кад се за њих уопште нико није интересовао, ни на том скупу ни касније.

Будући да сам оценио, с правом или не, да су чланци Црњанског штампани у НИН-у заиста веома значајни и да заслужују да се о њима говори и то не узгред, већ да су прави повод за дуго и свестрано проучавање могућих веза народа Балкана са народима Британских острва од најстаријих времена, одлучио сам да још једном покушам да скренем пажњу наше јавности на заслуге Црњанског, односно на његове прилоге бољем познавању старе историје европских народа, па и шире. У том смислу сам у Прилозима за књижевност, језик, историју и фолклор 1987-1988, књ. LIII-LIV, св. 1-4, Филолошког факултета, Београд 1990. објавио чланак под насловом "Поводом текстова Милоша Црњанског о археолошким везама Балкана". Наравно, оцењујући да је Црњански у своје време с пуно разлога покушао да својим прилозима скрене пажњу научне јавности на потребу темељнијег истраживања наведених веза, и сам сам покушао

Since I had considered, rightfully or not, that the articles by Crnjanski published in NIN were very significant and deserved to be spoken about and not by the way, but that they were a right reason for a long and comprehensive study of the possible connections of the Balkans peoples with the peoples of the British Islands from the most ancient times, I decided to try once again to call attention of our public to the merits of Crnjanski, ie to his contributions to a better knowledge about the old history of Europian peoples, and even broader. To that purpose I published, in The Supplements for the Literature, Language, History and Folk Lore 1987 - 1988, book LIII - LIV, vol 1-4, of The Faculty of Philosophy, Belgrade 1990, an article under the title "On the Occasion of the Text by Milosh Crnjanski about the Archeological Connections of the Balkans". Of course, considering that Crnjanski at his time with lot of reasons tried by his supplements to call attention of scientific community to a need for a more thorough research on the cited connections, I tried myself too to convince the readers by some my results that the problem was really worthwhile, but the cited article in 1990 remained entirely without a

да неким својим резултатима убедим читаоце да је проблем заиста вредан пажње, али је наведени чланак из 1990. остао у потпуности без позитивног одјека, у ствари без икаквог одјека.

Како је, пак, у последњих неколико година и у нашој средини порасло интересовање за праисторију балканских и европских народа уопште, међу којима и српског народа пало ми је на ум да би можда било корисно да се још једном подсетимо чиме је то Милош Црњански у своје време желео да нам скрене пажњу на могуће међусобне везе народа удаљених међу собом и временом и простором. Његови су прилози утолико привлачнији кад знамо да смо још увек у великој неизвесности кад је реч о пореклу индоевропских народа међу које с правом убрајамо и Србе. Не прихватајући јако упрошћену теорију о балтичком пореклу балканских Срба и њиховом доласку на Балканско полуострво негде у првој половини VII века нашли смо се у безнађу питајући се, ако наши преци нису дошли у VII веку са полапског простора одакле су онда и када дошли на данашња балканска станишта? Уопште, ко су били преци Срба

positive echo, in fact without any echo.

As, yet, the interest in the prehistory of the Balkan and Europian peoples generally, the Serbian people being also among them, has grown in our environment too in the last several years, I got an idea that it might be useful to remind once more what had been whereby Milosh Crnjanski at his time tried to call our attention to the possible mutual connections of the peoples remote from each other both temporally and spatially. His supplements are the more attractive when we know that we are still in a great incertainty regarding the origin of the Indoeuropian peoples, among which we rightfully include the Serbs too. Not accepting the very simplified theory about a Baltic origin of the Balkan Serbs and their arrival to Balkan Peninsula in about the first half of VII c.B.C., we found ourselves in a despair wondering, if our ancestors had not come from the Elbe Basin in VII century, where then they come from and when to the today's Balkan habitats. Who were, at all, the ancestors of the Serbs and what was their name? In the existing circumstances suddenly the theories about

и како су се звали? У постојећим околностима одједном су почеле да се јављају теорије о кавкаским, карпатским, месопотамским, малоазијским, лидијским, ликијским и о Србима са других простора и из времена које се више није могло одмерити. У тој великој недоумици, трагајући за подацима који би нам могли пружити било какву основу за прихватање неке од споменутих теорија не можемо бити незаинтересовани ни за податке које нам пружа Црњански у својим описима "**Археолошких веза Балкана**". Шта више, рекли бисмо да његови описи имају снагу аргумената и ми их не можемо тек тако одбити због пуке неверице. Ми им морамо тражити и утврђивати траг питајући се како су се нашли тамо где их налазимо, ко их је први споменуо и забележио и шта значе и ту и на другом месту на којем налазимо исте облике. Страх од евентуалних неуспеха не може нас оправдати. Ограничени успех не мора да се схвати као неуспех. Држећи се тога правила сматрам да и прилоге Црњанског треба и даље користити као неку врсту путоказа до сазнања већег него

Caucasian, Carpathian, Mesopothamian, Asia Minorian, Lycian, Lydian and from other spaces Serbs began to appear, and from the times not measurable anymore. In that great dilemma, searching for the data that would give us any basis for accepting some of the mentioned theories we can not be uninterested in the data given by Crnjanski in his writings "**The Archeological Connections of the Balkans**" either. Moreover, we would say that his descriptions have a strength of arguments, and we can not discard them because of mere disbelief. We have to look for and ascertain their track wondering how they found themselves where we find them, who was first to mention and record them, and what they mean there and elsewhere where we are finding the same forms. A fear of a possible failure can not justify us. A limited success need not to be understood as a failure. Conforming to that rule I think that the supplements by Crnjanski are still to be used as a kind of road sign toward a knowledge greater than the present one. Let the readers of this book not reproach my repeating in it almost all which Crnjanski at his time considered he should have said. Maybe at this

што је садашње. Читаоци ове књижице нека ми не замере што ћу у њој поновити готово све оно што је и Црњански у своје време сматрао да треба да каже. Можда ће се овог пута ипак наћи неко ко ће другачије да оцени његово знање и труд уз жељу да нас упути куда да кренемо.

Дакле, упућујући читаоце у садржај својих написа из 1964. године Црњански је почео од наслова "**Археолошке везе Балкана**" и то овим речима: "И ако се то чини у први мах невероватно, археолошких веза између Британских острва и територије данашње Југославије, мислећи на ону из 1964, било је већ у **праисторијско доба**". Ако прихватамо кратко енциклопедијско објашњење појма преисторије или праисторије онда би, по некима, то било раздобље од прве појаве човека све до времена од којег су се код појединих етничких скупина, племена и народа, сачували први писани документи које наука прихвата као веродостојна. Будући да се први писани споменици код појединих народа не јављају у исто време, узима се да се ни временска граница између преисторије и историје не

time there will be somebody who will asses his knowledge and effort differently, with a desire to direct us where to go.

Consequently, directing the readers to the contents of his writings from 1964, Crnjanski began from the title "**The Archeological Connections of the Balkans**", by these words: "Although it seems incredible at the first glance, there were archeological connections between the British Isles and the territory of today's Yugoslavia, (thinking of that from 1964), as early as **in prehistorical time**". If we accept the short encyclopedian explanation of the notion "prehistory", then, according to some, it would have been a period from the first appearance of the man until the time from which at particular ethnical groups, tribes and peoples the first written documents appeared accepted by science as trustworthy ones. Since the first written documents at particular peoples do not appear at the same time, it has been assumed that the temporal boundary beetween prehistory and history does not coincide in all spaces either, nor one temporal boundary refers to all peoples.

When Crnjanski mentioned that the archeological connections

поклапа на свим просторима нити се једна временска граница односи на све народе.

Кад је Црњански споменуо да су археолошке везе између Балкана и Британских острва могле постојати још у преисторијско доба он је одмах скренуо пажњу на **Гордона Чајлда** (Gordon Childe) за кога је рекао да је он први указао на постојање тих веза, али је одмах додао да је те везе још више истицао чувени биолог професор **Холдејн** (J.B.S. Holdane). За њега Црњански каже да је у једном популарном чланку написао да су британска острва у преисторији била колонија територије на којој се простире Југославија. Назвавши ово мишљење Холдејна бутадом (духовитом шалом) Црњански напомиње да је ту бутаду најоштрије критиковала **Џекета Хокс** (Jaqueta Hawkes), за коју Црњански каже да је најпознатији британски археолог, што ће рећи да Холдејново мишљење није прихваћено у озбиљним научним круговима.

Будући да је одувек било врло значајно утврдити да ли је, када и у којој мери постојала заједничка праисторијска култура између Балкана и

between the Balkans and the British Isles could exist as early as prehistorical times, he called attention immediately to **Gordon Childe**, for whom he said that first had pointed to the existence of such connections, but added immediately that those connections had been emphasized even more by the well-known biolog prof. J.B.S. **Holdane**. Crnjanski says for him that he wrote in one popular article that the British Isles were in prehistory a colony of the territory where is today's Yugoslavia. Having called this Holdanes opinion a witty joke, Crnjanski notes that that joke was most severely criticized by **Jaqueta Hawkes**, for whom he notes that is the most famous British archeologer, that is to say that Holdane's opinion has not been accepted in serious scientific circles.

Since it has been always very important to ascertain whether, when and to which extent existed a common prehistorical culture between the Balkans and the British Isles, Crnjanski cited in relation to it the Irish archeologer in Dublin, prof. **Mac Alister**, for whom he says that had believed in a great antiquity of those connections thinking that the metropolis of

британских острва, Црњански је у вези с тим навео ирског археолога у Даблину, професора **Мак Алистера** (Mac Alister), за кога каже да је веровао у дубоку старост тих веза сматрајући да је метропола те културе била **Винча**. При спомену Винче Црњански није могао да не скрене пажњу и на професора Милоја Васића користећи прилику да и за себе каже да је био Васићев ученик. Наравно да нам је после овог податка јасније откуда код Црњанског овај смисао за археологију и посебно интересовање за археолошке везе Балкана.

Кад је на једном месту указао на Мек Алистерово истицање значења Келта и Црњански је подвукао да "За нашег читаоца, у нашој земљи, та веза за време Келта заслужује највише пажње. По нашем мишљењу, додаје Црњански, постоји, несумњиво, у преисторији британских острва, не само једна **илирска** субстрата, него и једна **вендска**" (*подвукао Р.Н.*).

Задржавајући се на спомену "илирских" веза Црњански подсећа да је на те "илирске" везе указивала и госпођа Хокс, за коју каже да

that culture had been **Vincha**. At the mention of Vincha Crnjanski could not but to call attention also to prof. Miloje Vasic, taking advantage of an opportunity to say that himself had been a pupil of Vasic. Of course that after this datum it is more clear to you from where with Crnjanski this sense for archeology and a special interest in archeological connections of the Balkans.

When Crnjanski pointed at one place to the Mac Alister's emphasizing the meaning of the Celts, he also underlined that "For our reader, in our country, that connection in the time of Celts deserves the most attention. In our opinion, Crnjanski adds, there is, doubtlessly, in the prehistory of the British Isles, not only one **Illyrian** substratum, but also one **Vendian**" (*underlined by R.N.*).

Staying with the mention of the "Illyrian" connections Crnjanski reminds that those "Illyrian" connections were also pointed to by mrs Hawkes, for whom he says that is an expert for archeological connections with the Balkans. "Those connectons, Crnjanski says, were being underlined also by the famous archeologists of Scottish Universities professor **Stuart Piggot. They all admit early Illyrian traces in the pre-**

је експерт за археолошке везе са Балканом. "Те везе је, продужава Црњански, подвлачио и чувени археолог шкотских Универзитета професор **Стјуарт Пигот** (Stuart Piggot). **Сви они признају ране илирске трагове у преисторијском добу британских острва. Те везе имају и своју литерарну прошлост**".

Али кад се већ задржавамо на овим напоменама Црњанског о илирским траговима у Британији које запажају угледни британски научници, верујем да неће бити сувишно да се већ овде подсетимо шта о илирским траговима на нашем јужнословенском тлу пишу неки писци нешто старији од споменутих британских. Дакле, да се на запажањима британских научника у везе са илирским траговима на британским острвима још у преисторијском раздобљу вреди задржати мало дуже рекли бисмо да нам потврђују запажања непознатог писца из 1821. године у делу "Historisch-Topographische Beschreibung von Bosnien und Serbien mit besondrer Hinsicht auf die neuesten Zeiten mit einer Karte, Wien 1821". У њој писац од стране 52 Илирима посвећује нека веома значајна

historian age of the British Isles. Those connections have their literary past too".

But since we are already at those Crnjanski's notes about the Illyrian traces in Britain observed by prominent British scientists, I believe that it will not be excessively to recall already here what was written about the Illyrian traces on our Yugoslavian soil by some writers somewhat older than the mentioned British ones. So, that it is worthwhile to remain little more at the observations of British scientists in relation to the Illyrian traces in the British Isles as early as prehistorical times we would say as if it is proved to us by the observations by an anonimous writer from the year 1981 in the book "Historisch-Topographische Beschreibung von Bosnien und Serbien mit besonder Hinsicht auf die neuesten Zeiten mit einer Karte, Wien 1821". There the writer devotes to Illyrians from the page 52 some very significant observations under the title "Geschichte von Bosnien und Serbien".

Already the first sentences indicate that the writer was convinced that inhabitants of Serbia and Bosnia are of a very old origin: "The inhabitants, he

запажања под насловом "Geschichte von Bosnien und Serbien".

Већ прве реченице указују да је писац био убеђен да су становници Србије и Босне веома старог порекла: "Становници, каже он, који данас настањују краљевине Босне и Србије воде порекло од једног од **најстаријих и најраспрострањенијих** народа, наиме од старих Илира". Њихову дубоку старост, каже писац, потврђује и чињеница да су поједина племена овог народа као савезници Грка учествовали у Тројанском рату, а борили су се и против Персијанаца и Римљана. Временом су Римљани покорили илирска племена и покрајине. У доба Трајана Илирији су прикључене Тракија и Дакија све до **Карпатских планина**, а затим је римска власт проширена све до Црног мора. За време цара Константина, прича даље писац, образована је посебна Илирска префектура са две дијецезе, македонском и дачком, и 17 провинција. У шестом веку Илирикум се састојао из осамнаест провинција. Током времена илирски народи су се ширили и преко територије **Сармата** и **Гета** и

says, of today's kingdoms of Bosnia and Serbia trace their origin to one of the **oldest and most spread peoples**, namely to old Illyrians". Their great antiquity, the writer says, is confirmed also by the fact that some tribes of this people fought in the Trojan War as allies of the Greeks, and they also fought against the Persians and Romans. In time the Romans conquered the Illyrian tribes and provinces. In the time of Trajan Thracia and Dacia were attached to Illyria, all the way to the **Carpathian Mountains**, and then the Roman rule was expanded all the way to the Black Sea. During the reign of the emperor Constantin, the writer narrates on, a special Illyrian prefecture was established with two dieceses, Macedonian and Dacian ones, and 17 provinces. In VI century Illyricum consisted of 16 provinces. In time the Illyrians peoples were expanding also over the territories of the **Sarmatians** and **Get** and reached northward as far as New Land, all the way to near the Northern Pole.

When in time the climate and other conditions forced them to abandon those regions with a cruel climate, the Illyrian tribes were returning to the south uniting

према северу допрли чак до Нове Земље, све до близу северног пола.

Кад су их временом климатске и друге околности приморале да напусте ове крајеве са суровом климом, илирска племена су се враћала на југ сједињујући се са сродним илирским племенима чији становници нису напуштали своја стара станишта. Занимљиво је да хроничар ових догађања истиче да при повратку није уопште долазило до насилног премештања и да нико од преосталих Илира није протериван нити је истребљиван.

Да је непознати хроничар био убеђен да Илири нису нико други до прапреци Словена, па и Срба, рекли бисмо да јасно потврђује табела у којој је он сва илирска племена сврстао у V група. Посматрајући његову табелу пада у очи пета група са називом "Илири у ужем смислу" у којој су поименце набројани Далматинци, Хрвати, Славонци, Босанци, Срби и Рашани, Дубровчани и Пољичани, Албанци и Црногорци. Кад је нешто касније говорио о становницима Србије за коју каже да је у време појаве ове књиге (1821) имала 960 000

with the akin Illyrian tribes whose members were not leaving their old habitats. It is interesting that the chronicler of this happenings underlines that at the return there were not forceful shifts and that none of the remaining Illyrians was not being expelled or exterminated.

That the anonimous chronicler was convinced that Illyrians were nothing but forefathers of the Slavs, and thus of the Serbs too, we would say is clearly confirmed by a table where he classified all Illyrian tribes into 5 groups. Looking at his table conspicious is the fifth group with designation "The Illyrians in a Narrower Sense" where by name the Dalmatians, Croats, Slavonians, Bosnians, Serbs and Rashans, Dubrovnians and Poljicians, Albanians and Montenegrins are enumerated. When somewhat later he spoke about the inhabitants of Serbia for which he said that at the time of appearance of this book (1821) had 960 000 inhabitants, the writer emphasized specially that the inhabitants of Serbia, called Serbs and **Rashans**, are of the same origin as Bosnians and that they have the same language - **Illyrian**.

In the dilemma existing in science regarding the origin of the

становника, писац је посебно истакао да су становници Србије, названи Срби и **Рашани**, истог порекла као и Босанци и да је и једнима и другима исти језик - **Илирски**.

У недоумици која у науци постоји око питања порекла Илира и њихове распростра-њености да не заборавимо да подсетимо шта о њима зна састављач тако зване "**Повести времених лет**"- "Историја мно-гих година" (Несторовог ле-тописа) из почетка XII века. Код спомена Иљурика (Или-рије) хроничар је забележио да обухвата северозападни, прио-бални, део Балканског полу-острва, додајући да су границе Илирика као провинције Рим-ске империје, установљене у првој половини првог века после Христа и да су захватале део тетиторије садашње Југо-славије. Кад је летописац, затим, одмах после Илирије, споменуо Словене коментатор ове летописачке вести прoту-мачио је да су Словени спо-менути зато што је летописац био убеђен да су Словени првобитно живели у Илирији. Споменувши затим и апостола Павла за кога каже да је по-ходио Илирик и ту ширио хришћанство хроничар је био

Illyrians and their diffusion let us not forget to remind what about them is known by the compiler of so-called "**History of Many Years**" (Nestors' Annals) from the beginning of XII century. At the mention of Iljurik (Illyria) the chronicler recorded that it encompassed the northwestern, coastal part of the Balkan Peninsula, adding that the borders of Illyric as of a province of the Roman Empire had been established in the first half of I c.A.D. and encompassed a part of the territory of today's Yugoslavia. When the chronicler, then, immediately after Illyria, menti-oned the Slavs, the commentator of this chronicle information interpreted it as the Slavs were mentioned because the chronicler was convinced that the Slavs had lived in Illyria originally. Having mentioned then the apostle Paul too, for whom he says that had visited Illyric and spread Christianity there, the chronicler was convinced that could righfully say that "there the first Slavs were there".

When we know all this it seems to us that we understand better why some British scientists point out several times "the Illyrian traces in the prehistorical age of the British Isles". It is

уверен да с правом може да каже "да је ту било прво Словенство" ("ту бо беше Словене первоје").

Кад за све ово знамо чини нам се да боље схватамо зашто неки британски научници више пута истичу "илирске трагове у преисторијском добу британских острва". Вероватно да се и Црњански с разлогом више пута задржава на споменима Илира имајући, по свој прилици, у виду њихово прадавно порекло и њихову велику распрострањеност као ране индоевропске групације. У том смислу Црњански и даље истиче своја запажања овим речима: "Већ антички историчари помињу везе између британских острва и оних земаља које су данас **словенске**, нарочито везе са данашњом Русијом, Украјином. **Плиније**, на пример, упозорава на сличност у религиозним церемонијама Британаца и Персијанаца у његово доба. **Тацит**, у својој књизи о Германији каже да је језик којим се говори на обали Балтичког мора, где станују Аести (Ести?) сличан језику којим говоре Британци у његово доба. **Страбон** налази да су институције становника на

probable that Crnjanski too stays with the mentions of the Illyrians rightfully several times, having in mind probably their ancient origin and their great diffusion as of an early Indoeuropian group. In that sense Crnjanski still points out his observations by these words: "Already ancient historians mention the connections between the British Isles and those countries which are **Slavic** today, especially the connections with today's Russia, Ukraine. **Plinius**, for example, reminds of the similarity in the religious ceremonies of the British and Persians in his time. **Tacitus**, in his book on Germania, says that the language spoken on the coast of the Baltic Sea, where Aesti (Ests) live, is similar to the language spoken by the British of his time. **Strabo** finds that the institutions of the inhabitants of the British Isles are similar to those **Samothracian**.

As a historian, Crnjanski was versed also in medieval historical literature and therefore he underlines rightfully that the medieval chroniclers and historians were percieving a similarity between the toponymy of the British Isles and the **Illyrian** and **Vendian**, and especially **Scythian** countries. Moreover,

британским острвима сличне **самотрачким**".

Као историчар, Црњански је био упућен и у средњевековну историјску литературу и зато с правом истиче да су средњевековни хроничари и историчари запажали сличност у топонимији британских острва и **илирских** и **вендских**, а нарочито **скитских** земаља. Шта више, каже Црњански, "Ти средњевековни хроничари заступају мишљење да је чак и становништво британских острва пореклом из Скитије, данашње Украјине".

Наводећи неке примере из литературе који се односе на средњи век Црњански наводи најпре **Англосаксонску хронику**, најстарију хронику Енглеске у којој је, каже, записано да су стари становници острва дошли из **Јерменије**, док **Исидор из Севиље** (писац IV столећа) бележи да је старо становништво **Шкотске**, звано Пикти (офарбани) дошло из Скитије. Ту сад Црњански спомиње **Беду Венерабилиса** за кога каже да је у својој Историји енглеске цркве за Пикте рекао "Gente Pictorum de Scythia". Исто мишљење да су Шкоти пореклом Скити заступао је и **Роберт Манроу**

Crnjanski says, "Those medieval chroniclers support the opinion that even the population of the British Isles is by their origin from Scythia, today's Ukraine".

Citing some examples from literature referring to The Middle Age, Crnjanski cites first of all **the Anglo-Saxonian Chronicle**, the oldest chronicle of England, where, he says, is writen that the ancient inhabitants of the island came from **Arminia**, whereas **Isidor from Sevilla** (a writer from IV century) notes that the ancient population of **Scotland**, called Picts (The Dyed), came from Scythia. At that place now Crnjanski mentions **Beda Venerabilis** for whom he says that in his History of the Church uf England said for the Picts "Gente Pictorum de Scythia". The same opinion, of the Scots being Scythians by origin, was supported also by **Robert Munro**. Generally, Crnjanski says, such and similar opinions had been supported all the time until the rule of queen Victoria, not only in popular but also in strictly scientific literature.

The change took place, Crnjanski narrates on, with the predomination of the modern English archeology, which discarded some of those opinions

(Robert Munro). Уопште, каже Црњански, овакво и слично мишљење заступано је све до владавине краљице Викторије, и то не само у популарној већ и строго научној литератури.

Промена је настала, казује даље Црњански, са превлашћу модерне енглеске археологије, која је нека од тих схватања и теорија одбацила као легенде, али је упадљиво, додаје Црњански, да је у последње време научна археологија морала "много штошта од тих ненаучних теза да понови као научне тезе".

Као један од таквих примера Црњански наводи став **Џекете Хокс** поводом насељавања британских острва у **праисторијско доба** за чије становништво госпођа Хокс заступа тезу да је оно праисторијска "Имиграција из Бретање у Француској и Вандеје (Vendèe)". А за те насељенике каже, изричито, да су били **Венети** и **Илири**, додајући да она "У ископинама на британским острвима налази траг "донекле оријенталног генија **Скита**". Веома занимљива запажања Црњански износи и у вези са налазима професора Piggot-а који је, каже, тврдио "да је цела стру-

and theories as being legends, but it is conspicious, Crnjanski adds, that in the recent time the sientific archeology had to "repeat much of those unscientific theses as being scientific ones".

As one of such examples Crnjanski cites the opinion by **Jaqueta Hawkes** regarding the settlement of the British Isles in the **prehistorical ages** by a population considered by mrs Hawkes to have been "an immigration from Brittany in France and Vendee". And for those colonists she says, explicitly, that they were **Veneti** and **Illyrians** adding that she "finds in the excavated objects in the British Isles a trace of 'somewhat oriental genius of the **Scythians**'". Very interesting observations are presented by Crnjanski also in relation to the findings by professor Piggot who, he says, was claiming "that all the structure of the prehistorical society, **Irish**, and the way of warring of Ireland is such as it has been preserved in the **Sanskrit** texts. The heroic poems of the Irish, he says, from the Iron Ages of the Celts, are similar to those texts. And similar connections are also found in Wales".

At the time he was writing about this Crnjanski reminded that the famous archeologist sir

ктура преисторијског друштва, **Ирски**, и начин ратовања Ирске, онакав какав је сачуван у текстовима **санскритским**. Јуначки спевови Ираца, каже, из гвозденог доба Келта, сличан је тим текстовима. А сличне везе, налази и у Велсу".

У време кад је о овоме писао Црњански подсећа да је чувени археолог Sir Artur Evans био "под ватром критике због своје хронологије ископина на Криту", а који је налазио не само везе "између ископина у енглеској покрајини која се зове **Вилтше** (Wiltshire) и вендских покрајина у Француској него све до Чешке. Ископине које су вршене у околини једног места поменуте покрајине, у месту које зове **Дивајзис** (Devizes), показују, заиста, уске везе са предметима ископина које се врше у околини Прага, код места Храдишт".

Упоран у жељи да читаоце што је могуће више заинтересује за бројне проблеме из археологије и историје, и могућих раних веза између Балкана и британских острва Црњански, пре него што је прешао на друге примере тих веза, овим речима објашњава потребу за указивањем и на

Arthur Ewans had been "under a fire of criticism because of his chronology of the findings on Creta" and was finding not only the connections "between the excavations in the English province of **Wiltshire** and the Vendian provinces in France but all the way to Tzechia. The excavations done in the surroundings of one place of the mentioned province, in the place called **Devizes**, show, indeed, close connections with the objects of the excavations done in the surroundings of Prague, at the place Hradisht".

Persistent in his desire to interest the readers as much as possible in the numerous problems from archeology and history and possible early connections between the Balkans and the British Isles, Crnjanski, before passing to the other examples of those connections, explains by these words the need for pointing likewise to the other confirmations of those connections: "In order to interest our reader in what has been said in the first article about the archeological connections of the Balkans with the British Isles and for many other things too, that will be said in the other articles, the writer of these lines thinks that it

друге потврде тих давнашњих веза: "Да би се наш читалац заинтересован за оно што је речено у првом чланку о археолошким везама Балкана са британским острвима и за још много што шта, што ће бити речено у осталим чланцима, писац ових редова сматра да ће бити најбоље да укаже на **вендске** трагове у топонимији преисторијске Енглеске". И ту сад Црњански одмах скреће пажњу на чувеног професора археологије **Олбрајта** (W.F. Albriht) који је у својој недавној књизи о археологији **Палестине** скретао пажњу на то "да је **Језик** увек био примарна индикација припадности једној националној култури, док су облик лобање, боја косе обично слабији докази. Не значе много. Евиденција **имена места**, каже, боља је: "The evidence of place are better".

Као доказ да је то мишљење оправдано Црњански наводи неколико вендских имена "која су иста или слична на античким географским картама Енглеске и **вендских и словенских земаља**. Тако се, каже Црњански, на античким географским картама Енглеске могу наћи: Venedotia, Vindobona,

will be best to point to the **Vendian** traces in the toponymy of the prehistorical England". And at that place Crnjanski now calls attention immediately to the famous professor of archeology **W.F. Albriht** who in his recent book about archeology of **Palestina** called attention that "**language** always was a primary indication of belonging to one national culture, whereas the shape of the skull and color of hair usually were weaker evidence. They do not mean much. The evidence of **place** are better".

As a proof of justification of that opinion Crnjanski cites several Vendian names "that are identical or similar in the ancient geographical maps of England and **Vendian and Slavic countries**. Thus, Crnjanski says, one can find in the ancient geographical maps of England: Venedotia, Vindobona, Vindonesa, Vindomere, Vindogara, Vindelia, Vindoclana, Vindolanda, Vindobela, Venduna etc"." With these names Crnjanski adds this explanation too: "Venedotia is the ancient name of Wales, and the ancient name of the place known today as the royal court Windsor was Vindleshora".

Mentioning, further on, in an ancient map a place with name Ternavia, Crnjanski adds: "The

Vindonesa, Vindomere, Vindogara, Vindelia, Vindoclana, Vindolanda, Vindobela, Venduna итд.". Уз ове називе Црњански додаје и ово објашњење: "Венедотија је античко име Велса, а античко име места које је сада познато као краљевски двор Виндзор било је Vindlešora".

Помињући, даље, на античкој карти место чији је назив Ternavia, Црњански додаје: "Исто као на картама античке Србије и Међумурја", па затим за место Domavia у Енглеској "исто као у Фријулији и у Србији, или Benonia у Енглеској као и име Видина у Бугарској".

Међу заиста бројним називима која Црњански наводи као доказе постојања прадавних веза између британских острва и словенских простора свакако је веома занимљив и привлачан и назив **Blatum**, за који каже да је "протумачен изричито као тврђава земљана", додајући да га има и у Моравској и у Србији (Блато, Блатно, у толиким словенским покрајинама)". "У вендској Галији Blatum је тврђава племена која се зове **Беловаци**. У вендској Угарској била је тврђава Прибине".

Црњански, очигледно, није намеравао да о овим и

same as in the maps of the ancient Serbia and Medjumurje", and then for the place Domavia in England "to be the same as in Friulia and in Serbia, or Benonia in Engleskoj as well as the name of Vidin in Bulgaria".

Among really numerous names cited by Crnjanski as the proofs of existence of the ancient connections between the British Isles and the Slavic spaces the designation **Blatum** is certainly also very interesting and attractive, for which he says that "has been interpreted explicitely as an earthy fortress", adding that it exists also in both Moravska and Serbia (Blato, Blatno, in so many Slavic provinces). "In the Vendian Gallia Blatum is a fortress of the tribes called **Belovaci**. In the Vendian Hungaria there was the fortress of Pribine".

Crnjanski, obviously, did not intent to write a separate study about these and other connections, but it is indisputable that the examples cited by him are precious as a stimulus for writing such studies. Therefore we are grateful to Crnjanski for his inducing us by these and other examples to think about the necessity of such studies based perhaps even just on these and

другим везама пише посебну студију, али је неоспорно да су примери које он наводи драгоцени као подстицај за писање таквих студија. Зато смо захвални Црњанском што нас навођењем ових и других примера подстиче да размишљамо о неопходности таквих студија заснованих можда и само на овим и другим називима које је он запазио, а које бисмо морали допунити даљим истраживањем извора ове врсте.

Убеђен да је у праву кад нас упућује на истраживање овакких извора Црњански нам скреће пажњу и на "...метаморфозе на картама овдашње античке тврђаве и логора, који су сада **Солзбери** (Salisbury). Античко име је Sarum. У првом попису места Енглеске у средњем веку (Doomsday Book) записано је као: Sarisbery. На Антонинском итинерару, међутим, налазимо име места као: **Sorbiodun**".

Спомени назива Сарум и Сорбиодун дали су повода Црњанском да о томе каже и ово: "Већ у Птоломеју има један Сарум. Налази се код њега на реци која је еминентно словенска, на Дњепру, а Сорбиодуна има исто тако и у вендским, лужичким картама. Један

other designations he noticed, and which we would have to complete by a further research on the sources of these kind.

Convinced that he is right in his directing us to the research on such sources Crnjanski also calls our attention to "...metamorphoses in the maps of the local fortress and camp), which are now **Salisbury**. The ancient name was Sarum. In the first registration of the places in England in The Middle Ages (Doomsday Book) it was recorded as: Sarisbery. In the Antoninian itinerary, however, we find the name of the place as: **Sorbiodun**".

The mentions of the designations Sarum and Sorbiodun gave to Crnjnski a pretext for saying this too: "Already at Ptolomeus there was one Sarum. At him it is found on a river being eminently Slavic, on the Dnepar, and there is Sorbiodun likewise in the Vendian, Lusitian maps. One is found in the map near Regensburg. Then there is one in Gaul. On the so-called Ravenian Geography that place name becomes: Sorba, Servola, Sorbiacum".

Although an impression is got that Crnjanski cites some examples by the way, they are nevertheless precious, for, had

се налази на карти близу Регенсбурга. Затим има један у Галији. На такозваној Равенској географији то име места постаје: Sorba, Servola, Sorbiacum".

Мада се стиче утисак да Црњански неке примере наводи узгред, они су ипак драгоцени, јер би иначе, да овде нису споменути, још ко зна колико дуго остали незапажени. Такав је случај са називом Aemone. "Као и у келтској Словенији (Емона-Љубљана). У британском је протумачено као "долина меда", а у Словенији је Метлика. На утоци реке Тајн (Tyne) има место као "тврђава међу рекама", а написано је Singidum. Име Београда све до времена Јустинијана. На граници Шкотске има један римски логор, који на картама има име "тор оваца", на келтском, - Braboniakum на римском. Тешко да је то коинциденција" каже Црњански.

Кад је већ споменуо реч "коинциденција", Црњански се задржао и на овим примерима: "Те чудновате коинциденције налазе се и у топонимији шкотске и келтске Ирске. У списку старих општина налазио сам, каже он, следећа имена општина: Bran, Vechan, Braich,

they not been mentioned here, they would have been left unnoticed who knows how long more. Such is the case with the designation Aemona, "Like in the Celtic Slovenia (Emona-Ljubljana). In British it has been interpreted as a "valley of honey", and in Slovenia it is Metlika. At the mouth of the river Tyne there is a place as "the fortress between the rivers" and is written Singidum. The name of Belgrade all the time until the time of Iustinian. On the border of Scotland there is a Roman camp, having in the maps the name "sheepfold", in Celtic, - Braboniakum in Roman. It is hard to believe that a coincidence is in question", Crnjanski says.

Having already mentioned coincidence Crnjanski discussed these examples too: "These odd coincidences are found in the toponymy of the Scottish and Celtic Ireland. In the register of the old municipalities I found, he says, the folowing names of the municipalities: Bran, Vechan, Braich, Coolie, Burim, Bulane, which are Slavophonic. In the Rent Roll of the Earldom of Roos there are the folowing places all the time until XV century: Nowar, Swerdol, Drinie, Kulbokie, Tollie, Miltoun. It is hard believable that

Coolie, Burim, Bulane, који су славофони. У списку грофовије Roos (The Rent Roll of the Earldom of Roos) има следећих места све до XV века: Nowar, Swerdol, Drinie, Kulbokie, Tollie, Miltoun. Тешко да су то латинске инвенције писара".

И даље убеђен да је његово јављање у НИН-у оправдано Црњански овај свој прилог завршава овом напоменом: "У сваком случају ти вендски, илирски, славофонски, трагови заслужују пажњу наших археолога, студената, па и наших читалаца и ми ћемо се на те појаве, у будућим чланцима, вратити".

Већ сам наслов следећег чланка "**Вендски траг у Британији**" наговештавао је да ће бити речи о новим доказима прастарих веза међу удаљеним европским просторима. Црњански овај нови прилог и почиње саопштавањем "Да се данас сви британски археолози слажу у тези да је келтско становништво британских острва у Корнволу у Ирској прешло у преисторијско време из Бретање и Вандеје", додајући "да не може бити сумње што се тиче веза са Вандејом. Још у доба када је живео Цезар Вандеја је била вендска. Бретања је исто

they are Latin inventions of the scribes".

Still convinced that his appearance in NIN was juistified Crnjanski finished this his supplement by this note: "In any case those Vendian, Illyrian, Slavophonic traces deserve the attention of our archeologists, students as well as our readers and we will return to those phenomena in our next articles".

The very title of the next article **"The Vendian Traces in Britain"** announced that there would be discussed new evidence of the ancient connections between the remote Europian spaces. Crnjanski begins this his new supplement with the very information "that all British archeologists today agree in the thesis that the Celtic population of The British Isles in Cornwall in Ireland had passed in the prehistorical times from Brittany and Vendee", adding "that there can not be a doubt regarding the connections with Vendee. As early as the time when Caesar lived Vendee was Vendian. Brittany is, as well, Celtic by centuries. That Celtic, Brittanian language, the costume of the inhabitants of Brittany, all the folk lore, resemble oddly likewise to the Slavic traces. When recently

тако, вековима, келтска. Тај келтски, бретонски, говор, ношња становништва у Бретањи, цео фолклор, чудновато личе и на словенске трагове. Када су недавно у Француској, француски археолози проучили ископине и фолклор, на пример Gvemene, упозорили су да су наишли на траг Словена: "on y trouve un souvenir des Slaves". Траг је био вендски, као и на британским острвима".

У вези са овим налазима и примедбама Црњански додаје и ово веома занимљиво запажање: "Последњи, сјајни, келтски гробови нађени су у краљевском гробу у месту Viks. Француски археолози су тај траг назвали "сарматским". Професор Џофреј из музеја у месту Шатилион, на Сени, рекао је: "можда су **скитски**?"

Са каквом је пажњом Црњански пратио резултате свих ових налаза сведочи и ова његова опаска: "Приликом проучавања те миграције из Вандеје у Корнволију Црњански за себе каже да је био зачуђен метаморфозом топонимије и имена које је налазио на тој обали Француској, откуд је становништво келтске Енглеске, очигледно, дошло.

in France French archeologists had studied the excavations and folk lore of, for example, Guemenne, they reported they had found the traces of Slavs: "on y trouve un souvenir des Slaves". The trace was Vendian, as well as that on the British Isles".

In relation to this findings and notes Crnjanski adds also this very interesting observation: "The last, splendid, Celtic tombs were found in the royal tomb in the place Vix. The French archeologists called that trace "Sarmatian". Professor Joeffry from the museum in the place Chatillion, on the Senne, said: "Perhaps they are **Scythian**?"

With what an attention Crnjanski monitored the results of all these finds is witnessed by this his remark too: "While studyng that migration from Vendee to Cornwall Crnjanski says for himself that was surprised by the metamorphosis of the toponymy and places he was finding on that coast of France, where the population of the Celtic England obviously had come from. The coast opposite to the British Isles, Crnjanski says, was called Vendian in prehistory. In the maps: Armorica. The word is not only Bretonian, Celtic, ar-morik, but, obviously, also Slavophonic.

Обала преко пута британских острва, каже Црњански, назива се у преисторији вендска. На картама: Armorika. Реч је не само бретонска, келтска, ar-morik, него, очигледно, славофона. У такозваној Легенди стварања света, Вавилона (280. пре наше ере) море је "ommoroca". Код Халдејаца реч је thalatth, а то је "thalassa" Грка. Талас у словенским језицима".

Осећајући значај ових и оваквих појмова за утврђивање језичких веза међу народима са међусобно удаљених простора Црњански се и даље задржава на појмовима који означавају географске положаје и кретање Венда. "Земље крај мора, каже он, поморје, тачно је она обала у Пољској, на Балтику, Јадрану, где се налазе вендско море, заливи вендски, на античким картама. У ратовима Карла Великог против Вилжа (Вилци), Сорба, те земље у Пољској још увек се називају обалом, Поморана. Међутим, у такозваној "Књизи инвазија" Ирске, према споменутом професору из Даблина, чувеном археологу који се зове Mekalister, ти досељеници из Вандеје називају се "Fomorians". Реч нема тумачења. Ирски археолог Mac Cullogh иде тако

In the so-called Legend of the Creation of the World, from Babylon (280 B.C.), sea is "ommoroca". With Chaldeians the word is thalatth, and that is "thalassa" at Greeks. Talas in Slavic languages."

Feeling the importance of these and such notions for the ascertaining the linguistic connections between the peoples from mutually distant spaces Crnjanski still stays with the notions marking the geographical positions and movements of the Vends. "The lands beside the sea, he says, the seashore, is exactly that coast in Poland, on the Baltic, on the Adriatic where the Vendian Sea is, the Vendian gulfs, in the ancient maps. In the war of Charlemagne against the Viltzi, the Sorbs, those countries in Poland where still called the coast, Pomorana. However, in the so-called "The Book of Invasions" of Ireland, according to the aforementioned professor from Dublin, the famous archeologist Mac Alister, those immigrants were called "Fomorians". The word has not interpretation. The Irish archeologist Mac Cullogh goes so far that he says that the name meant "marine demons". And that the fantasy is fancifull. In our opinion, Crnjanski adds, all this

далеко да каже да је то име значило "демоне морске". И да је фантазија fancifull. Према нашем мишљењу, додаје Црњански, све су то етапе вендског померања са истока према западу".

Кад спомиње "Вендска имена места и племена, трибална", Црњански истиче да се први пут јављају далеко на северу. "Финци, каже он, називају Русе Venaya. Краљеви шведски крунишу се за "краља Венда". У такозваној Саги Оркнејских острва (год. 995) још увек кажу за Olafa Trygvia да је дошао из земље **Венда**".

С правом оцењујући значај имена Венда за боље познавање предака Словена и уопште за боље познавање једне велике групације Индоевропљана, Црњански настоји да обухвати што шири географски простор на којем се јављају имена Венда у разним варијантама. Тако и за вендска племена Wiltza, Veltae каже да се "налазе испрва на обали Балтика, код Тацита. Wiltze затим налазимо на Елби. Затим их, каже, има у Француској. Најзад у Енглеској, где једна **античка** покрајина носи њихово име: Wiltshire. Такозвани "Вендски залив" налазимо прво код

are the stages of the Vendian moving from the east westward".

When mentioning "Vendian names of the places and tribes, tribal ones", Crnjanski emphasizes that they appear for the first time in the far north. "The Finish, he says, call the Russians Venaya. The Svedish kings crown themselves for "the king of the Vends". In the so-called Sage of the Isles of Orkney (the year 995) it is still said for Olaf Trygvi to have come from the land of **Vends**".

Appreciating rightfully the significance of the name Vends for a better knowledge of the ancestors of the Slavs and generally for a better knowledge of a great group of the Indoeuropians, Crnjanski tries to encompass as broad geographical space as possible where the names of the Vends appear in different variants. Thus he says also for the Vendian tribes Wiltzi, Veltae "to have been at first on the coast of the Baltic, with Tacitus. We find then the Wiltzi on the Elbe. Then, he says, there are some of them in France. Finally in England, where one **ancient** province has their name: Wiltshire. So-called "Vendian Gulf" we find first at Danzig, Gdansk. Then at the lake **Constanza**. So-called Vendian

Данцига, Гданска. Затим код језера **Констанце**. Такозване вендске планине, прво, дуж Црног мора. Затим је то име на картама за Карпате. А затим за Алпе, провинције Noricum. Данашња Аустрија. Племена под именом Ванира налазимо прво у Данској, у Јитланду. Доцније се виде на картама у Ирској. Према нашем мишљењу, каже Црњански, то нису измишљотине антиквара, него миграције".

Позивајући се у више махова на археолошке налазе госпође Хокс Црњански као да прихвата и њено мишљење о преласку Илира на британска острва због, како он каже, познатог нагона глади за земљиштем, које је типично у илирским племенима. То је тачно, додаје Црњански. Узрок је свакако многобројност тих народа. Већ је Jordanes забележио да су Венди били многобројан народ: "natio populosa".

Црњански је убеђен да је то померање вендских трагова према западу очевидно и на античким картама наводећи као доказе називе Vindelicie, Veltidene, Augusta Vindelicorum који се налазе на картама Немачке, Швајцарске и Бел-

mountains first along the Black Sea. Then that is the name for the Carpathians. And then for the Alps, the province Noricum. Today's Austria. The tribes with the name Vanira we find first in Danmark, in Jitland. Later on they are seen in the maps in Ireland. In our opinion, Crnjanski says, those are not concoctions of antique scholars, but migrations".

Referring several times to the archeological findings of mrs Hawkes, Crnjanski as if accepts also her opinion about the passing of the Illyrians to the British Isles caused, as he says, by a known instinct for land, typical in Illyrian tribes. That is true. The cause is certainly the numerosity of those peoples. Already Iordanes recorded the Vends being a numerous people: "natio populosa".

Crnjanski was convinced that that shifting of the Vendian traces westward is obvious also in ancient maps, citing as evidence the names Vindelicie, Veltidene, Augusta Vindelicorum found in the maps of Germany, Suisse and Belgium, at which he says "There is a poor likelihood that those can be archaisations by the scribes".

Devoting much space to the movement of particular peoples

гије, при чему каже "Слабо је вероватно да то могу бити архаизације писара".

Посвећујући доста простора кретањима појединих народа Црњански међу њима спомиње и **Боје**. "Прво их, каже он, налазимо где су данас Лужички Срби, затим у Чешкој и дуж Дунава, затим и на Рајни, најзад у оном делу Француске која се звала Pays de Buch. Са њима су, додаје Црњански, и Meduli, који су, сасвим сигурно Венди".

Као што се могло запазити у написима Црњанског у више махова се спомињу Венди и њихова померања, али и других народа који су са европског копна, посебно из Германије, придолазили на Британска острва. Црњански ту опет спомиње **Беду Венерабилиса** који описује долазак Англа и Саса у Британију. И норвешки филолог, професор Somerfeld, поводом Англа и Саса каже: "Место Англосаксонаца на Балтику заузели су Словени", на шта Црњански с правом подсећа да је "сличних премештаја било и пре тога", и ту продужава: "За нашег читаоца биће занимљиво да види, на пример, номенклатуру келтских и вендских племена која се

Crnjanski also mentions the **Boji** among them. "We find them, he says, first where the Lusitian Serbs are today, then in Tzechia and along the Danube, then on the Rhein too, finally in that part of France having been called Pays de Buch. With them are, Crnjanski adds, the Meduls too, which are quite certainly the Vends".

As it could be noted in the writings of Crnjanski several times the Vends and their movements are mentioned, but those of other peoples as well which from the Europian land, especially from Germania, were coming to the British Isles. Crnjanski mentions again there **Beda Venerabilis** who described the arrival of the Angli and Sasi to Britain. Likewise the Norvegian philologer, professor Somerfeld, says regarding the Angli and Sasi: "The place of the Anglo-Saxonians in the Baltics was occupied by the Slavs", whereupon Crnjanski reminds rightfully that "there were similar shifts before that too" and at that place continues: "It will be interesting for our readers to see, for example, the nomenclature of the Celtic and Vendian tribes found in the Roman maps in England, Scotland, Ireland and Wales".

налазе на римским картама у Енглеској, Шкотској, Ирској и у Велсу".

Наравно, Црњански у оваквим наговештајима има обичај да као потврду наведе читав низ назива. У овом случају то су Boduni, Dobuni, Dumnoni, Cornovii, Carni, Carnuti, Morini, Boristheni, Gotti, Goritani, Lugii, Ladeni, Miathi, Rutheni, Moravii. "Сва та племена, каже Црњански, налазе се и у вендској и словенској преисторији, а слабо је вероватно да су плод "антикварних студија" и реконструкција прошлости разних scriba. Откуд је могуће, додаје Црњански, да су антиквари, и писари, бирали баш вендска имена у римско доба".

Кад је, набрајајући поменута племена споменуо и племе Миата (Miathi) Црњански је додао да Dio [Cassius Dio] за њих каже "да се при одбрани и повлачењу склањају у баруштине, до грла, и проводе скривено, тако, по неколико дана без хране".

Иначе, као што смо приметили, Црњански у више махова спомиње Venede, Vende. Њих највише. "Венеди су за немачку археологију, каже он, очигледно из политичких разлога, били Несловени. За

Of course, Crnjanski is used to cite in such announcements, as a confirmation, whole a series of designations. In this case those are Boduni, Dobuni, Dumnoni, Cornovii, Carni, Carnuti, Morini, Boristheni, Gotti, Goritani, Lugii, Ladeni, Miathi, Rutheni, Moravii. "All those tribes, Crnjanski says, are found both in Vendian and Slavic history, and it is little probable that are a fruit of "antiquarian studies" and reconstructions of the past of various scribes. How could it be possible, he adds, that the antique scholars and scribes were choosing right Vendian names in the Roman time".

When, in enumerating the tribes mentioned he also mentioned the tribe of Miathi, Crnjanski added that Cassius Dio says for them "that at the defense and in retreat they hid themselves in the swamps up to their throats and spend hiddenly, in that way, several weeks without food".

Otherwise, as we have already noticed, Crnjanski mentions several times Veneds, Vends. Them most. "The Veneds were for the German archeology, obviously out of political reasons, non-Slavs. For the Russian archeology Protoslavs. For the English archeologists (for

руску археологију Протословени. За енглеске археологе (на пример за чувеног професора Minna) Венди су "без сумње Словени". Професор Maver, познати филолог, пристаје да их убраји у Протословене".

Без обзира на оваква различита мишљења Црњански закључује да ће "за нашег читаоца, и наше археологе, бити занимљиво да виде миграције, и имена поменута античких племена у Енглеској или бар према западу".

Тако, на пример, Црњански подсећа да је Херодот налазио Bodune на Дону, а Птолемеј Rhutene најпре у такозваним вендским брдима иза Црног мора, затим у Карпатима и најзад у Цезаревој Галији, на Пиринејима, додајући "да је тешко сматрати топонимију Цезара за измишљотину".

За Карне Црњански каже да су оставили траг у топонимији Аустрије, у Carinthiji, у Carantanumu, у вендској Carnioli "која је данас Словенија, а на британским острвима тај траг се налази у Cornualiji, данашњем Kornvolu. Најстарији руски хроничар, Нестор, спомиње их, каже Црњански, као Horutane, прво у Карпатима, затим на Балтику".

example for the famous professor Minn) the Vends are "doubtlessly the Slavs". Professor Maver, a famous philologist, agrees to include them into Protoslavs".

Regardless of such different opinions Crnjanski concludes that "for our reader, and our archeologists, it will be interesting to see the migrations and the names mentioned of the ancient tribes in England or at least westward".

Thus, for example, Crnjanski reminds that Herodotus was finding the Boduni on the Don, and Ptolomeus the Rutheni first of all in the so-called Vendian hills behind the Black Sea, then in the Carpathians and finally in Caesar's Gaul, adding that "it is difficult consider the toponymy of Caesar as a concoction".

For the Carni Crnjanski says that they have left their trace in the toponymy of Austria, in Carinthia, in Carantanum, in the Vendian Carniola "that is Slovenia today, and on the British Isles that trace is found in Cornualia, today's Cornwall. The most ancient Russian chronicler, Nestor, mentions them, Crnjanski says, as Horutani, first in the Carpathians, then in the Baltics".

Interesting observations are presented by Crnjanski also for

Занимљива запажања износи Црњански и за Boristhene за које Агрикола, Тацитов таст, каже "поведе армију у земљу Boresta, на граници Шкотске". Бористене руски историчар Вернадски налази на Дњепру, док их на Балкану, каже Црњански, налазимо као племе Брсјаци. Што се тиче Coritana Црњански сматра да се њихов траг налази дуж Коритника, док споменуте Miathe налазимо у **Албанији**.

Указујући на досадашње примере Црњански констатује да је тешко прихватити гледиште "да су антички и средњевековни scribi измишљали и варали, плагирали, увек и све. И то из словенске и вендске преисторије. Зашто би, каже он, изабрали баш она племена, која су, у Птоломеју, под именом Peucini [Пеукиној], па их преселили са ушћа Дунава у Шкотску? Могли су оставити Gotte и Ladene, на пример, у Алпима, а узети нешто ближе. А не имена чак из Скитије. Није, међутим, додаје Црњански, ни мало искључено то померање становништва Европе".

У прилог таквом мишљењу Црњански спомиње и професора Piggot-а за кога каже

the Boristheni for whom Agricola, Tacitus' son-in-law says "that he led the army to the land of the Boresti, on the border of Scotland". The Boristeni are found by Russian historian Vernadsky on the Dnepar, while in the Balkans, Crnjanski says, we find them as the tribe Brsjatsi. As to the Coritans Crnjanski is of opinion that their trace is found along Koritnik, while we find the aforementioned Miathi in **Albania**.

Pointing to the past examples Crnjanski states that it is difficult to accept the opinion "that ancient and medieval scribes concocted and cheated, always and everything. And always from the Slavic and Vendian prehistory. Why would they, he says, have chosen right those tribes which are, in Ptolomeus, under the name Peucini, and moved them from the Danube mouth to Scotland? They could have left the Gotti and Ladeni in, for example, the Alps, and take something closer. And not the names from as far as Scythia. That moving of the Europian population, however, Crnjanski says, is not ruled out at all".

As a support to such opinion Crnjanski also mentions professor Piggot for whom he says that is

да налази "директне везе између Енглеске бронзаног доба и Микене у Грчкој. Зна се, каже, да су становници Оркнејских острва при зидању цркве Кирквала пловили лађом до Константинопоља и натраг. Људи из провинције Monmoutshire, наставља Црњански, и у историјско доба Енглеске називају се Ventlanders, Venlandjani, а Велс Venedotia. Једна велика провинција назива се Perweddwlad, што је, примећује Црњански, славофона конструкција... Владар се, на пример, на велшком називао gwledig, келтском речју за владаре.

После до сада изнетих примера назива чији носиоци потичу још из праисторијског времена, Црњански не пропушта да спомене и **Боје** за које одмах каже "Нико не сумња да је траг који су у Епиру оставили Боји истина. Сви се слажу у томе да су Келти досељеници у Галији. Откуда? Ми ћемо, наставља Црњански, вашим читаоцима показати читав низ синонима у језику велшком, ирском, бретонском, а нарочито гелском, шкотском. Да ли су то случајности?"

Свакако није случајно што се после ове напомене

finding "the direct connections between the Bronze Age England and Mycena in Greece. It is known, he says, that the inhabitants of the Isles of Orkney during the erecting of the church of Kirkwall sailed by ship up to Constantinople and back. The people from Monmouthshire province, Crnjanski continues, were called Ventlanders, Venlandians, and Wales was Venedotia in the historical times of England too. One great province is called Perweddwlad, that being, Crnjanski notes, a Slavophonic construction... Ruler, for example, was called Gwledig in Welsh, that being a Celtic word.

After the so far presented examples of the names whose bearers originate from as early as prehistorical times Crnjanski does not miss to mention also the **Boji** too, for whom he says immediately "Nobody doubts that the trace left by the Boji in Eppyrus is true. All agree that the Celts are immigrants in Gaul. Where from? We will, Crnjanski continues, show to our readers whole a series of synonyms in Welsh, Irish, Brittanic, and especially in Gellic, Scottish. Are they coincidences?"

Certainly it is not by chance that after this remark Crnjanski

Црњански опет најпре задржава на Вендима. По свему судећи он је веома добро познавао појаву и значај Венда не само у европској историји већ и много шире, а ево како он започиње тај пасус о Вендима: "Венди су били они Словени, Протословени, или сродни Словенима, дуж целог свог померања на картама Европе, у археологији, поред Словена. Један од последњих енглеских издавача Тацита (H. Mattingly) заступа изричито мишљење да су Венди, на ушћу Вистуле преци Словена. Према нашем мишљењу, наставља Црњански, ти трагови Венда, у Енглеској и Шкотској, занимаће свакако -треба да занимају- нашег читаоца, нашег археолога".

Како се могло наслутити, Црњански је, поред Венда које је у више махова спомињао у досадашњим прилозима, одлучио да у последњем прилогу више простора посвети **Келтима**, односно називима чије корене научници налазе у келтском језику. Назив овог прилога гласи "Откуд потичу имена наших река и брда" додавши као поднаслов "**Лорд Актонова брда**".

Већ у првој реченици, позивајући се на професора

takes up again first of all the Vends. Judging to all he knew very well the appearance and significance of the Vends not only in Europian history but also much broader, and here is how he begins that passage about the Vends: "The Vends were those Slavs, Protoslavs, or akin to Slavs, along the entire their moving in the maps of Europe, in archeology, beside the Slavs. One of the last English publishers of Tacitus (H. Mattingly) supports expressly the opinion that the Vends at the mouth of the Vistula were ancestors of Slavs. In our opinion, Crnjanski continues, those traces of the Vends, in England and Scotland, will certainly interest -should interest- our reader, our archeologist".

Just as one could feel premonition of, Crnjanski decided to devote, beside the Vends mentioned by him several times in his past supplements, more space in his last supplement to the **Celts**, ie to the designations the roots of which the scienists find in Celtic language. The title of this supplement is "Where the Names of our Rivers and Hills Originate from", with "**Lord Acton's Hills**" as a subtitle.

Already in the first sentence, referring to professor

Олбрајта (Albright), америчког археолога, стручњака за историју **Палестине**, Црњански нас подсећа на једно Олбрајтово мишљење по којем "брда и реке најдуже носе на себи имена из прошлости. Кадкада и хиљаде година (Their name are sometimes preserved for thousands of years)".

Наравно, имајући у виду наше читаоце и археологе, Црњански најпре жели да покаже какав се утисак стиче када се имена британских брда и река упореде са нашим. "Већина британских брда, подсећа Црњански, добила је накнадно скандинавска и англосаксонска имена после инвазије са севера, али на античким картама Птоломеја, у стародревним споменицима Ирске, Велса, Енглеске и Шкотске она су још келтска. Сваки основац у филологији може то да запази одмах. Археолог сасвим сигурно. Оно што је чудно, додаје Црњански, кад се упореде са именима наших планина и река, то је велика, филолошка, сродност између назива тих брда и река, и наших. Понекад су просто синоними имена наших врхова и брегова и наших река. Келтска субстрата у сло-

Albright, an American archeologist, expert for the history of **Palestina**, Crnjanski reminds us of one Albright's opinion according to which "hills and rivers bear longest the name from the past. Their names are sometimes preserved for thousands of years".

Of course, having in mind our readers and archeologists, Crnjanski wants first of all to show what impression is got when the names of the British and Scottish hills and rivers are compared with ours. "The most of the British hills have got subsequently their Scandinavian and Anglosaxonian names after the invasion from the north, but in the ancient maps by Ptolomeus, in the hoary monuments of Ireland, Wales, England and Scotland they are still Celtic. Any beginner in philology can notice that immediatelly. An archeologist quite certainly. What is odd, Crnjanski adds, when they are compared with the names of our mountains and rivers, is a great, philological kinship between those names of hills and rivers and ours. Sometimes they are merely synonyms for the names of our peaks and hills and our rivers. A Celtic substratum in the Slavic countries is quite clear.

венским земљама и на Балкану потпуно је јасна".

При спомену примера келтске уметности Црњански каже да се сви археолози у Енглеској слажу "да се јасно назиру везе **Келта са Скитима**, то јест са преисторијом **Јужне Русије и Персије**. **Отуда је према писању хроничара дошло британско преисторијско становништво**". Црњански додаје да ту везу заступа и Jaqueta Hawkes. У вези са различитим утицајима Црњански скреће пажњу и на George Bain-а који је проучавао старије спомене Пикта напомињући да је "и његова теза о сродности с том врстом скулптуре, Пољске, врло изненађујућа. Проучавање те везе **са нашим, богумилским, стећцима у Босни**, каже Црњански, по нашем мишљењу дало би исте резултате. То би били сигурни знаци паралеле, која постоји, између филолошких остатака у називу брда и река, овде, и на Балкану. Између келтског трага у словенским, балканским, језицима". Енглеска археологија данас, примећује Црњански, признаје проширеност и миграције Келта у IV столећу пре наше ере, од Балкана до британских острва.

At the mention of the Celtic art Crnjanski says that all archeologists in England agree "that the connections of the **Celts with Scythians**, ie with the prehistory of **the southern Russia and Persia** are clearly visible. **That is, according to the chroniclers' writing, where the British prehistorical population came from**". Crnjanski adds that that connection is supported also by Jaqueta Hawkes. As to the different influences Crnjanski calls attention also to Georg Bain who was studying older mentions of the Picts, noting that "his thesis about a kinship with that kind of sculpture, the Polish one, is very surprising. A study of that connection with **our, Bogumil, stecci (tombstones) in Bosnia**, Crnjanski says, would, in our opinion, give the same results. Those would be reliable signs of a paralel existing between the philological relicts in the names of hills and rivers here and in the Balkans. Between the Celtic trace and the names of the Slavic, Balkan languages." The English archeology today, Crnjanski notes, admits the diffusion and migrations of the Celts in IV c.B.C., from the Balkans to the British Isles. "Christopher Hawkes mentions expressly those

"Christopher Hawkes изричито спомиње те везе из Централне Европе и Балкана".

У вези са околностима у којима је дошло до насељавања Словена, Црњански наводи и занимљиво мишљење историчара лорда **Актона**, "који је сматрао да су словенски народи неспособни за стварање државе. Његова је теза, каже Црњански, да су Словени населили Балкан инфилтрацијом, не као освајачи, него као сањива, лагана, сељачка, гомила". Такве тезе су, додаје Црњански, искоришћене у политичким односима европских држава. У томе је опасност научних теза.

Задржавајући се на овом проблему Црњански примећује да "Словенски археолози, са своје стране, каткад заступају мишљење да је Балкан насељен, од стране наших предака, у једном јединим, крвавом наступу, који је трајао дуже, али који је истребио раније романско становништво Балкана. Као доказ наводила су се имена брда и река за које се тврдило да су чисто словенска. Она су, примећује Црњански, скоро сва келтска. То ће сваки филолог лако запазити одмах".

connections from the Central Europe and Balkans".

In relation to the circumstances in which the settlement of the Slavs took place Crnjanski cites also an interesting opinion of the historian lord **Akton**, "who thought that the Slavic peoples are unable to create a state. His thesis was, Crnjanski adds, that the Slavs settled the Balkans by an infiltration, not as conquerors but as a sleepy, slow, rustical crowd". Such theses, Crnjanski says, have been used in the political relations of the Europian countries. That is where the danger of scientific theses lies.

Staying with at this problem Crnjanski notes that the "Slavic archeologists, for their side, sometimes support the opinion that the Balkans had been settled, by our ancestors, in a single, bloody attack, which was lasting longer, but which exterminated the earlier, Roman population of the Balkans. As a proof the names of the hills and rivers were being cited claimed to be purely Slavic. They are, Crnjanski notes, almost all Celtic. That will be easily percieved by any philologist at first glance".

In this case, referring again to the famous archeologist of Palestina, Albright, Crnjanski

У овом случају, позивајући се опет на познатог археолога Палестине, Олбрајта (Albright), Црњански скреће пажњу на Олбрајтово мишљење по којем се "имена брда и река, и кад се мењају, кроз векове, мењају се само према потреби новог изговора и граматике, али задржавају корене".

Кад је, дакле, реч о нашим рекама, примећује Црњански, у поређењу са британским треба узети у обзир суфиксе женског рода код наших река, којих у британским нема (a), као и назално n у келтским именима, које је оставило траг и код нас у тим именима. Спомињући на овом месту Саву и Драву Црњански каже: "Илузија да су Сава, Драва и слична имена словенска није оправдана самим тим што су "aw" и "dur" **корени келтски у тим именима, а значе вода**".

"Без даљега, продужава Црњански, већ на први поглед филолог ће запазити **да су наша брда у свом имену сачувала келтска имена, то јест келтски траг, свуд где су Келти прошли, и у Словенији, и у Хрватској, и у Босни, и у Србији, и у Црној Гори, и у Македонији**." Објашњавајући овако Црњански calls attention to Olbright's opinion according to which "the names of hills and rivers, even when they change, through centuries, change only according to a need for a new prononciation and grammar, but retain their roots".

When, thus, our rivers are concerned, Crnjanski notes, in a comparison with the British ones one should take into account the suffices of feminine gender, which do not exist in English (a), as well as the nasal n in Celtic names which has left its trace at us too in those names. Mentioning at this place the Sava and Danube Crnjanski says: "The illusion that Sava, Drava and other names are Slavic is not justified by the very "aw" and "dur" **being Celtic roots in those words, and they mean water**".

"It is without further discussion, Crnjanski goes on, that a philologist will notice at the first sight that **our hills in their names have preserved the Celtic names, ie the Celtic trace, wherever the Celts passed by, in Slovenia, in Croatia, in Bosnia, in Serbia, in Montenegro and in Macedonia**". Explaining in that way Crnjanski ends this passage by these words: "It is a phenomenon in the archeology of

овај пасус завршава овим речима: "То је појава у археологији Балкана, коју Jaquetta Hawkes назива на енглеском конзервативни утицај брда: the conservative influence of the mountains".

Пошто је на овај начин изнео нека општа запажања у вези са утицајем келтског језика на широким пространствима Европе, посебно Балкана, Црњански прелази на појединачне примере тога утицаја. "Ево, каже он, имена келтских и наших планина и брда: Krn, Bohor, Mosor, Orien, Korien, Kom, Korab, Rum, Rudine, Vran, Lovcin, Šar, Koritnik, а могао бих навести и многа друга. Нарочито је сачуван келтски суфикс "tor" у многим нашим врховима, који се налазе и овде на брдима. Реч је овде, у речницима келтског протумачена као "**склониште за стадо оваца на брдима**".

Очигледно добро познајући изворе и литературу ове врсте Црњански наводи низ примера на врло широком простору пропраћајући их врло занимљивим запажањима. "Оно што је посебно занимљиво, брда са кореном тора повлаче се од данашње јужне Русије до британских острва

the Balkans, called by Jaquetta Hawkes in English a conservative influence of the mountains".

Having presented in this way some general considerations regarding the influence of the Celtic language in the waste area of Europe, especially in the Balkans, Crnjanski passed to the individual examples of that influence. "Here are, he says, the names of the Celtic and our mountains and rivers: Krn, Bohor, Mosor, Orien, Korien, Kom, Korab, Rum, Rudine, Vran, Lovcin, Shar, Koritnik, and I could cite many others too. Especially the suffix "tor" has been preserved in many our peaks, which are found also here in the hills. The word is here, in the dictionaries of Celtic interpreted as "**a shelter for the sheep herd in the hills**".

Knowing obviously well the sources and literature of this kind Crnjanski cites a series of examples in a very wide space, accompanying them with very interesting observations. "Which is especially interesting is that the hills with the root of tor run through from today's southern Russia to the British Isles over the Balkans. Taur, Taurus, Taurisci bear in themselves the traces of those migrations, as well as in

преко Балкана. Taur, Taurus, Taurisci, носе у себи траг тих миграција, као и у грчком језику за име брда. Durmitor, Šator, Pirlitor, и слична имена врхова, и код нас у Босни и Црној Гори **знаци су тог келтског трага**." А не треба, ваљда, ни да додам исто значење речи "tor" и код нас и на британским острвима. Траг је јасан".

"Сличан је траг, наставља Црњански, и назив Temor, Tomor, Tomori, на том путу келтских миграција. **Темор** је свети врх Шкотске, према запису њеног најстаријег хроничара који се звао **Фордун**. Темор се налази и крај Црног мора код вароши Керча, **у скитској земљи. Темор се налази у Албанији, а исто тако и у илирској субстрати Грка, код Додене**."

Као и у ранијим случајевима Црњански и овде сматра да "То не могу бити измишљотине неких скриба". И ту сад Црњански почиње са примером краљевске престонице, светог брда, у Ирској - **Тара**, напомињући да један део келтске Британије "има назив Bregia, а протумачен је као **Брдо**, као да смо у Црној Гори". Један други крај келтске Британије, наставља Црњански, "има

Greek language for the name of hill. Durmitor, Shator, Pirlitor and similar names of the peaks also at us in Bosnia and Montenegro are **the signs of that Celtic trace**. "And probably there is not need to add the same meaning of the word "tor" both at us and in the British Isles. The trace is obvious".

"A similar trace is, Crnjanski continues, also the designation Temor, Tomor, Tomori, on that way of the Celtic migrations. **Temor** is a holy peak of Scotland, according to the record by its most ancient chronicler called **Fordun**. Temor is found also beside the Black Sea at the city of Kertch, **in the Scythian land. Temor is found in Albania, and likewise in the Illyrian substratum of the Greeks, at Dodena**".

As well as in the previous cases Crnjanski thinks here too that "those can not be concoctions of some scribes". And that is where now Crnjanski begins with the example of the royal capital, holy hill, in Ireland - **Tar**, remarking that one part of the Celtic Britain "has the name Bregia, and is interpreted as **Brdo** (in Serbian - hill), as if were are in Montenegro". Another part of the Celtic Britania, Crnjanski goes on, "has the name Procolitia, and

име Procolitia, а једно сљеме у Ирској Slemis". При спомену св. Колумбана, великог светитеља британских острва, Црњански подсећа да се Колумбанов крај назива Gortan, док две прастаре провинције Ирске имају називе Oriel и Gavran. Не само да су називи славофони, каже Црњански, "него је потоње име протумачено изричито на старом ирском језику (Erse) да има значење **земља врана**". То не могу бити случајности каже Црњански.

Трагови келтског као да су Црњанском били посебно привлачни и он их са посебним интересовањем тражи упоређујући их са називима наших и британских брда, покрајина и врхова. "Познато је, каже он, да је једна провинција средњовековне Босне имала име Usora. Име је протумачено као земља соли. Са тим истим кореном сланога имамо код нас у Хрватској брдо **Осор**, реку **Осор**, острво **Осор**".

Пошто је за овим напоменуо да једна шума у Ирској има име blethva, Црњански наставља са другим занимљивим подацима спомињући најпре да "Преисторијски кругови камена у Британији

one peak (in Serbian - sljeme) in Ireland - Slemis". At the mention of st. Colomban, a great saint of the British Isles, Crnjanski reminds that Colomban's region is called Gortan, while two hoary provinces of Ireland have the names Oriel and Gavran. Not only that the designations are Slavophonic, Crnjanski says, "but the latter name (Gavran - in Serbian - raven) has been interpreted expressly in the old Irish language (Erse) **as a land of crows**". Those can not be coincidences, Crnjanski says.

The traces of Celtic as if were especially attractive to Crnjanski and he is looking for them with a special interest, comparing them with the names of our and British hills, provinces and peaks. "It is known, he says, that one province of the medieval Bosnia had the name Usora. The name has been interpreted as the land of salt. With the same root of the salt we have in Croatia the hill **Osor**, river **Osor**, island **Osor**".

Having thereafter mentioned that one forest in Ireland has the name blethva, Crnjanski goes on with other interesting data mentioning first of all that "The prehistorical circles of stone in Britain have the name krug (in

имају име crug. Реч "crib" за стене урвине, у келтском, у Корнволу, сачуван је у планини **Кораб**, чије име нема словенско тумачење. Келтска реч за врх "com", сачувала се, очигледно, у Комовима у Црној Гори, а келтски корен "rud", наставља Црњански, јавља се још **у Скитији**, **у аланској планини** Rhudon, па нас прати и на Балкан, са именима **Рудника**, **Рудина**". Задржавајући се и даље на топонимији келтске Енглеске Црњански каже како се у келтској Енглеској "глас" јавља у именима места као епоним. Тако га је, каже, тумачио на пример и у полемици око имена чувене руине Glastonbyry професор A.W. Wade. Професор Phillimore, међутим, заступао је мишљење да то име вуче свој корен из **корнвалског језика**, у ком реч "glastan" значи, као и у британском: дрво, храст. Ја сам, каже Црњански, за тезу професора Phillimor-а. Код нас имамо чувене ископине и име Гласинац у Босни, славно у археологији".

Застајући код оваквих примера Црњански каже "Читаоцу се може учинити да су те игре речи игре уморних мозгова археолога, које немају

Serbian - circle). The word "crib" for cliffs in Celtic, in Cornwall, has been preserved in the mountain **Korab**, whose name has not a Slavic interpretation. The Celtic word for peak "com" has been preserved, obviously, in Komovi in Montenegro, and the Celtic root "rud", Crnjanski goes on, appeared even in **Scythia**, in **the Alanine mountain** Rhudon, and follows us to the Balkans, with the names of **Rudnika, Rudina**". Remaining still at the toponymy of the Celtic England Crnjanski says that in England "glas" (in Serbian - voice) appears in the names of the places as an eponym. It was, he says, interpreted in that way for example also by professor A.W. Wade in the polemic about the name of the famous ruin Glastonbyry. Professor Phillimore, however, supported an opinion that it is derived from **Cornwall language**, where the word "glastan" means, same as in British: tree, oak. I support, Crnjanski says, the thesis of professor Phillimore. We have at us well-known excavations and the name Glasinac in Bosnia, famous in archeology.

Stopping at such examples Crnjanski says "It may seem to the reader that those games of words

смисла, нити су корисне, чак ни у науци. Чувени археолог Coflingwood, овде, изразио је драстично то, оправдано, мишљење, кад је упозоравао **да филологија, ако није у пратњи археологије која врши ископавања, не вреди ништа**. Још је много оправданије мишљење да су многи археолози употребили резултате науке као политичке тезе".

Дајући оцене у овом смислу Црњански своја запажања продужава овим речима: "Чиста археологија као ни чиста компаративна филологија нема данас са политиком никакве везе и не треба да има везе. Политика која се заснива на археологији апсурдна је сама по себи".

Завршавајући ове своје мисли Црњански додаје ово: "То, међутим, не значи да ми, и даље, треба, на пример, име Трста да тумачимо као "Tergeste", трговиште. Много је вероватније, да би било тачније, кад би, као корен за име Трста, као и за Трсат, изнад Ријеке, узели келтско тумачење за тврђе на стени. Келти су овде оставили реч trust, trostan".

Придајући велики значај утицају келтског језика на топонимију словенског прос-

are games of tired brains of archeologists which do not make sense, nor are useful, even in science. The famous archeologist Coflingwood, here, expressed drastically that, justified, opinion in the warning **that philosophy, unless it is accompanied by archeology doing the excavations, is worthless**. Even much more justified is the opinion that many archeologists have used the results of science as political theses".

Giving the assesments in this sense Crnjanski continues his obsevations with these words: "Pure archeology as well as pure comparative philology has not today any connection with politics - nor it should have it. A politics based on archeology is absurd in itself".

Ending these his thoughts Crnjanski adds this too: "It, however, does not mean that we should still, for example, interpret the name of Trieste as "Tergeste", Trgovishte (in Serbian - Marketplace). It is much more probable that it would be more exact to take as a root for the name of Trieste, as well as of Trsat, above Rijeka, the Celtic interpretation for the fortresses on rocks. The Celts had left here the word trust, trostan."

тора у Европи, нарочито на подручју Југославије Црњански је при крају својих прилога једном поглављу дао наслов "Келти у нашим рекама". Због заиста занимљивог садржаја и тумачења оставићемо све бројне примере у том делу онако како их је Црњански забележио и тумачио. Као и сви други, досадашњи, примери, и ови који ће у овом поглављу бити споменути свакако су драгоцени прилог напорима истраживача, и читалаца уопште, у њиховој жељи да што јасније сагледају када су, на који начин и под чијим утицајем настајали на просторима на којима су у току небројених векова обележавани било као природни географски облици и објекти или као резултат људског стваралаштва. Било како да схватимо они су део историје и многа неразумевања и нејасноће последица су наше немарности и недостатка нужног стрпљења у одмеравању времена потребног за појаву и одржавање историјских садржаја из области материјалне културе разних раздобља. Појаве и проблеми су и бројни и сложени, па и различити на разним меридијанима да би се лако могли

Attributing a great significance to the influence of Celtic language on the toponymy of the Slavic space in Europe, especially in the area of Yugoslavia, Crnjanski has given to a chapter at the end of his supplements the name "The Celts in our Rivers". Because of a really interesting contents and interpretation we will leave all the numerous examples in that work such as Crnjanski has recorded and interpreted them. As well all other, previous, examples, those that will be mentioned in this chapter are certainly a precious contribution to the efforts of researchers, and readers generally, in their desire to see as clearly as possible when, how and under whose influence those examples originated in the spaces where during numberless centuries they were recorded whether as natural geographical forms and objects or as a result of human creativity. However we understand them they are a part of history and much misunderstandings and unclearness is a result of our carelessness and lack of a necessary patience in measuring the time needed for appearence and maintaining the historical contents from the area of the material

разумети и решавати по некој законитости која би била једнака за све. Врло често заборављамо да усклађујемо природу и њене законе са особеностима и способностима појединих етничких група са променама које настају у односу на њихов начин живота и темпо којим прелазе из једног вида живота у други. Поготову кад је реч о садржајима живота. У том смислу има још увек нерешивих или тешко решивих питања. Кад, на пример, проучавамо садржаје појединих географских карата, особито античких, ми обично не знамо кад су који садржаји на њима настали, у којим условима и ко су њихови творци, мада је јасно да је њихово настајање или нестајање у ствари део историје простора о којем је реч. На савременим картама ми смо у могућности да за сваки уцртани објекат објаснимо кад је настао, у којим условима и зашто. На тај начин ми у извесном смислу приказујемо и историјске околности у којима су ти материјални садржаји на картама настали у стварности. Али, то правило би морало да важи за сва раздобља. Ми, међутим, ни издалека нисмо у стању да се држимо таквог правила у жељи

culture of various countries. The phenomena and problems are too numerous and complex, and even different in various meridians to be understood easily and solved by some rule which would be same for all. We forget very often to bring into harmony the nature and its laws with the peculiarities and abilities of particular ethnical groups and with the changes occurring in relation to their way of life and the rate at which they pass from one form of life to another. Especially so when the contents of the life are concerned. In that sense there are still many insoluble or hard soluble questions. When, for example, we study the contents of particular geographical maps, especially the ancient ones, we usually do not know when particular contents therein originated, in which circumstances and who were their creators, although it is clear that their origin and disappearance are in fact a part of the history of the space concerned. In the modern maps we are able to explain for every drawn-in object when it originated, in which circumstances and why. In that way we, in certain sense, present also the historical circumstances in which those material contents in the maps originated in reality. But, that rule

да реконструишемо историјске садржаје те врсте и за краћа раздобља, а камо ли за раздобља дуга стотинама или хиљадама година. И наравно, у таквим случајевима долази до краћих или дужих празнина које стварају нејасноћу и неразумевање што, опет, доводи до појаве реконструкција појединих историјских раздобља по аналогији која неизбежно ствара искривљену, нејасну, односно нестварну слику историјских збивања, па самим тим и неразумљиву. Можда ћемо неке од тешкоћа те врсте осетити у приказу садржаја Милоша Црњанског у његовом последњем наслову "**Келти у нашим рекама**".

Траг Келта у именима британских река и острва није много познат у јавности, овде, ван кругова археолога. Тај траг, међутим, заслужује пажњу и наших археолога. Већ самим тим да је невероватно **славофон**. То неће бити заслуга скриба средњег века.

Ево каква сам имена налазио у археологији Шкотске, Енглеске, Ирске и Велса, у келтска и античка времена, и на античким географским картама британских острва: Liig, Varar, Cenen, Drem, Murav,

should be in effect for all periods. We, however, are not in the slightest able to stick to such a rule in the desire to reconstruct the historical contents of that kind even for shorter periods, let alone the periods hundreds and thousands years long. And of course, in such cases shorter or longer gaps take place creating an unclearness and misunderstaning which, in turn, lead to an appearance of the reconstructions of particular historical periods by an analogy that creates inevitably a distorted, vague ie unreal picture of the historical happenings, and by itself an unintelligible one. Perhaps we will feel some of the difficulties of that kind in the presentation of the contents of Milosh Crnjanski in his last title "**The Celts in our Rivers**".

The trace of the Celts in the names of the British rivers and islands is not much known in public, here, outside a circle of archeologists. That trace, however, deserves the attention of our archeologists too. By the very fact that it is incredibly **Slavophonic**. It will not be a merit of medieval scribes.

Here is what the names I have found in the archeology of Scotland, England, Ireland and Wales, in the Celtic and ancient times, and in the ancient geographic maps of the British

Cegin, Cethen, Don, Limina, Boyan, Vechen, Lagan, Tama, Idris, Lab, Ultava, Thaya, Malena, Machno, Nen, Vedra, Sochan, Prosen, Braid, Iscir, Tuessis, Tolka, Stour, Waya, Thamesis, Nith, Buna, Mur, Derwent, Ram. А у именима потока, на пример: Tromie, Malkie. И за основца у археологији та имена морају бити запрепашћујуће **славофона**.

И поред латинског преписа у изворима и на географским картама и у хроникама, обичном анализом, свако ће наћи одговарајућа имена, чак и синониме, у нашим рекама, од старина.

На пример: Liig, са истим значењем, келтским, у нашем Љигу. У староделшком је протумачен као "утока реке која је блатна". A river mouth ending in mud.

Поред те речи, за утоку, на античким картама, овде, јавља се и »usc«. Протумачено је као синоним за исту хидрографску појаву. Ушће. (Иако један британски археолог предлаже **баскијско**, **алародијско**, **тумачење**, јасно је да је, код нас, оставила та реч келтски траг.)

Varar, Vardanos, јавља се на картама већ у Скитији, јужној Русији, у близини вароши

Isles: Liig, Varar, Cenen, Drem, Murav, Cegin, Cethen, Don, Limina, Boyan, Vechen, Lagan, Tama, Idris, Lab, Ultava, Thaya, Malena, Machno, Nen, Vedra, Sochan, Prosen, Braid, Iscir, Tuessis, Tolka, Stour, Waya, Thamesis, Nith, Buna, Mur Derwent, Ram. And in the names of creeks, for example: Tromie, Malkie. Even for a beginner those names must be astoundingly **Slavophonic**.

Despite the Latin transcription in the sources and geographic maps and chronicles, by an ordinary analysis everyone will find corresponding names, even synonyms, in our rivers, from antiquity.

For example: Liig, with the same meaning, that Celtic, in our Ljig. In old Welsh it is interpreted as "a river mouth ending in mud".

Beside that word, for the mouth, in ancient maps also "usc" appears. It is interpreted as a synonym for the same hydrographic phenomenon. The mouth (in Serbian - ushce). (Although one British archeologist proposes a **Baskian, Alarodian interpretation**, it is clear that that word has left a Celtic trace in our country.

Varar, Vardanos, appears in the maps even in Scythia, the southern Russia, near the city of

Керч. Као и у Кубану. А налази се доцније у Македонији. Корен тог имена је келтски, за воду.

Дрим, Мурав имају синониме у славенским Мурама, Моришима, Моравама. Cegin и Cethen оставили су трага у Црној Гори и Далмацији. Лимина је латинизирани синоним за Лим. Речица у Кенту.

Ирски Boyan не треба ни тумачити.

Bechan, и Vechan, су протумачени, у овдашњој, келтској, топонимији, као "хладне реке". Као и наш Звечан.

Лаган и Тама су без даљега упадљиво славофони.

Идрис је оставио име у реци Истер.

Лаб је познато име славенских река.

Ултава је Влтава. Чешка је еминентно келтска земља у преисторији.

Упадљиво су славофони и Thaya и Machno.

Nen има трага у Далмацији.

Prosen, овдашњи, протумачен је као сеновит, - shadowy, - а има га у Словенији.

Iscir је оставио траг у Бугарској. И у имену Дунава.

Tuessis је Тиса. Грчки Pathisos.

Kerch. As well as in Cuban. It was found later on in Macedonia. The root of that name is Celtic, for water.

Drim, Murav have their synonyms in the Slavic Muras, Morishes, Moravas; Cegin and Cethen have left their traces in Montenegro and Dalmatia. Limina is a Latinized synonim for Lim. A little river in Kent.

The Irish Boyan need not to be interpreted.

Bechan, and Vechan are interpreted in the local toponimy as "cold rivers". Right as our Zvechan.

Lagan and Tama are indusputably conspiciously Slavophonic.

Idris has left its name in the river Istre.

Lab is a well-known name of Slavic rivers.

Ultava is Vltava. Tzetchia is eminently a Celtic land in prehistory.

Conspiciously Slavophonic are also Thaya and Machno.

Nen has its trace in Dalmatia.

Prosen, the local, has been interpreted as shadowy, and it is found in Slovenia.

Iscir had left its trace in Bulgaria. And in the name of the Danube.

Wedra и Wear су јасно славофони, **а немају англосаксонског тумачења**.

Sochen је наша Соча.

Bach је оставио траг у Бачкој.

Добронос нема тумачења саксонског.

А славофони су, нарочито за Русе, и Birgos, и Oboka и Tolka.

Peukh је пек, златоносни, Пек. Тако је протумачен и овде.

Stour и Waya су занимљиви у Словачкој. Јављају се у речи и именима Вах, овде Gwy, Wye.

Nith келтски је протумачен као вировит (whirrling). Налази се у нашој речи за вир, а исто тако је сачуван и у Србији, као Nees, Nesae, Nith, Naissus, данас Нишава.

Буна, Бана, Бонатиа, у старој Ирској, оставила је трага у корену река и код нас, као и Boyan.

Мурев, Муравиа, овдашња, у имену славенских река на више места. Мурев је, на пример, утока у Вардар, већ код Птоломеја. А Морава је записана у Чешкој већ године 822.

Derwent и Ram, нису само славофони, **него их има и у Босни, еминентно келтској земљи, у праисторији**.

Tuessis is Tisa. The Greek Pathisos.

Wedra and Wear are distinctly Slavophonic and **they have not an Anglo-Saxonian interpretation**.

Sochen is our Socha.

Bach has left its trace in Bachka.

Dobronos has not a Saxonian interpretation.

And Slavophonic, especially for Russians, are also Birgos, and Oboka and Tolka.

Peukh is Pech, gold-bearing. So it is unterpreted here, too.

Stour and Waya are interesting in Slovakia. They appear in the word and names Vah, here Gwy, Wye.

The Celtic Nith is interpreted as whirling. It is found in our word for vir, and is likewise preserved in Serbia, as Nees, Nesae, Nith, Naisus, today Nishava.

Buna, Bana, Bonatia, in old Ireland, has left its trace in the root of rivers at us too, as Boyan.

Murev, Muravia, local, in the names of Slavic rivers in several places. Murev is, for example, a tributary to the Vardar, even at Ptolomeus. And Morava was recorded in Tzetchia as early as the year 822.

Derwent and Ram are not only Slavophonic, but they **are**

Келтски корени у називу свих тих река, у Европи, из преисторије, сами по себи можда и не би били толико чудновати за нас, као субстрат. Оно што је зачуђавајуће то је њихова славофоност.

Ако се уз та имена река на британским острвима (нарочито у Шкотској), просто испишу имена наших река, - уопште славенских река, - почев од Херодота, резултат је чудан. Ister, са Boristhenes, са Tanais, са Дон, налазе се после и у Шкотској.

Ево, на пример, како имена наших река стају поред ових на британским острвима, из келтског доба: Мур, Сора, Кокра, Сутла, Сана, Уна, Корана, Идрис, Socha, Драгона, Драва, Добра, Коритњача, Крка, Коруна, Арса, Випава, Лика, Цетина, Укрина, Спреча, Лим, Дрим, Искер, Осма, Вид, Лаб, Карас, Тамна, Пек, Морача, Бојана, Вардар, Ниш, Буна.

Сва су келтског корена и порекла.

Једино ће за Ибар, можда, професор Оштир имати право да је алародијског порекла.

И друге речи хидрографске, на британским острвима, звуче славофоно, кад су

found in Bosnia too, an eminently Celtic land, in prehistory.

The Celtic roots in the names of all those tivers, in Europe, from prehistory, in themselves perhaps would not be so odd for us, as a substratum. What is surprising is their Slavophony.

If beside those rivers on the British Isles (especially in Scotland), one merely writes the names of our rivers - Slavic rivers generally - beginning from Herodotus, the result is odd. Ister, with Boristhenes, with Tanais, with Don, are found also in Scotland thereafter.

Here is, for example, how the names of our rives stand beside those on the British Isles, from the Celtic times. Mur, Sora, Kokra, Sutla, Sana, Una, Korana, Idris, Socha, Dragona, Drava, Dobra, Koritnjacha, Krka, Koruna, Arsa, Vipava, Lika, Cetina, Ukrina, Sprecha, Lim, Drim, Isker, Osma, Vid, Lab, Karas, Tamna, Pek, Moracha, Bojana, Vardar, Nish, Buna.

All of them are of a Celtic root and origin.

Only for Ibar, perhaps, professor Oshtir will be right in saying that it is of an Alarodian origin.

The other hidrographic words too, on the British Isles,

из келтског доба. Бар, бара, mochar, су синоними нашим речима.

Тешко да су то транскрипције скриба.

Свакако да у именима и наших и британских река, можда, има још старијег, санскритског, корена, и санскритских веза (као на пример: Arun, Cutch, Tamar, Kerka, Sutla, које и данас још живе у Индији), али тешко да је славофоност келтских и наших имена река случајна. По нашем мишљењу то су знаци преисторијских додира и веза.

Та иста појава сродности, фонетике, и корена, постоји и у именима наших и британских острва, на старим географским картама. Птоломеј, на пример, бележи, овде, следећа имена острва: Soa, Hinba, Olanig, Ebuda, Monarina, Mul, Scarba, Jura, Golin, Ulva, Bol, Ram, Barra, Gorbal. Сва су та имена из доба тајанствених Picta (Pictoni, Pictavi), чије порекло није протумачено ни данас, а о којима се, уопште, тако мало зна.

Тешко је замислити да је Птоломеј, просто, измишљао имена острва.

Питање остаје: ко су били Picti?

Тешко је замислити да су овдашњи антиквари просто

sound Slavophonically, when they are from the Celtic time. Bar, bara, mochar are synonyms for our words.

It is hard to believe that those are transcription of the scribes.

Of course that in the names of both our and British rivers there is, perhaps, an even still older, Sanskrit, root and Sanskrit relations, (as for example: Arun, Cutch, Tamar, Kerka, Sutla, which even today exist in India), but hard that the Slavophony of the Celtic and our rivers is accidental. In our opinion it is a sign of prehistorical contact and connections.

That very same phenomenon of kinship, of phonetics and roots, exists also in the names of our and British isles, in the ancient geographic maps. Ptolomeus, for example, records here the following names of islands: Soa, Hinba, Olanig, Ebuda, Monarina, Mul, Scarba, Jura, Golin, Ulva, Bol, Ram, Barra, Gorbal. All these names are from the time of the misterious Picts (Pictoni, Pictavi), whose origin has not been interpreted even today, and which are, generally, so little known about.

It is hard to imagine that Ptolomeus simply concocted the names of islands.

измишљали **славенска** имена. **Ми мислимо да се поред грчког корена, и код нас, на Јадрану, у именима острва, налази келтски траг.**

Овде то даје археолозима много главобоља. Професор Chadwick, чувени археолог Шкотске, пита се шта значи име острва: Ullie. Професор Forbes пита се шта значе имена малих, шкотских речица, прастарих времена: Lado и Malena. Каже да су шашава. Simply fun.

Ми мислимо да су славенска.

У сваком случају, после толико година, проучавања, тих археолошких номенклатура, овде, ми смо желели да заинтересујемо наше археологе и наше читаоце за овај феномен.

Чувени руски професор Шахматов први је указао на келтски траг у славенској филологији и преисторији. Ми мислимо да наши археолози треба тим путем да наставе. Чекају их велика изненађења, на том путу у овдашњу келтску преисторију, и, нарочито у питању: **ко су били Picti?**

А за доказ да је келтски траг упадљив на нашем тлу, и у именима острва на Јадрану, довољно је упоредити имена келтске Британије која сам

A question remains - who were the Picts?

It is hard to imagine that the local ancient researchers were simply concocting the **Slavic** names. **We think that at in our country too, on the Adriatic, beside the Greek root, in the names of the islands exists a Celtic trace.**

That causes much headache to archeologists here. Professor Chadwick, a famous archeologist from Scotland, wonders what the name of the island Ullie means. Professor Phorbes wonders what the names of little, Scottish rivers of the hoary times mean. He says they are "simply fun".

We think they are Slavic.

In any case, after so many years of studiyng those archeological nomenclatures here, we wished to interest our archeologists and our readers in this phenomenon.

The famous Russian professor Shahmatov was the first who pointed to a Celtic trace in the Slavic philology and prehistory. We think that our archeologists should continue on that way. Great surprises are waiting for them, on that road to the local Celtic prehistory, and especially in the question: **Who were the Picts?**

навео и имена наших острва: Боа, Шолта, Силба, Шкарда, Премуда, Олинг, Оруда, Корнат, Олиб, Бол, Вир, Голин, Лаган, Мул, Скорца, Маон, Уљан, Муртер, Тун, Сеструн, Брач, Ардуба, Гардун, Уније, Скакан, Лаган, Ривањ, Пашман, Оријуле, Ист, Тим, Мазурина, Сипан, Лопуд, а могао бих навести и друга.

Сва су келтског порекла.

Нека, још живе, у имену шкотских и ирских острва, овде.

То не могу бити случајности.

Кад је овој књижици дат наслов "Непознати Црњански" могло се помислити да је познати књижевник и романописац остао непознат или мало познат као научник, историчар или историчар-географ, па се сматрало да смо дужни да кажемо коју реч и о тој страни његове делатности. Сваки читалац који је иоле пажљивије пратио о чему је све Црњански писао у овим својим релативно кратким дописима надамо се да ће схватити која и каква све питања Црњански покреће и колика је његова заслуга посебно за размишљања и закључивања о пореклу и давним кретањима балканских Протосрба и

And as a proof that the Celtic trace is conspicious on our soil, and in the names of the islands in the Adriatic, suffices to compare the names of the Celtic Britain I have cited and the names of our islands: Boa, Sholta, Silba, Shkarda, Premuda, Oling, Oruda, Kornat, Olib, Bol, Vir, Golin, Lagan, Mul, Skorca, Maon, Uljan, Murter, Tun, Sestrun, Brach, Arduba, Gardun, Unije, Skakan, Lagan, Rivanj, Pashman, Oriule, Ist, Tim, Mazurina, Sipan, Lopud, and I could cite others too.

All of them are of a Celtic origin.

Some of them still live in the names of the Scottish and Irish islands, here.

Those can not be coincidences.

When this booklet has been given the title "An Uknown Crnjanski", one could think that the famous writer and novelist remained unknown or little known as a scientist, historian or historian-geographer, and so it was thought that we were obliged to say a couple of words about that side of his activity too. We hope that every reader who followed carefully at all what Crnjanski was writing about in these his comparably brief reports will

Протословена. Спомени вендских, илирских, скитских, келтских и трагова других старих народа на Балкану и британским острвима јасан су доказ ширине упућености Црњанског у најтежа питања европске историје. Његово познавање извора и литературе из области археологије и историје, и опредељеност за ова или она тумачења и решења стварају утисак да пред собом заиста имамо личност која је веома заслужна и за покретање питања чија даља решавања могу знатно да допринесу бољем познавању прастарих веза међу народима не само на европским просторима већ и далеко шире.

Оно што посебно пада у очи у дописима Црњанског јесте спомен вендских, илирских, скитских и келтских трагова на просторима на којима Црњански спомиње и бројне славофоне и србофоне називе. То што се Црњански не упушта дубље у анализу и тумачење појава и односа ових индоевропских групација чије трагове налазимо и на нашим просторима не треба овом приликом много да смета, јер је Црњански унапред рекао да ће писати само о “Археолошким

understand which and what questions Crnjanski raises, and how great his merit is especially for thinking and inferring regarding the origin and ancient movements of the Balkan Protoserbs and Protoslavs. The mentions of the Vendian, Illyrian, Scythian, Celtic and other ancient peoples' traces in the Balkans and British Isles are a clear evidence of a broadness of Crnjanski's extensive knowledge about the most difficult questions of the Europian history. His knowledge about the sources and literature from the archeology and history area, and decision for these or those interpretations and solutions create an impression that we are faced with a person very meritorius also for raising the questions the solutions of which can substantially contribute to a better knowledge about the ancient connections between the peoples not only in Europian spaces but also in the far wider ones.

What is especially conspicious in Crrnjanski's reports is the mentioning of the Vendian, Illyrian, Scythian and Celtic traces in the spaces where Crnjanski mentions also numerous Slavophonic and Serbophonic designations. Crnjanski's non entering deeper into an

везама Балкана", о "Вендском трагу у Британији" и "Откуд потичу имена наших река и брда" и, као што смо могли запазити, већ је то обогатило наше знање и подстакло нас да још више размишљамо о наведеним прастарим групама, односно о њиховој старости и распрострањености. Онима који се мало више и свестраније баве пореклом и распрострањеношћу балканских народа јасно је да се не може мимоићи ниједна од наведених група а да се не спомене порекло, улога и значај сваке од њих. Зна се да се већ више векова бројни хроничари кад хоће да успоставе порекло и старост појединих народа из састава индоевропске групације неизбежно заустављају на Вендима, Илирима, Келтима, Скитима, Сарматима, Гетима убеђени да су Протословени и Протосрби својим пореклом и најстаријим историјом у великој мери везани за сваку од наведених група. На жалост, још увек је велика невоља што ни за једну од њих ни издалека не знамо када је настала и где се најпре појавила. То што знамо да Херодот (V век пре Христа) спомиње Венде као већ постојеће, а Јорданес (VI век

analysis and interpretation of the phenomena and relationships of these Indoeuropian groups whose traces we find also in our spaces should not hinder us much, for he said in advance that he would write only about "the archeological connections of the Balkans", about "the Vendian trace in Britain" and "where the names of our rivers and hills originate from" and, as we could notice it, it has already enriched our knowledge and stimulated us to think even more about about the cited ancient groups, ie about their antiquity and diffusion. To those who a bit more and more comprehensively deal with the origin and diffusion of the Balkan peoples it is clear that none of the mentioned groups can be passed by without mentioning the origin, role and significance of each of them. It is known that already for several centuries numerous chroniclers when willing to establish the origin and antiquity of particular peoples from the composition of the Indoeuropian group stop inevitably at the Vends, Illyrians, Celts, Scythians, Sarmatians, Geths, convinced that the Protoslavs and Protoserbs were by their origin and most ancient history to a great extent related to each of the groups

н.е.) тврди да су Венеди, Словени и Анти настали из једног језгра значајно је утолико пре, што, ако је Херодот у праву, можемо да сматрамо да су све ове три групе (Венди, Словени и Анти) и много старије од V века пре Христа. Још ако верујемо да је анонимни Баварски Географ у IX веку н.е. у неким старим рукописима пронашао податак да су Зервијани (Срби) тако стари, простран и моћан народ да су, како се тврди, од њега настали сви Словени, онда је то веома важан податак, поготову ако макар и са извесном резервом прихватимо податак забележен у нашем "Општем листу" по којем су "Готи, Скити и Сораби били наши Словени" при чему наш непознати хроничар бележи готово исто што и Баварски Географ, наиме **да су и пре свих земаља постојали људи словенског народа**, и ту чак каже да су преци Словена постојали и за време Александра Великог (IV век пре н.е.). Да подсетимо. Није ли то време слично податку Баварског Географа по којем су сви Словени настали од Срба, али није био у стању да макар приближно одреди време њихове појаве.

mentioned. Unfortunately, it is still a great misfortune that we still do not know in the slightest for any of those groups when it originated and where appeared for the first time. Our knowledge about Herodotus' (V c.B.C.) mentioning the Vends as already existing, and Jordanes' (VI c.A.D.) claiming the Veneds, Slavs and Antes to be from a same core is important in as much as, if Herodotus is right, we can consider that all these three groups (the Vends, Slavs and Antes) are also much older than V century before Christ. And if we, moreover, believe that the anonimous Bavarian Geographer from IX c.A.D. found a datum in some ancient manuscripts that the Zervians (Serbs) are so old, diffused people that, as it is stated, all the Slavs originated from it, then it is very important datum, especially if we even with some reserve accept the datum recorded in our "Obshti List" (General Paper) according to which "the Goths, Scythians and Sorabs were our Slavs", at which our unknown chronicler records almost the same as Bavarian Geographer, **namely that even before all countries there existed men of the Slavic people**, and even says there that the ancestors of the

Иначе, кад се мало пажљивије прате географски простори на којима британски археолози у именима и називима запажају или наслућују трагове, корене, британских становника, може се закључити да и нема неке велике разлике између њихових теорија и оних које заступају археолози и филолози наших дана. Уз Скитију огромног простора и данас се спомињу као могући првобитни простори Подунавље (Винча), Дакија, Мала Азија (Анадолија, Јерменија и др.), Персија, Афганистан, Индија, али и Прикавказје и Карпатски простор уз које се у новије време све чешће спомињу и лидијски и ликијски простори. Теорије о пореклу Срба и Словена уопште које се везују за споменуте и друге географске просторе знатно померају и временску границу за коју се везује и појава припадника индоевропске групације, међу њима и Срба. Та је граница, за сада, немерљива.

Као што смо могли да запазимо Црњански нас је својим наведеним прилозима подсетио на потребу да савесније и свестраније размишљамо о свакој од постојећих теорија, али и о многим другим

Slavs existed during Alexander the Great (IV c.B.C.). Let us remind. Is not that time similar to the datum by Bavarian Geographer according to which all the Slavs originated from the Serbs, but he was not able to ascertain, at least approximately, the time of their appearance.

Otherwise, when one follows a bit more carefully the geographical spaces where British archeologists note or have premonition of the traces and roots of British inhabitants in the names and designations, he can conclude that there is not a great difference between their theories and those supported by the archeologists and philologists of our days. Beside the waste Scythia, today still as possible original spaces The Danube Basin (Vincha), Dacia, Asia Minor (Anadolia, Arminia and others), Persia, Aphganistan, India, but also The Caucasian Basin and the Carpathians are mentioned, and with them also, in more recent time, Lydian and Lycian spaces. The theories about the origin of the Serbs and Slavs generally related to the mentioned and other geographical spaces move substantially also the temporal limit being related to the appearance of the members of the Indoeuropian

које овде нису споменуте, а могу се односити на балканске народе, па међу њима и на претке Срба. Како смо запазили Црњански се у више случајева задржавао на балканским називима келтског порекла. Имајући у виду дуги боравак Келта на Балканском полуострву нема сумње да је Црњански с правом сматрао да се ти бројни називи најбоље могу објаснити дужим живљењем протословенских или протосрпских заједница са келтским. Чињеница да се и на британским острвима налазе бројни називи истоветни или јако слични онима са нашег простора веома је значајна за наше опредељење о дугој старости наших предака на балканским просторима, па самим тим и о њиховој дужој историји.

У вези с тим Црњанског морамо истаћи и кад упоређујемо резултате неких ранијих истраживача који су покушавали да објасне појаву келтског у језицима словенским, романским и германским. Мада се Црњански није дубље упуштао у филолошка разматрања појединих случајева ипак је, рекли бисмо, успео да докаже да се о

group, among them the Serbs too. That limit is, for the present, immeasurable.

As we could notice, Crnjanski reminded us by his cited supplements of a need to think more conscentiously and more comprehensively about each of the existing theories, but also about many others not mentioned here, which can refer to the Balkan peoples, the ancestors of the Serbs being among the latter. As we have noted Crnjanski stopped in several cases at the Balkan designations of a Celtic origin. Having in mind the long stay of the Celts in Balkan Peninsula, there is not doubt that Crnjanski rightfully thought that those numerous designations could be explained best by a longer living of Protoslavic or Protoserbian communities with the Celtic ones. The fact that in the British Isles too there are numerous designations identical or very similar to those from our space is very important for our decision regarding a great antiquity of our ancestors in the Balkan spaces, and by that itself also their longer history.

In relation to that we must emphasize Ccrnjanski also when we compare the results of some previous researchers who were

утицају келтског у топонимији појединих народа не може закључивати ако се не користи речничко богатство словенског света не само на германском простору, већ и на балканско-словенском.

Колико је важно проверавати узајамне утицаје на што ширем простору можда као доказ можемо узети и ова два чланка из средине XIX века у којима је реч о келтском језику, односно о утицају келтског на образовање других језика на истом простору. Реч је о овим чланцима: "Die gallische Sprache und ihre Brauchbarkeit für die Geschichte von F.J. Monen, Archivdirector zu Karlsruhe 1851" и "Celtische Forschungen zu Geschichte Mitteleuropas von F.J. Mone, Freiburg im Breisgau 1857". Оно што у овим чланцима одмах пада у очи јесте чињеница да писац приликом поређења галског (келтског) језика са другим језицима на простору о којем је реч уопште не користи келтске називе на јужно-словенском тлу, већ углавном словенски језик на чешком, моравском и на тлу балтичких Словена. У сваком случају надамо се да ће бити корисно да се поводом прилога Црњанског на кратко за-

trying to explain the appearance of Celtic in Slavic, Roman and German languages. Although Crnjanski did not go deeper into philological considerations of particular cases he yet, we would say, succeeded to prove that the influence of Celtic in the toponymy of particular peoples can not be inferred about unless the rich vocabulary of the Slavic World, not only in the German space, but also in the Balkan-Slavic one, is used.

To show how much is important to check the mutual influences in as broad space as possible we can, perhaps, take as a proof these two articles from the middle of XIX century where Celtic language, ie the influence of Celtic on the formation of other languages in the same space has been discussed. The articles concerned are: "Die gallische Sprache und ihre Brauchbarkeit für die Geschichte von F. J. Mone, Archivdirector zu Karlsrue 1851" and "Celtische Forschungen zu Geschichte Mitteleuropas von F. J. Mone, Freiburg im Breisgau 1857". What is immediately conspicious in these articles is the fact that the writer at comparing Gallic (Celtic) language with other languages in the space concerned does not use the Celtic

држимо и на решењима која је предлагао Моне.

Задржавајући се, тако, на називу Baioarii Моне каже да се то име састоји из два келтска имена, из имена народа Boi-и велшког gwr, у множини gwyr, људи. Дакле, велшки облик Boiwyr значи Boimänner. Како се, каже Моне, у старовелшком gw често јавља као u, то је облик Бaугоар, тј. Boi-gwyr исто. Боји су били келтски народ који је био германизиран, али се њихово име, каже Моне, сачувало у називима Böhmen (Чешка) и Baiern (Баварска). Моне за овим каже да овде као примери спадају и Фали (Die Falen) и Венди (Wenden). Пошто су Белги живели између Римљана и Немаца, може се претпоставити, наставља Моне, **да су Римљани за имена немачких народа чули најпре преко Белга**. Отуда је, каже, настало **да су немачки народи познати само под келтским именима**. Још пре овог тумачења Моне је помоћу белгијског тумачио и називе Hercynia и Tecto-Osages. За назив Hercynia Моне истиче да су белгијски облици Argoed, Argoun, Argent ближи облику Orkyn за који везује и назив велике шуме Hercynia, док назив

designations on the South-Slavic soil, but mostly Slavic language on the Tzechian and Moravian soil and that of the Baltic Slavs. In any case we hope it will be useful to stop for a while, on occasion of the supplements by Crnjanski, also at the solutions proposed by Mone.

Staying, thus, with the designation Baioarii Mone says that this name consists of two Celtic names, of the name of the people Boi and the Welsh gwr, in plural gwyr, men. Thus, the Welsh form Boiwyr means Boimänner. Since in Old Welsh, Mone says, gw appears frequently as u, so the form Baugoar, ie Boi-gwir is the same. The **Boji** were a Celtic people which was Germanized, but their name, Mone says, has been preserved in the names Böhmen (Tzechia) and Baiern (Bavaria). Mone then says that here, as examples, also fall the Fals (die Falen) and Vends (Wenden). Since the Belgs lived between the Roman and Germans, one can suppose, Mone says, that **the Romans heard of the names of the German peoples firstly through the Belgs**. Thence, he says, it became **that the German peoples are known only by their Celtic names**. Even before this interpretation Mone was

народа Tectosages везује за облик Osag, који се у Вестфалији јављао као Osning, а у Арденима као die Osning. И назив Vogesi (Vosagus) Моне доводи у везу са Osag. Овај келтски траг Моне види и у називима са основом **Venet**: Veneti, Winden, Windeliciern, Vindobona, Vindonissa, Wenden, Wineta, Venedocia или Norwales и Vendee. И назив народа Ostfalahi (Остфалци) и Westfalahi (Вестфалци) Моне тумачи преко имена Falah које ставља између **Bolg** и **Walah** и каже да се Falah не може објаснити преко немачког језика. Он тврди да је то келтско име које су преузели Саксонци (Саси) кад су покорили Остфалију и Вестфалију. За овим Моне наводи читав низ примера којима жели да истакне утицај келтског боравка на тлу Германије. Неки од тих примера занимљиви су због сличности са називима на нашем подручју: birra, стајаћа вода, мочварно поље, dub, река; lig, река; loin, мала река; osc, вода, река, ирски uisg; unda, unna, река (други облик umna) и др. Говорећи о могућем простирању Келта у Германији, Моне на основу назива не сумња **да су били на левој обали**

interpreting via Belgian also the names Hercynia and Tectosages. For the designation Hercynia Mone emphasizes that the Belgian forms Argoed, Argoun, Argent are closer to the form Orkyn to which he also relates the name of a great forest Hercynia, while the name of the people Tectosages he relates to the form Osag, which was appearing in Westfalia as Osning, and in the Ardens as die Osning. The name Vogesi (Vosagus) is also related by Mone to Osag. This Celtic trace is seen by Mone also in the designations with the basis **Venet**: Veneti, Winden, Windeliciern, Vindobona, Vindonissa, Wenden, Wineta, Venedocia or Norwales and Vendee. The name of the people of Ostfalahi (Ostfalians) and Westfalahi (Westfalians) is also interpreted by Mone via the name Falah which he puts between **Bolg** and **Walah** and is said by him that is unexplainable via German language. He claims it to be a Celtic name taken over by the Saxonians (Sasi) when they conquered Ostfalia and Wesfalia. Then Mone cites whole a series of examples whereby he wants to emphasize the influence of the Celtic stay on the soil of Germania. Some of those

Лабе, али да су боравили и у Шлезвигу и Холштајну. Што се тиче десне обале Лабе, Моне каже да је тамо нашао мање трагова места, али истиче да је Wendland келтско име. Он овде с правом указује да би једно подробно истраживање словенских назива међу Вендима са сигурношћу указало шта се од тих назива може објаснити помоћу словенског, а шта опет припада другом језику. Јер, каже Моне, ако у осталој Немачкој постоје немачки и келтски називи места, могли би се преко Лабе доказати и словенски и келтски. Указујући на радове Хаселбаха и Фабрицијуса Моне каже да би се радовима те врсте могло успети **да се у Вендланду издвоје једни од других немачки и словенски називи места, а онда истражити у којој се мери могу строго граматички објаснити словенски називи.** Јер, додаје Моне, **славизирање не значи да су стара места постала словенска, као што и германизирање не значи да су постала германска.** Ако једно место нема словенски корен онда је само допуна словенска, а основа припада неком другом језику.

О Славизирању келтског Моне говори на другом месту

examples are specially interesting because of similarity with the designations in our region: birra, a staying water, swampy field, river; loin, a little river; osc, water, river, Irish uisg; unda, unna, river (other form umna) and others. Speaking about a possible diffusion of the Celts in Germania, Mone on the basis of the designations does not doubt **that they were on the left bank of the Elbe, but that they dwelled also in Schleswig and Holstein. As to the right bank of the Elbe, Mone says that he found there less traces of places, but emphasize that Wendland is a Celtic name. He points here rightfully that one thorough research on the Slavic designations among the Vends would certainly indicate what of those names could be explained by Slavic, and what in turn belong to another language**. For, Mone says, if in the rest of Germany the German and Celtic names of places exist, there could be proven Slavic and Celtic languages over the Elbe. Pointing to the works of Haselbach and Fabricius, Mone says that one could succeed by the works of that kind **to separate in Vendland German and Slavic names of places from each others, and then investigate to**

где каже: "Ово преиначење келтских речи долази у обзир утолико уколико су Словени у Немачкој садашњег опсега населили оне земље које су некад настањивали Келти, **као у Чешкој и Моравској**. **У Немачкој се Словени нису више нигде срели с Келтима, јер су ови већ били германизирани. Језички се, дакле, трагови келтског раздобља могу срести само у дуплом преиначењу, у германско-словенском**".

После овога Моне развија једну неприхватљиву теорију из које као да унапред произилази да су и Словени, као и Келти, били зависни од Немаца (Германа), да су били робови, и то као колонисти или као побеђени. Тако су Келти по тој зависности били, каже, названи **ambacti** или у немачком преводу сиромашни људи, а Словени Склави (Sklavan), тј. робови (Knechte). На ово Моне додаје да овај назив није тако стар као њихово прво име Спори и Сармати. Име Slawen, Sklaven пренето је на све остале Словене преко оних Словена који су били у западном делу, тј. најближи Германима и који су се налазили у зависности од Германа. Моне овде заборавља

which extent the Slavic designation can be explained in a strictly grammatical way. For, Mone adds, **Slavicisation does not mean that the old places have become Slavic, as well Germanisation does not mean that they have become German**. If one place has not a Slavic root then only the complement is Slavic, and the rest belongs to some other language.

About the Slavicisation of Celtic Mone speaks at another place, where he says: "This transformation of the Celtic words can be taken into consideration in as much as the Slavs in Germany of its today's range have settled the countries once inhabited by the Celts, as **in Tzechia and Moravia. In Germany the Slavs met nowhere the Celts anymore, for the latter had already been Germanized. Thus, the linguistical traces of the Celtic period can be met only in a double transformation, the German-Slavic one**".

Thereafter Mone develops an unacceptable theory from which as if comes out in advance that the Slavs, as well as Celts, were dependant on the Germans, that they were slaves, either as colonists or as the defeated. So the Celts were called after that dependance the **ambacti** or, in

да се пита зашто онда Византинци зову Словенима оне словенске масе које нису биле у зависности од Германа и у време продора на Балканско полуострво у VI и VII веку нису долазили као ранији германски склави, робови".

Из ранијих размишљања Моне је извео овакве закључке:

1. Да у словенском нема више келтских апелатива осим оних који су у словенски ушли преко германизираних келтских, али је њихов број мали;

2. Да Словенима нису позната ни келтска имена лица осим оних која су сачувана у немачком;

3. Да се остаци келтског међу Словенима ограничавају на називе места, јер ти називи трају и после доласка нових народа.

Кад је прешао на објашњење појаве словенских имена места Моне је указао на тешкоће, јер се, обзиром на њихове географске положаје, поставља питање **помоћу којег словенског језика треба објашњавати те поједине словенске називе**. Он каже да за јужније и источније Словене одговор није тежак, јер је за Штајерску, Корушку и Крањску меродаван вендски језик

German translation, poor people, and the Slavs Sclavs (Sklavan), ie slaves (Knechte). Thereupon Mone adds that this designation is not so old as their first name Spori and Sarmatians. The name Slawen, Sklaven was transferred to all other Slavs via those Slavs which were in the westerrn part, ie closest to the Germans and which were in a dependance on the Germans. Mone forgets here to wonder why then the Byzantians calls by the name Slavs those Slavic masses which were not dependant on the Germans and which during the penetration into the Balkan Peninsula in VI and VII centuries were not coming as former German sclavs, slaves.

From his previous considerations Mone draws the folowing conclusions:

1. That in Slavic there are not the Celtic common nouns anymore, save those which have entered Slavic via the Germanized Celtic ones, but their number is small;

2. That to the Slavs the Celtic proper names were not known either, save those preserved in German;

3. That the remainders of Celtic among the Slavs are limited to the names of the places, for

(Windische Sprache). За Чешку и Моравску и њихове јужне и западне пограничне делове меродаван је, каже, чешки, а за Лужицу и околину вендски (die Wendische). Што се тиче словенских назива места у Вендланду помаже пољски језик, али је он ипак меродаван за Шлезију и Нојмарк (Neumark), мада би можда ту имало предност и суседно лужичко наречје. Објашњење корена и облика из удаљених словенских језика не може, додаје Моне, да важи као правило.

Разматрајући даље овај несумњиво занимљив и важан проблем, Моне каже да међу словенским именима места треба разликовати две класе, две врсте: Прва, у којој су и корен и облик чисто словенски. Уопште узев та су имена оригинално словенска, али је у појединачним случајевима могуће да су преведена из једног германизираног имена, особито она која се односе на старије време, као на пример Старгард (Altenburg). У другу врсту спадају називи код којих само облик припада словенском језику, али не и корен. Они нису пореклом словенски већ славизирани. Као пример из

those names last even after the arrival of new peoples.

Having passed to the explanation of the appearances of the Slavic names of places Mone pointed to difficulties, for, with regard to their geographical positions, a question is posed **by which Slavic language one should explain those particular Slavic names**. He says that concerning the more Southern and Eastern Slavs the answer is not difficult, since for Shtajerska, Korushka and Kranjska the Vendian language (Windische Sprache) is authoritative. For Tzechia and Moravia and their southern and western border parts Tzechian is, he says, authoritative, and for Luzhica and its surrounding Vendian (die Wendische). As to the Slavic names of the places in Wendland Polish is of help, but it is nevertheless authoritative for Schlesia and Neumark, although the neighboring Lusitian dialect would have, perhaps, an advantage there. An explanation of the roots and forms from remote Slavic languages can not, he says, serve as a rule.

Considering further this doubtlessly interesting and important problem, Mone says that among the Slavic names one

прве врсте где су и корен и облик словенски Моне наводи село Reifnitz у Корушкој, које је у повељама забележено као **ribniza**, од вендског риба, што говори да је назив чисто словенски (Fischbach).

Тражећи примере словенских имена места Моне каже да се у северној Немачкој та имена најчешће завршавају на **-ow**, а у старијим језицима на **-oh**, **-owe**, што одговара чешком **uw**. Мање се, каже, налазе облици женског рода **-owa** и средњег **-owo**, као и облик **-owitz** (чешки **owic**, старовендски **-awiz**).

Моне даље каже да се многа словенска имена места завршавају и на **-in**, са наглашеним **i**, додајући да се појављују и сва три рода **-in**, **-ina**, **-ino** и да имају слично значење као придеви на **-ow**.

У трећу врсту словенских имена места Моне ставља она која се завршавају на **-itz**, у старијем језику на **-iza**, **-ez**, **-itza** (чешки **ice**). У трећу класу словенских имена места у Немачкој Моне ставља називе који се завршавају са **-nitz**, **-niza**, **-nize**.

Говорећи о томе како мисли да нестају нека словенска имена и бивају германизирана,

should distinguish two classes, two kinds: The first, where both the root and the form are purely Slavic. Generally, those names are originally Slavic, but it is possible in individual cases that they have been translated from one Germanized name, especially those referring to an older time, as for example Stargard (Altenburg). To the second kind belong the designations at which only the form belongs to the Slavic language, but not the root too. They are not Slavic by origin, but have been Slavicized. As an example from the first kind where both the root and the form are Slavic Mone cites willage Reifnitz in Korushka, which has been recorded in charters as **Ribniza**, from the Vendian riba (fish), that speaking that the name is purely Slavic (Fischbach).

Looking for the examples of the Slavic names of places Mone says that in the northern Germany those names end most usually with **-ow**, and in older languages with **-oh**, **-owe**, which corresponds to the Tzechian **uw**. The forms of feminine gender **-owa** and the neutral one **-owo** are less frequently found, as well as the form **-owitz** (Tzechian **owic**, Old-Vendian **-awiz**).

Моне каже **да ту понекад игра улогу звук а не право значење словенске речи**. Ово се, каже, догађа обично са завршним слогом. Наводећи неке примере Моне каже да се често дешава да се крајњи слог словенске речи -**ow** претвара у немачко -**au**, као Troppau, Muskau, Spandau и др., где се у немачком подразумевају Aue (луг, плодна земља поред река), као и у чисто немачким речима Landau, Reichenau и др, код којих -au није никако могло доћи од словенског -ow. Кад су у питању преводи германских речи на словенски, Моне каже да су Словени обично водили рачуна о смислу, односно о значењу речи на немачком језику.

Задржавајући се дуже на објашњењу разних случајева било приликом преузимања са немачког на словенски или са словенског на немачки, Моне каже **да су вредне пажње и оне речи на чешком које означавају границу, јер те речи воде порекло делом од немачког делом од келтског језика и према томе могу да означавају раније становништво земље на које су дошли словенски Чеси**. Овде Моне узима од Ербена као пример реч **supa**, **zupa**, Mark, која, каже, није словенска него

Mone says further that many Slavic names of places end also with -**in**, with a stressed i, adding that there also appear all three genders -**in**, -**ina**, -**ino** and that they have a similar meaning as the adjectives ending with -**ow**.

Into the third kind of Slavic names Mone puts those ending with -**itz**, in an older language with -**iza, -ez, -itza** (Tzechian **ice**). Into the third class of the Slavic names of places in Germany Mone puts the names ending with **-nitz, -niza, -nize**.

Speaking about how he thinks some Slavic names disappear and are being Germanized, Mone says that sometimes **the role is played there by sound and not by real meaning of a Slavic word**. This, he says, happens usually with the last syllable. Citing some examples Mone says that it happens frequently that the last syllable of the Slavic word -**ow** transforms into the German -**au**, like Tropau, Muskau, Spandau and others, where in German Aue (lug, a fertile land beside rivers) are implied, as well as in purely German words Landau, Reichenau and others, at which -au could not anyhow come from the Slavic -ow. When the translations of German words into Slavic are

позајмљена од немачке **sippia**, а слично је и у Dronke- а код речи **cruoga**, што је у чишком **kruh**, круг, опсег, али, додаје Моне, ово **cruoga** је келтска реч, која у ирском има облик **crioch**, ж, а **cruoga** значи крај, граница, марка. Моне није сигуран да ли овде припада и пример у **виндском** и **илирском крај** (Gränze). Он и за реч **zupa**, **supa** каже да и по облику и по значењу ближе пристаје уз ирско **du bi** (мали округ) него уз готско **sibja** или високо немачко **sibba**. Као пример Моне наводи једну повељу из 1179. године која се односи на разграничење између Аустрије и Чешке и у којој стоји **usque in Ugruch**, уз које је додата немачка напомена "Urgrube", што Моне сматра погрешним, јер, каже, **u gruch** значи "до граничне ознаке" и истоветна је са наведеним **cruoga**.

На крају Моне прилаже и **један попис словенских имена насталих, како мисли, из келтског напомињући које су речи према ирском, а које према велшком језику**. Ево неколико примера који могу да буду занимљиви и за наше подручје:

belin, мали поток, од ирског **bial**, вода

concerned, Mone says that the Slavs usually were taking care of the sense, ie of the meaning of a word in German language.

Staying longer with the explanation of various cases whether on the occasion of taking over from German to Slavic or vice versa, Mone says **that noteworthy are also those Tzechian words denoting border, for those words trace their origin partly from German partly from Celtic language and therefore can denote a former population of the land which the Slavic Tzechs have came to**. Here Mone takes from Erben as an example the word **supa, zupa**, Mark, which, he says, is not Slavic but borrowed from the German word **sippia**, and similarly is with Dronke at the word **crouga**, that being in Tzechian **kruh**, circle, scope. But, Mone adds, this **cruoga** is a Celtic word, which in Irish has the form **crioch**, f., and **cruoga** means region, border, mark. Mone is not sure whether the example in **Vindian and Illyrian kraj** (in English region or end) (Gränze) belongs here too. He says also for the word **zupa, supa**, that it both by its form and its meaning fits closer to the Irish **du bi** (a small district)

bun, река, од ирског **buinne**, Bunov, bunow

dabra, dobra, станиште, од ирског **dubhras** (код нас: Добра)

dobruss, станиште, од ирског **dubhras** (Dobrusska у Чешкој, код нас Добруша)

dreb, drieb, trip, trep, treb, село, од ирског treabh (у Немачкој Dreba, Triptis и Trebitz. Код нас можда Требеше, требиће, Требија и сл.)

garos, geras, geros, **jarus**, **jeres**, **yerus**, станиште, од ирског **aras**. Наводећи овде више примера имена места, Моне указује и на назив Gariza (можда код нас Гаре, Гари, Гарица)

glam, **gelan**, мали поток, од ирског giolán (можда код нас речица Гламочница)

javor, река, славизирано од великог **aber**, ирски inbhear. Моне овде као словенске називе наводи Jawor, Jowerniz, стара javornica, Javornik, потоци у Саксонији

jessen, мала вода, славизирано од ирског **uisgin**. Примери: Jessenicie, Jesenice

lope, мали поток, од ирског **lu**, мали и ирског **abh**, река или од **lua**, вода и **bi**, мали. Примери: Lopenica, Lopenice, реке у Моравској

loz, мала вода или **lu**, мали, **ad**, вода. Моне овде наводи као пример Lozna, поток у

than to the Gothic **sibja** or the High-German **sibba**. As an example Mone cites one charter from the year 1179 referring to the border issues between Austria and Tzechia where it stands **usque in Ugruch**, to which the German note "Urgrube" is added, that being considered by Mone to be erroneous for he says **u gruch** means "to the border mark" and is identical to the cited **cruoga**.

Finally Mone encloses **a list of the Slavic names originated, as he thinks, from Celtic, noting which the words are of Irish and which are of Welsh origin**. Here are several examples that can be interesting for our area too:

belin, little creek, from the Irish **bial**, water

bun, river, from the Irish **buinne**, Bunov, bunow

dabra, dobra, habitat, from the Irish **dubhras** (our: Dobra)

dobruss, habitat, from the Irish **dubhras** (Dobrusska in Tzechia, our Dobrusha)

dreb, drieb, trip, trep, willage, from the Irish treabh in (Germany Dreba, Triptis and Trebitz. Perhaps our Trebeshe, trebice, Trebija and sim.)

garos, geras, geros, **jarus, jeres, yerus**, from the Irish **aras**. Citing here several examples of the names of places, Mone points

Саксонији, а уз примере **Luzna**, **Lozina** каже да су можда од **lu tain**, мала вода

lub, мали поток, од ирског **lu**, мали и **abh**, река. Примери: Lubna, Ljubna, реке у Моравској

lubenz, мали брзи поток, од ирског **lu**, мали и **buinne**, брза река. Пример: **Lubenz** (Lobniz) у Штајерској

Marav, **morav**, велика река, од ирског mór, велики и **abh**, река. Примери: **Marava**, **moraua**, **maraha**, **moravica**, **moraviz**, **moravicie**, **mura**

nisa, **niza**, река, од **naoz**, поток. Пример: Neisse (Ниса) у Шлезији

ostruz, река, славизирани облик за **Unstrut**. Примери: **Ostruznica**, Ostruzniza (реке у Саксонији)

petsch, **pezh**, поток, од ирског **bais**, вода. Примери: Pećka, pezhka, речица у Моравској

píst, pést, **piest**, поток, од ирског **bais**, вода. Примери: Pistnice, péstnice, piestnich, поток у Аустрији. Pístov, **peztav**, **peztowe**, поток у Саксонији (можда код нас Пештан)

rax, поток, од велшког **rhidys**, **Raxa**, река, можда, каже Моне, Reckenitz у Мекленбургу (код нас можда Рашка)

sal, славизирано **zal**, **zzal** (schal), велики или мали поток, also to the designation Gariza (perhaps our Gare, Gari, Garica)

glam, gelan, little creek, from the Irish giolán (perhaps the little river Glamochnica at us)

javor, river, Slavicized from the Welsh **aber**, Irish inbhear. Mone cites here as Slavic designations Jawor, Jowerniz, stara (old) javornica, Javornik, creeks in Saxonia

jessen, little water, Slavicized from the Irish **uisgin**. Examples: Jessenicie, Jesenice

lope, little creek, from the Irish **lu**, little and Irish **abh**, river or from **lua**, voda and **bi**, little. Examples: Lopenica, Lopenice, rivers in Moravia.

loz, small water or **lu**, small, **ad**, water. Mone cites here as an example Lozna, a creek in Saxonia, and with the examples **Luzna, Lozina** he says that are perhaps from **lu tain**, small water

lub, little creek, from the Irish **lu**, little and **abh**, river. Examples: Lubna, ljubna, rivers in Moravia

lubenz, little quick creek, from the Irish **lu** and **buinne**, quick river. Example: **Lubenz** (Lobniz) in Shtajerska

Marav, morav, great river, from the Irish mór, great and **abh**, river. Examples: **Marava,**

од ирског **sa**, поток и **il**, велики. Примери: Die Saal у Саксонији и Франконији, die Sal код Bruchsal-a

seb, **sab**, скраћено од **se-bi**, **sa-bi**, мала река, поток. Примери: **Sebniza**, Sabniza у Саксонији

slup, мали поток,од ирског **lu**, мали и **abh**, река. Можда и од **lug**, вода и **bi**, мали. Примери: Slupnice, Zlupnice, поток или slupny, поточић у Моравској

smil, поток, од ирског **bial**, вода. Могуће је и **smil** место **sbil**. Пример: **Smilov**, река у Моравској

sucha, **zucha**, поток, од ирског **sua**

surb за **sur bi**, мали поток, од ирског **suir**, поток и **bi**, мали. Пример: Swrb-aha, поток у Моравској

treben, **triben**, мало село, од ирског **treab**, **treaban**. Моне наводи једно село **Treben**, старо **trebeni**, **tribeni** код места Delitz у Немачкој

treffen, мало село, од ирског **treabh**, treabhán, велшки **tref**, trefen. Моне каже да се село Treffen код Филаха (Бељака) у Корушкој звало у IX веку славизирано **trebina**

tumin, мали поток, од **taom**, taomán. Примери: поток Tümling или Dümling старо

moraua, maraha, moravica, moraviz, moravicie, mura

nisa, niza, river, from **naoz**, creek. Example: Neisse (Nisa) in Schlesia

ostruz, river, a Slavicized form for **Unstrut**. Examples: Ostruznica, Ostruzniza (rivers in Saxonia)

petsch, pezh, creek, from the Irish **bais**, water. Examples: Pecka, pezhka, a little river in Moravia

pist pést, piest, creek, from the Irish bais, water. Examples: Pistnice, péstnice, piestnich, a creek in Austria. Pístov, peztov, peztowe, a creek in Saxonia (perhaps our Peshtan)

rax, creek, from the Welsh **rhidis, Raxa**, perhaps, Mone says, Reckenitz in Mecklenburg (perhaps our Rashka)

sal, Slavicized **zal, zzal** (schal), great or small creek, from the Irish **sa**, creek, and **il**, great. Examples: Die Saal in Saxonia and Franconia, die Sal at Bruchsal

seb, sab, abbreviated from **se-bi, sa-bi**, small river, creek. Examples; **Sebniza**, Sabniza in Saxonia

slup, little creek, from the Irish **lu**, little and **abh**, river. Perhaps also from **lug**, water, and **bi**, little. Examples: Slupnice,

tumnica, **dymnica**, dumlicha у Аустрији

veli, weli, поток, од ирског **bial**, вода. Примери: Velevica, Weleviza, Weliczicie, потоци у Саксонији

welik, мали поток, славизирано од ирског **bialog**, мала вода. Пример: мали поток **Welik**, сад Wolka у Штајерској.

За овим је Моне дао и примере германизираних назива, што све скупа може да буде од користи за проучавање проблема раних Словена.

Из ових примера, и Монеа и Црњанског, могли смо запазити да је постојала несумњива веза међу народима који су и пре наше ере боравили на британским острвима, на Балкану и на подручју Средње и Западне Европе. Додуше, зато се знало и раније, јер су на те везе указивали и средњевековни хроничари, али су се махом задржавали на указивању бројних и разноврсних назива који су потврђивали постојање дугих суседских односа и утицаја.

Упадљиво је да је највише указивано на међусобне вендске и келтске трагове и утицаје, што је и разумљиво, јер су оба народа у индоевропској групацији спомињани као

Zlupnice, creek or slupny, little creek in Moravia

smil, creek, from the Irish **bial**, water. Possible is also **smil** instead of **sbil**. Example: **Smilov**, a river in Moravia

sucha, zucha, creek, from the Irish **sua**

surb for **sur bi**, little creek, from the Irish **suir**, creek, and **bi**, little. Example, Swrb-aha, a creek in Moravia

treben, triben, little willage, from the Irish **treab**, **treaban**. Mone cites a willage **Treben**, old **trebeni, tribeni** at the place Delitz in Germany

treffen, little willage, from the Irish **treabh**, treabhán, Welsh **tref**, trefen. Mone says that willage Treffen at Willach (Beljak) in Korushka was called in IX century Slavicized **trebina**

tumin, little creek, from **taom**, taomán. Examples: creek Tümling or Dümling old **tumnica, dymnica**, dumlicha in Austria

veli, weli, creek, from the Irish **bial**, water. Examples: Velevica, Welevica, Weliczicie, creeks in Saxonia

welik, little creek, Slavicized from the Irish **bialog**, little creek. Example: little creek **Welik**, now Wolka in Shtajerska.

најстарији. Ако Херодот спомиње Венеде (Венде) половином петог века пре наше ере као већ постојеће, и то на европском и на азијском простору (Хенети), онда са њиховом појавом и постојањем, и по имену и по саставу, можемо рачунати и небројено много векова пре V столећа пре наше ере. Слично је и са Келтима. И Келте налазимо рано и на европским и на азијским просторима (Галати).

Невоља је што ми веома мало знамо о томе где су, од када и на који начин настале њихове антрополошке и језичке карактеристике, важан чинилац у одмеравању међусобног сродства. Смета нам што је Моне, тражећи у појединим називима келтску основу, изоставио читаво јужнословенско подручје, док Црњански баш на тим просторима налази келтске корене у називима бројних географских објеката.

Као што смо видели, драгоцене примере у овом смислу Црњански је налазио на античким картама британских острва, али нам за коришћење података које је навео много смета што не знамо називе тих појединих карата и време када су рађене. Претпостављамо да

Therafter Mone gave also the examples of the Germanized names, all that being possibly of use for studying the problem of early Slavs.

From these examples, both by Mone and Crnjanski, we could notice that there existed a doubtless connection between the peoples which before our era also dwelled on the British Isles, in the Balkans and in the area of the Middle and Western Europe. To be sure, it was known before too, for those connections were being pointed to also by medieval chroniclers, but almost all of them remained at the pointing to the numerous and diverse designations which were confirming an existence of long neighboring relationships and influences.

It is conspicious that the mutual Vendian and Celtic traces and influences were being pointed to mostly, that being understandable, for both the peoples were being mentioned in the Indoeuropian group as the oldest ones. If Herodotus mentions the Venedi (Vends) in the middle of V century B.C. as already existing, and in Europian and Asian space (Heneti), then we can can take into account their appearance and existence, both by name and composition, also

је Црњански могао имати и једну карту сличну Ортелијусовој из 1595. под насловом Britanicarum insularum typus у коју је Ортелијус унео податке према Плинију, Птолемеју, Тациту, Антонину, Беди Венерабилису и др. На њој запажамо истоветне називе које налазимо и на оним деловима Европе на којима су, како поуздано знамо, у своје време боравили Словени, међу њима и Срби. Немамо објашњење откуда на њој на подручју Шкотске називи река: Тара, Тиса (Tuesis) и др. осим да су ти народи некада били у суседству. Црњански је навео и назив Проколитија у чијој су близини на споменутој римској карти и називи Lugo baltia, Blatum bulgium (велико плитко ушће) у које се са северне стране уливају реке Deva и Devia. Називе са основом Balt- лингвисти обично узимају као примере за доказивање словенског порекла (Балтичко море, Балатон, бројни називи Балта на румунској страни доњег Дунава, Скадарско језеро (старији назив Скадарско блато) и др. Више назива са основом Венд - од канала Ламанша до севера Шкотске, посебно укључујући топоним Sorbiodunum на југу,

numberless centuries before V century B.C. Similar is with the Celts too. We find likewise the Celts early both in Europian and Asian spaces (Galatians).

It is a misfortune in us knowing very little about where, from when and how originated their anthropological and linguistic characteristics, they being an important factors in measuring a mutual kinship. We are hindered by Mone, in his looking for a Celtic basis in particular names, omitting all the South-Slavic area, while Crnjanski finds right in those spaces the Celtic traces in the names of numerous geographical objects.

As we have seen, precious examples in this sense were being found by Crnjanski in the ancient maps of the British Isles, but we are much hindered in the using the data cited by him by our ignorance regarding the names of those particular maps or the time they had been done in. We suppose that Crnjanski could have also one map similar to Ortelius' one from 1595 under the title Britanicum insularum typus in which Ortelius had entered the data according to Plinius, Ptolomeus, Tacitus, Antonin, Beda Venerabilis etc. Therein we

јасно потврђују и старост и вендску и келтску припадност једног дела становништва пре доласка Римљана на британска острва, а самим тим и оправданост предлога Милоша Црњанског о потреби да наши археолози, историчари, лингвисти и други при проучавању порекла балканског становништва неизоставно проуче и порекло најстаријих становника британских острва и Ирске.

Већ је Црњански у својим наведеним прилозима са пуно разлога указао на потребу да стручњаци разних грана учествују у тражењу одговора на уобичајена питања као што су ко, где, како, зашто баш ту и зашто баш тада? Из наше проблематике, на основу досадашњег знања, једва да бисмо на било које од постављених питања могли дати прихватљив одговор. Чак и кад су у питању подаци вендског и келтског порекла нисмо увек сигурни како да објаснимо њихову појаву и улогу у историји. Не помаже много што, на пример, вендске трагове везујемо за Херодотово име (V век пре н.е.), јер Херодот нигде не каже ни како су ни где су Венди настали, нити

notice the designations identical to those found also in those parts of Europe where, as we know certainly, the Slavs dwelled at their time, the Serbs being among them. We have not an explanation from where in it in the area of Scotland the names of the rivers: Tara, Tisa (Tuessis) and others, unless those peoples were adjacent once upon a time. Crnjanski cited also the name Procolitia in whose vicinity in the mentioned Roman map are also the names Lugo baltia, Blatum bulgium (great shallow river mouth) to which from the northern side the rivers Deva and Devia flow. The names with the basis Balt- are usually taken as examples for proving a Slavic origin (the Baltic Sea, Balaton, numerous designations Balta on the Romanian side of the Lower Danube, Skadarsko Lake [older name is Skadarsko Blato (Mud)], etc. Several designations with the basis Vend - from the Dover Traits to the north of Scotland, including especially the toponym Serbiodunum in the south, confirm clearly both the antiquity and a Vendian and Celtic belonging of one part of population before the arrival of the Romans to the British Isles, and by that itself also the justification of the proposal of

којом су се згодом нашли баш на Британским острвима. Нема одговора ни када су се и зашто појавили на другим деловима Европе, па и у Малој Азији (Хенети). Слична се питања могу и морају поставити и кад су у питању, на пример, Келти у Британији или у другим деловима Европе и Азије (Галатија).

Још ако се определимо да трагамо за условима у којима се јављају и друге групације са јасно означеним именима, као што су Словени, Германи, Романи или, пак, палеобалканска племена, која осећамо као блиска, западамо у очајање кад се питамо одакле су и када су ту дошла, колико су дуго постојала и шта је једне од њих уклонило са те балканске позорнице а другима омогућило да и даље остану можда само под другим именом.

Црњанском смо у сваком случају захвални што нам је скренуо пажњу на толико много појединости од којих готово ниједну не можемо мимоићи и кад трагамо за пореклом Срба ма где било да замишљамо њихова најранија станишта. Удаљеност података једних од других, чак и хиљадама километара, не би смела да

Milish Crnjanski about a need that our archeologists, historians, linguists and others study up inevitably also the origin of the most ancient inhabitants of the British Isles and Ireland.

Already Crnjanski, in his cited supplements, has indicated with lot of reasons to a need that experts of various branches participate in the looking for the answer to the common questions as are who, where, how, why right there and why right then. From our problems, on the basis of the previous.knowledge, we could hardly give an acceptable answer to any of the questions posed. Even when the data of the Vendian and Celtic origin is concerned we are not always sure how to explain their appearance and role in history. Our connecting, for example, of the Vendian traces with the name of Herodotus (V c.B.C.) is not of a great help, for Herodotus nowhere either says how or where the Vends originated, or on which occasion they found themselves right on the British Isles. There is not an answer either when and why they appeared in other parts of Europe, and in Asia Minor either (Heneti). Similar questions can and have to be posed also when, for example, the Celts in

изазива сумњу у постојање некадашњег суседства, јер ми готово ништа не знамо ни о настанку појединих народа нити о правцима и брзини њихових кретања. Трагови језичке сродности изванредан су путоказ, али ипак не решавају све неизвесности, јер ми не знамо поуздано шта поједине народе или групе народа покреће на далеки пут, и да ли су узрок покретања климатски или други материјални разлози или, понекад, и необјашњива веровања да "више силе" покрећу народе у неизвесност.

Кад је Црњански, као што смо видели, једном свом чланку дао наслов "Вендски траг у Британији", а другом "Откуд потичу имена наших река и брда", морало се одмах помислити да је реч о српским или српскословенским именима, јер кад их упоредимо она су у највећем броју готово истоветна. Али, ако је тако, а тако јесте, морамо се питати како се све то тако стекло, на који начин, у које време и којим путем. Слика коју посматрамо на било којој античкој карти Британије и Ирске у ствари је заустављена историја чији почетак не знамо, а крај нам је, односно постојеће стање,

Britania or in other parts of Europe or Asia (Galatia) are concerned.

And if we, moreover, decide for searching for the conditions in which other groups with distinctly marked names, as are the Slavs, Germans, Romans, or Paleobalkan tribes, felt by us as close ones, appear, we fall into a despair in wondering from where and when they had come there, how long they existed and what removed some of them from that Balkan stage, and enabled the others to stay there still, perhaps just under another name.

We are grateful to Crnjanski in any case for his turning our attention to so many particulars of which almost none can be avoided by us also when we search for the origin of the Serbs, wherever we imagine their previus habitats. The remoteness of the data from each others should not raise a doubt in an existence of the former neighborhood, for we know almost nothing either about the origin of particular peoples or the directions and speed of their movements. The traces of a linguistic kinship are an outstanding road sign, but yet they do not solve all incertainties, for we do not know for sure what moves particular peoples or groups of

приказао картограф односно хроничар онако какво је затекао.

Будући да то стање пружа прилику посматрачу да само опише положаје и облике и ту и тамо и могуће творце, па и приближно време настанка, јасно је да остаје веома много посла да би се поуздано утврдило ко је творац тог свеколиког садржаја пред којим стојимо жељни да га укључимо у историју чији нам је садржај још увек веома нејасан. Приметили смо да се за већину назива на картама корен тражи још у преисторији, посебно кад је реч о Келтима, али се иде и даље и застаје код санскритског корена при чему се спомињу називи Arun, Cutch, Tamar, Kerka и Sutla којих има и у Индији, и то на старим и на новијим картама. Не смемо испустити из вида ни пример Ибра, назив за који **Оштир** верује да је алародијског порекла. А у какву нас временску дубину и на колики простор води трагање за Алародијцима сетимо се уз Оштира и **Ника Жупанића**, који у алародијску групу народа убраја Кавкасце, Египћане, Либијце, Берберце, Иберце, Баске, Лигуре, Рете, Етрушћане, Пелазге, Хетите,

peoples to a distant travel, and whether the cause of the movement are climate or other material reasons or, sometimes, also the unexplainable beliefs that "vis maiores" move the peoples to the uncertainty.

When Crnjanski, as we have seen, titled one his article "The Vendian Trace in Britain", and another "Where the Names of our Rivers and Hills Originate from", one had to get the thought immediately that the Serbian or Serbo-Slavic names are in question, for when we compare them they are in a greatest number almost identical. But, if so, we must wonder how all that have been combined so, how, when and by which way. The picture we are observing in any ancient map of Britain and Ireland is in fact a stopped history the beginning of which we do not know, and the end, ie the existing condition, has been showed to us by the chartographer ie the chronicler such as he had found it.

Since that state gives an opportunity to an observer to describe himself the positions and forms and, here and there, the possible creators, and perhaps even an approximate time of origin, it is clear that very much work remains in ascertaining

Митане, Каспијце, Еламце, Сумерце "И многа друга староевропска племена пре поплаве Аријеваца (Индоевропљана)".

Црњански је свакако врло добро знао какви проблеми постоје у вези са пореклом Срба, и кад се спремао да дође у Београд, у Србију, верујемо да је веома много желео да Србе у првом реду подстакне да се запитају знају ли добро ко су, шта су и одакле су, и како то да се уз Sorbiodunum на југу Енглеске нађу и на тлу Шкотске, Велса и Ирске толики хидроними као што су Тиса, Ведра, Дева, Видуа, Луг, Балтија, Тара, Дервент и др. Ти и други називи налазе се на римским картама Британије, па нас одмах интересује, ако припадају српском језичком фонду, када су ту настали, а ако су их тако назвали Срби где су ти Срби првобитно живели, где су све уопште боравили и колико је векова протекло пре него што су се усталили на просторима на којима су забележени као већа или мања групација са именима која, као што каже Црњански, тако лепо звуче србофоно или славофоно.

И тако, после много векова колико се зна за име

reliably who is the creator of all those contents we are standing before, eager to include them in a history the contents of which are still very unclear to us. We have noticed that for a majority of the names on the maps the root is looked for as early as prehistory, especially when the Celts are discussed, but it is gone even farther and stopped at a Sanskrit root at which the names Arun, Cutch, Tamar, Kerka and Sutla are mentioned, which are also in India, both in the ancient and more recent maps. We must not forget also the example of the Ibar, that being a name considered by **Oshtir** to be of an Alarodian origin. And regarding the temporal depth and spatial width we are being led by the searching for Alarodians, let us remind, besides of Oshtir, also of **Niko Zhupanic**, who includes in the Alarodian group Caucasians, Egyptians, Berberians, Iberians, Basques, Ligurians, Rets, Etruscans, Pelazgs, Hetits, Mitans, Caspians, Elams, Sumerians "and many other Old-Europian tribes before the flood of the Arians (Indoeuropians)".

Crnjanski certainly knew very well which problems existed concerning the origin of the Serbs, and when he was

Срби још увек се морамо питати зашто не знамо откада можемо да почнемо да рачунамо почетак своје историје. На жалост, још увек не можемо ништа поуздано да кажемо. Разилажења су велика, готово несхватљива. Док једни сматрају да се име Срби јавља негде у кавкаском масиву око почетка наше ере (Корнелије Непот, Плиније, Птолемеј, Помпоније Мела и др.), дотле су други непоколебљиви у уверавању да историја српског народа почиње доласком полапских Срба на Балканско полуострво негде у првој четвртини VII века, везујући тај долазак за владавину византијског цара Ираклија (610-641). Они који су уверени да корене српског имена и српског народа треба тражити у масиву Кавказа и на простору између Азовског и Каспијског мора лако прихватају теорију да су ти Срби на путу према Подунављу и Балканском полуострву једно време боравили у масиву Карпата и Трансилванских Алпа и без колебања прихватају податак римског писца Амијана Марцелина (око 330 - око 400) који је те делове Карпата назвао montes Serrorum (Српске планине). Позивајући

preparing for going to Belgrade, to Serbia, we believe he had wanted very much to stimulate the Serbs to wonder whether they knew well who, what and from where they were, and how it could be that beside Sorbiodonum in the south of England there were also on the soils of Scotland, Wales and Ireland so many hydronyms as Tisa, Vedra, Deva, Vidua, Lug, Baltia, Tara, Dervent and others. Those and other names are found in the Roman maps of England, and we are immediately interested in, if they belong to the Serbian vocabulary, when they originated there, and if named so by Serbs where those Serbs had lived originally, in which all the places they had lived at all and how many centuries had passed before they settled in the spaces they were recorded in as a greater or lesser group with the names which, as Crnjanski says it, so nicely sound Serbophonically or Slavophonically.

And so, after many centuries the name Serbs has been known for, we must still wonder why we do not know from when we can begin to count the beginning of our history. Unfortunately, we still can say nothing reliable. Disagreements

се на савремене изворе они тврде да је једном римски цар Лициније (308-324), савладар и зет римског цара Константина Великог (307-337) тражио од тих карпатских Срба војну помоћ у борби против Константина. Једном је ту помоћ добио, али је други пут био одбијен. Ако би се ова тврдња савремених писаца прихватила као тачна могла би се прихватити и претпоставка да су се делови тих Срба временом приближили северној обали доњег Дунава и измешали се са Сарматима, Скитима, Бесима, Гетима, Трибалима и др. Сасвим је могуће да су делови Срба из те групације заједно са Аварима нападали на Византију у VI веку допирући све до Пелопонеза.

Присталице теорије о постојању Карпатских Срба на простору Серских планина убеђени су да је и римски песник **Овидије Назон** као римски заточеник у граду Томи (Мала Скитија, Добруџа) данас Констанца, све до смрти (+18 г.н.е.) живео у суседству Гета, Беса, Скита и Сармата, несумњивих блиских сродника Срба из недалеких Српских планина, научио њихов језик и читао своје песме.

are great, almost unconcievable. While ones think that the name Serbs appear somewhere in the Caucasus Massif abut the beginning of our era (Cornelius Nepot, Plinius, Ptolomeus, Pomponius Mela etc.), others are unshakable in a convincing that the history of the Serbian people begins with the coming of the Subelbian Serbs to Balkan Peninsula at some time about the first quarter of VII century, linking that arrival to the reign of the Byzantine emperor Iraclius (610-641). Those convinced that the roots of the Serbian name and Serbian people are to be looked for in the massif of Caucasus and in the space between the Sea of Asof and Caspian Sea accept easily the theory that those Serbs on the way toward the Danube Basin and Balkan Peninsula dwelled for a time in the massif of the Carpathians and Transilvanian Alps and accept without hesitating the datum by Roman writer Amian Marcelin (about 330 - about 400) who called those parts of the Carpathians montes Serrorum (Serbian mountains). Referring to the contemporary sources they claim that once the Roman emperor Licinius (308-337), co-ruler and son-in-law of the Roman emperor Constantin

Кад је у IV и V веку дошло до великог паганског покрета против хришћанства верује се да су у томе значајну улогу имали и подунавски Срби као присталице Константиновог зета Лицинија, немилосрдног прогонитеља хришћана. Питајући се овде ко би још могли бити Срби и у ово време и још од раније пада нам на ум и "Античка Србија" за чије становнике класични филолог Милан Будимир сматра да су на Балканско полуострво дошли у своје време из Мале Азије на коју су у прадавно време могли стићи било као јужнокавкаски или месопотамски становници. Присталице ових и оваквих теорија, пратећи кретања малоазијских прастановника посебно се задржавају на лидијској држави са центром у Сарду и на Ликијској држави у граду Ксантосу у којем је на једном обелиску од пре 2600-2800 година нађена "Порука Србима", при чему ваља имати у виду да се по старим изворима град Ксантос или Ксантус налазио на реци која се првобитно звала Србица. По неким истраживачима кад су обе ове државе (Лидија и Ликија) пропале српско становништво је преко

the Great, asked those Carpathians Serbs for a military aid in the struggle against Constantin. Once he had got that help, but was rejected second time. If one accepts that statement of the contemporary writers as an exact one, then also an assumption could be accepted that the parts of those Serbs approached in time to the northern side of the Lower Danube and mixed themselves with Sarmatians, Scythians, Besi, Geths, Tribals etc. It is quite possible that the parts of the Serbs from that group were attacking Byzant together with Avarians in VI century, reaching as far as Peloponessus.

The supporters of the theory of an existence of the Carpathian Serbs in the space of the Serian Mountains are convinced that also the Roman writer Ovidius Naso as a Roman prisoner in the city of Toma (Scythia Minor, Dobrudza), today's Constanza, lived all the time until his death (+18 A.D.) in the neighborhood of the Geths, Besi, Scythians and Sarmatians, the doubtless close relatives of the Serbs from the near Serbian Mountains, learned their language and read his poems.

When in IV and V century a great pagan movement against Christianity took place, it is

Хелеспонта прешло на Балканско полуострво, најпре у доње Подунавље, а затим се померило према југу и западу, према Јадранском мору.

Оваквим тумачењима одговара и мишљење о постојању подунавских Дагона у Дагонији које појединци доводе у везу са Јафетовом групом народа који су, наводно, после пропасти Вавилонске куле, односно Вавилонског царства, прешли у Европу, најпре у Тракију и Подунавље, а затим се проширили према западу. Наравно, сви ови спомени сеоба народа из Мале Азије у Европу, међу које убрајамо и Србе, наводе се из жеље да се што је могуће боље растумаче неизвесности које произилазе из бројних примера Црњанског о језичким примерима које он наводи не само на британском тлу, већ и на просторима којима је тешко означити оквире. Упућенији читаоци одмах ће приметити да је у овом кратком осврту на време и простор, који наслућујемо, изостављено много тога што улази у састав историје српског народа. Кад је реч о простору, у некој другој прилици не би смео да буде изостављен ни рускословенски простор на којем, на пример,

believed that a significant role in it was played also by the Danubian Serbs as supporters of Constantin's son-in-law Licinius, a ruthless persecutor of Christians. In wondering here who else could be the Serbs both in that time and still before, we recall also the Ancient Serbia the population of which is considered by classical philologist Milan Budimir to have come to Balkan Peninsula from Asia Minor at their time, where they could have come in an ancient time whether as South-Caucasian or Mesopotamian inhabitants. The supporters of these and such theories, tracing the movements of the Asia Minorian inhabitants, stay especially at the Lydian state with its center in Sard and at the Lycian state in the city of Xantos where on an obelisk from 2600 - 2800 years ago a "Message to the Serbs" has been found, at which one should keep in mind that according to ancient sources the city of Xantos or Xantus was on a river called Srbica originally. According to some researchers when both these states (Lydia and Lycia) had perished, the Serbian population moved over Helespont to the Balkan Peninsula, at first to the Lower Danube Basin, and then it moved southward and westward, toward the Adriatic.

генерал лајтнант Александар Теодоровић Ритих, писац и картограф, у својој књизи "Славјански мир" (Словенски свет), Варшава 1885, забележио и ове називе: Великаја Сербија, Бјело Сербија, Сербигал, Сербиновка, Сербин и пет назива Серби. Чак и да је у неким случајевима погрешио будући истраживачи би морали да објасне у чему је Ритих погрешио. Ако смо сигурни како настаје историја једног народа и шта све улази у њен садржај, и сви наведени примери Црњанског и мишљења британских научника о њима морали би једном бити предмет свестраног проучавања. Ако смо добро разумели Милоша Црњанског он је са тим и рачунао кад је писао ове своје прилоге.

Приказ Дагона (барељеф у Лувру)
A presentation of Dagon (a bas-relief in Louvre).

Such interpretations are in accordance with an opinion of an existence of the Danubian Dagonians in Dagonia, being related by some to Japhet's group of peoples which, allegedly, after the destruction of the Tower of Babel ie Babylon Empire, passed to Europe, at first to the Danube Basin, and then expanded to the west. Of course, all these mentions of the migrations of the peoples from Asia Minor to Europe, the Serbs being, in our opinion, among them, have been cited here out of a desire to interpret as well as possible the incertainties emanating from the numerous examples given by Crnjanski related to the linguistic examples cited by him not only on the British soil, but also in the spaces the frames of which is difficult to ascertain. More informed readers will notice immediately that in this short review of the time and space, which we have premonition of, much is omitted of what enters the scope of the history of Serbian people. When the space is concerned, one should mention also the Russian-Slavic space where, for example, general-lieutenant Aleksandar Teodorovic, a writer and chartographer, in his book "the Slavic Word",

Warsaw 1885, recorded these names too: Great Serbia, White Serbia, Serbigal, Serbinovka, Serbin and five designations Serbi. Even if he had mistaken in some cases, the future researchers would have to explain what his mistake was. If we are sure how a history of one people originates and what all falls into its contents, then also all the examples cited by Crnjanski are to be finally a subject of a comprehensive study. If we had understood Crnjanski well he had counted with that in writing these his supplements.

Праотаџбина и правци кретања Венеда према Г. Лабуди. 1. Вероватна праотаџбина на подручју Тирингије. 2. Вероватна прапостојбина на великопољском лужичком простору. 3. Надјадрански Венети. 4. Простор око Боденског језера. 5. Доњорајнски простор. А. Положај праотаџбине Венета према Сулимирском. Б. Праотаџбина Венеда према Милевском. Ц. Вероватни историјски простор колонизације. Д. Подручје источно померанске културе.

The original homeland and directions of moving of the Vends according to G. Labuda. 1. A possible original homeland in the area of Tyringia. 3. The Above-Adriatic Veneti. 4. The space around the Boden Lake. 5. The Low-Rheinian space. A. The location of the original homeland of the Veneti according to Sulimirsky. B. The original homeland of the Veneds according to Milevsky. C. A probable historical space of the colonisation. D. The area of the eastern Pomeranian culture.

GALLIA VETVS.

Ad Iulij Cæsaris commentaria ex Conatibus geographicis Abrah. Ortelij. 1590.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, DOMINO D. LAEVINO TORRENTIO, EPISCOPO ANTVERPIENSI, APVD AMBIVARITOS, EIVS VIRTVTIS CVLTOR ABRAH. ORTELIVS REG. MAIEST. GEOGRAPHVS DEVOTISSIME DEDICAB.

BRITANNIAE PARS.
Cantium
Londinum
MARE GERMANI PARS.
Sicambri.
GERMANIAE MAGNAE PARS.
OCEANVS BRITANNICVS.
OCEANVS AQVITANICVS.
BELGAE.
CELTAE, SIVE GALLI.
AQVITANI.
PROVINCIA ROMANORVM.
GALLIAE CITERIORIS QVAE ET ITALIAE PARS.
HISPANIAE PARS.
MEDITERRANEI MARIS PARS.
Ambiani, Menapij, Grudij, Gorduni, Leuaci, Aduatici, Eburones, Vbij, Segni, Condrusi, Treviri, Caleti, Bellovaci, Suessiones, Remi, Mediomatrices, Tulingi, Leuci, Triboces, Harudes, Lexobij, Ambibari, Aulerci Eburovices, Ambiliates, Sesuuij, Osismi, Armorica, Lemovices, Curiosolites, Aulerci Diablintres, Rhedones, Veneti, Meldæ, Senones, Lingones, Rauraci, Nantuates, Tigurinus pagus, Aulerci Cenomani, Vnelli, Carnutes, Turones, Andes, Cadetes, Mandubij, Aedui, Sequani, Heluetij, Lepontij, Verbigenus pagus, Latobrigi, Namnetes, Pictones, Bituriges, Santones, Lemovices, Boij, Ambarri, Segusiani, Seduni, Veragri, Allobroges, Centrones, Garoceli, Arverni, Petrocorij, Cadurci, Garumni, Cocosates, Vocates, Tarbelli, Garites, Tarusates, Preciani, Helvij, Helenteri, Rhuteni, Vocontij, Aulerci Brannovices, Tolosates, Gabali, Arecomici, Nitiobriges, Albici, Caturiges, Ambarri, Cantabri, Bigerriones, Sibutzates, Soniates.

Црњански с правом поклања велику пажњу траговима Венда (Венеда) у Британији будући да се оправдано сматра да и преци Срба по пореклу припадају тој прастарој и пространој индоевропској групацији народа. Због тога истраживаче интересује и најмањи траг који указује на могући географски положај Венеда. Такве занимљиве вендске трагове налазимо и на карти Gallia vetus ad Julii Caesaris commentaria ex conatibus geographicis Abrah. Ortelii 1690. На тој карти запажамо и назив Белловаци на подручју Белга (Belgae), а на простору Келта (Celtae sive Galli) наилазимо на називе Boii, Pictonés и др, али нас на тој карти посебно привлачи полуострво Бретања на којем су означени као групација Veneti и име града Venetia обележеног уз остале градове под насловом Armoricae, sive maritimae civitates. Уз ту западну обалу Бретање на карти се налазе и четири острва обележена као Venetorum insulae, и то под бројевима 1, 2, 3, и 4. Уз те бројеве Ортелијус је ставио и ову напомену: Opida Venetorum quae Caesar describit at non nominat (Вендски градови које је Цезар описао али није именовао). Овај драгоцени податак односи се свакако на време у вези са Цезаровим покоравањем Галије, а пре похода на Британију (55-54). У току покоравања Гала и Белга Цезар је у Бретањи затекао Венеде и на копну и на острвима. За историју је велики губитак ако је изгубљен опис острва и градова на њима, јер би се по археолошким остацима

Crnjanski rightfully pays a great attention to the traces of the Vends (Veneds) in Britain, since it is rightfully considered that the ancestors of the Serbs belong by their origin to that ancient and very large Indoeuropian group of peoples. Therefore researchers are interested to find some trace indicating a possible geographical location of the Veneds. Such interesting Vendian traces we find also in the map Gallia Vetus ad Julii Caesaris commentaria ex conatibus geographicis Abrah. Ortelii 1690. In that map we notice also the designation Bellovaci in the area of the Belgs (Belgae), and in the space of the Celts (Celtae sive Galli) the names Boii, Pictones etc., but we are especially attracted in that map by the Brittanic Peninsula where Veneti are recorded as a group, and the name of the city of Venetia alongside other cities under the title Armoricae, sive maritimae civitates. Beside that western coast of Brittany in the map are also four islands marked, under the numbers 1,2,3,4. With these numbers Ortelius put this note; Opida Venetorum quae Caesar describit ar non nominat (The Vendian cities described but not named by Caesar). This precious datum refers certainly to the time related to Caesar's conquering Gallia, before his campaign against Britain (55 - 54). During the conquering the Gaols and Belges Caesar found the Vends in Brittany, both in the land and islands. It would be a great loss for history if the descriptions of the islands and the cities on them had been lost, since on the basis of the archeological

могло многошта закључити о старости Венеда на том простору и о њиховом техничком достигнућу. Осим тога Цезарови Венеди помогли би нам да са више сигурности и Инде Корнелија Непота на обали Батавије убројимо у Венеде.

На више места могли смо приметити у коликој су недоумици били енглески научници кад је у питању порекло Шкотлanђана. Збуњује их топонимија која је на британским острвима, кажу, слична оној у вендским, илирским, и скитским земљама. Према ономе што знамо то не треба да нас чуди, па ни податак најстарије **Англосаксонске хронике** у којој стоји да су стари становници острва дошли из Јерменије. То је у литератури одавно познато. Треба само пажљивије погледати на античким картама положаје држава у Малој Азији и сетити се међусобних веза и утицаја. Међутим, овде смо застали због Шкотске да бисмо се подсетили да **Исидор из Севиље** (IV век н.е.) однекуд зна да је становништво те земље које он назива Пикти (офарбани), дошло из Скитије, дакле баш онако како каже и знаменити **Беда Венерабилис** (673 или 674 до 735) који је записао "Gente Pictorum de Scythia". Као што смо видели, скитско порекло заступа и **Роберт Манроу**, док је **Џекета Хокс** одређенија кад каже да је у праисторијско доба реч о "имиграцији из Бретање у Француској и Вандеје" за чије становништво каже "да су били Венети и Илири" додајући да она у ископинама на

relicts one could conclude lot of various things about the antiquity of the Veneds on that space and about their technical achievements.

We could notice at several places in which a dilemma the English scientists were when the origin of the Scots was concerned. They are confused by the toponymy which is similar, it is said, to that in the Vendian, Illyrian and Scythian lands. According to what we know it should not surprise us, nor the datum of the oldest **Anglo-Saxonian Chronicle** where it stands that the ancient inhabitants of the island had come from Arminia. It has been known for long in literature. One should just look more carefully in ancient maps at the locations of the states in Asia Minor and recall the mutual connections and influences. However, we stopped here because of Scotland, to remind that **Isidor from Sevilla** (IV c.A.D.) knew from somewhere that the population of that country, called Picts (the dyed) by him, had come from Scythia, thus exactly how it was said by the famous **Beda Venerabilis** (673 or 674 to 735), who wrote "Gentes Pictorum de Scythia". As we have seen, A Scythian origin is supported by **Robert Munro** as well, while **Jaquetta Hawkes** is more determined when she says that in the prehistorical times the population of Britain was composed of the "immigrants from Brittany in France and from Vendee", saying that the inhabitants of the latter "were Veneti and Illyrians" and adding that she finds a trace of a "somewhat oriental

британским острвима налази траг "донекле оријенталног генија Скита".

Према називима у Британији на које нам Црњански скреће пажњу рекло би се да је сасвим оправдано спомињање улоге Скита, али само у том случају ако Ските укључимо у исту индоевропску групацију у којој су и Венди (Венеди) и Илири, с тим што то укључивање захтева и темељно објашњење појаве оне групације коју називамо словенском и чије језичке и друге особености налазимо на огромном европском и азијском простору, а можда и североафричком.

Како смо се овде највише задржали због Пикта морамо се одмах питати ко су Pictones у сливу Лоаре, дакле на подручју Келта (Гала), али и недалеко од Вандеје. Упадљиво је да и на подручју Шкотске налазимо на античкој карти назив Picti, Vindomora, Vanduara, Vindobaba, Vindolana, Vidotara и др, на шта нам је и Црњански скренуо пажњу и што је несумњиви доказ о постојању везе делова вендске групације на британским острвима и Ирској са онима на келтском простору у Галији. Можда би још било потребно обратити већу пажњу на водене површине у Шкотској, посебно на реке као што су Tuesis, Tißa, Deva, Divia, Vedra, Tara, Ila, (Ihle, Ilau, Ilava - pritoka Labe), али и Lugo baltia, Blatum bulgium - називи, рекли бисмо, везани за плитке водене површине. Будући да је Шкотска сва испресецана потоцима, рекама и језерима са

genius of the Scythians" in the excavations on the British Isles.

According to the designations in Britain Crnjanski calls our attention to, one would say that the mentioning of the role of the Scythians is quite justified, but only if we include the Scythians into the same Indoeuropian group where the Vends (Veneti) and Illyrians are, that inclusion requiring also a thorough explanation of the appearance of the group we call Slavic by us, whose linguistic and other peculiarities we find in a huge European and Asian space, and perhaps in the North African too.

Since we stayed here mostly because of the Picts we have to ask ourselves immediately who are the Pictones in the Loire Basin, thus in the area of the Celts (Gauls), but also not far from Vendee. It is conspicious that we find in the area of Scotland in an ancient map the name Picts, Vindomora, Vanduara, Vindobaba, Vindolana, Vidotara and others, Crnjanski also having called our attention to it, and which is a doubtless evidence of the existence of a connection of the parts of the Vendian group on the British Isles and Ireland with those in the Celtic space in Gaul. Perhaps it would be also necessary to pay more attention to the watery surfaces in Scotland, especially to the rivers like Tuesis, Tißa, Dev, Divia, Vedra, Tara, Ila, (Ihle, Ilau, Ilava - a tributary of the Elbe), but likewise Lugo baltia, Blatum Bulgium - the designations, we would say, connected with shallow watery surfaces. Since Scottland is all interwoven with creeks, rivers and lakes with the name Loch, Lochan,

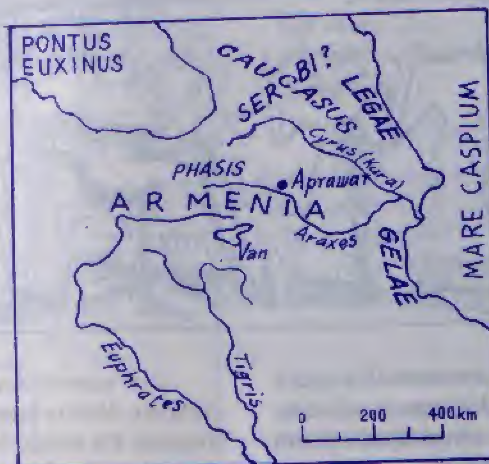
ознаком Loch, Lochan можда би вредело проверити не потиче ли неки од тих назива од луг или лакус.

perhaps it would be worthwhile to check whether some of those names originate from lug or lakus.

Градови и државе средњег и горњег Еуфрата и Тигра.

The cities and states of the Middle and Upper Euphrate and Tigris.

Срби, Леге и Геле на подручју Кавказа.

The Serbs, Leggae and Gellae in the Caucasus area.

Положаји Плинијевих и Птолемејевих Срба и Сереја према Н. Жупанић (Срби Плинија и Птолемеја).

The locations of Plinius' and Ptolomeus' Serbs and Serrei according to N. Zhupanic (The Serbs of Plinius and Ptolomeus).

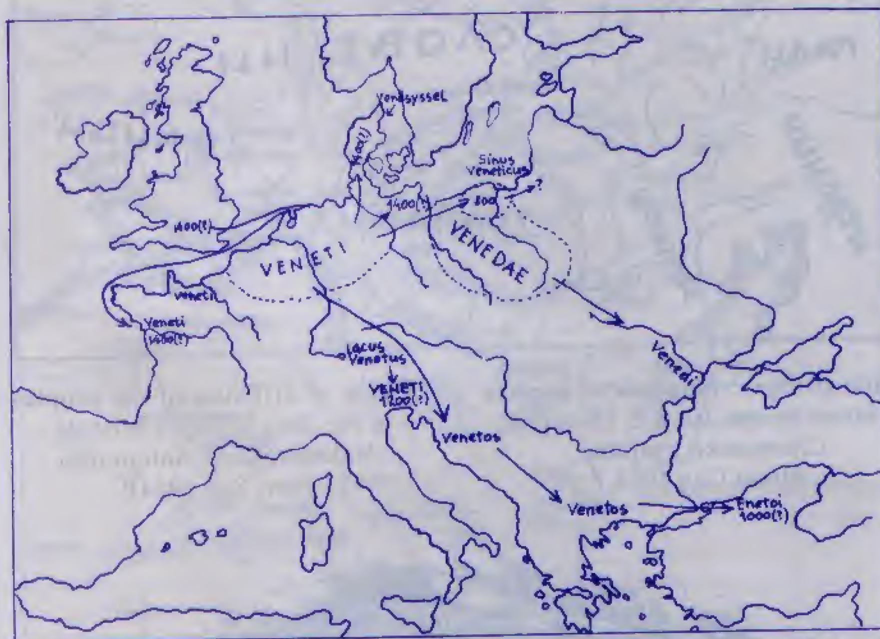

Призор из времена Акадске династије (око 2350 пре н.е.). Бог Еа у својој левој руци држи један суд из којег истичу два млаза воде

A scene from the time of the Akadian dinasty (about 2350 B.C.). The divinity Ea holds in his right hand a wessel from which two streams of

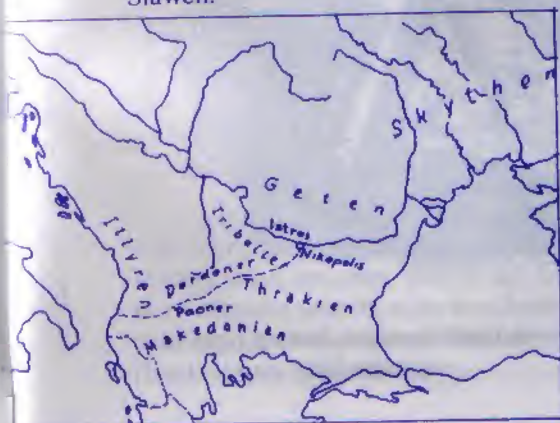
који свакако симболично приказује Еу као творца и господара водених токова и дубина. Овде два млаза вероватно приказују токове Еуфрата и Тигра.

water flow out, presenting certainly Ea as a creator of watery courses and depths. The two streams probably represent the courses of the Euphrate and Tigris.

Вероватна праотаџбина Венета. Према: Т. Sulimirski, Veneden und deren Verhältnis zu den Slawen.

A possible original homeland of the Veneti. According to: T. Sulimirsky, Veneden und deren Verhältnis zu den Slawen.

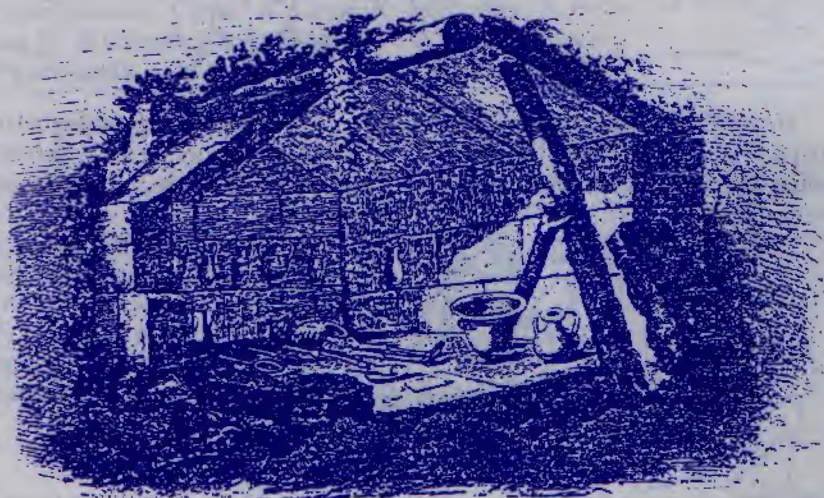
Границе Александровог царства (одсечак) и хеленистички свет око 185. године пре н.е. (Из књиге: Фанула Папазоглу, Средњобалканска племена у предримско доба, Сарајево 1969. године.

The boundaries of Alexander's Empire (a section) and the Hellenistic world in about the year 185 B.C. (From the book: Fanula Papazoglou, The Middle Balkan tribes in the Pre-Roman Time, Sarajevo 1969).

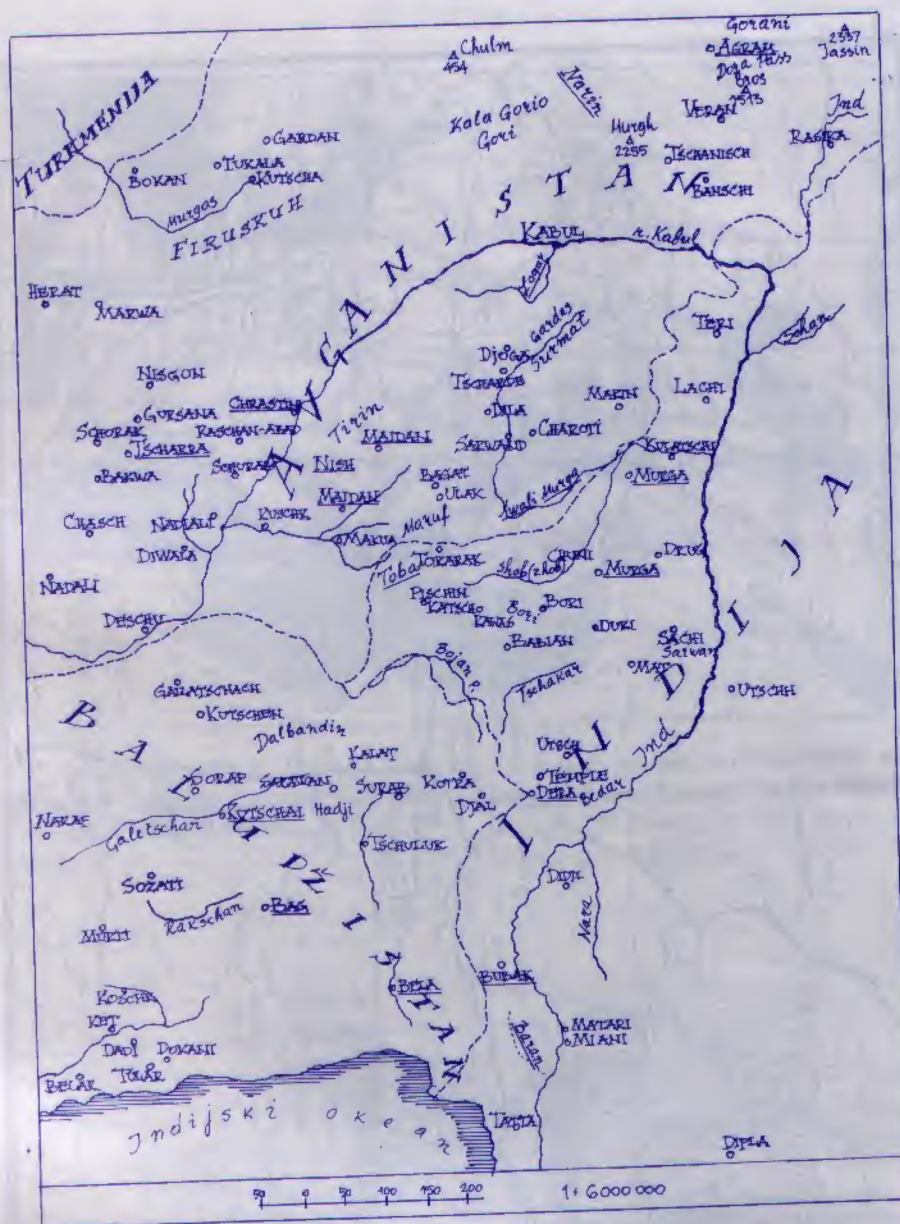
Мапа распрострањености народа у времену пре н.е. (Л. Нидерле, Словенске старине, Нови Сад 1954.)

A map of diffision of the peoples in the time before Christ. (L. Niderle, Slavic Antiquities, Novi Sad 1954).

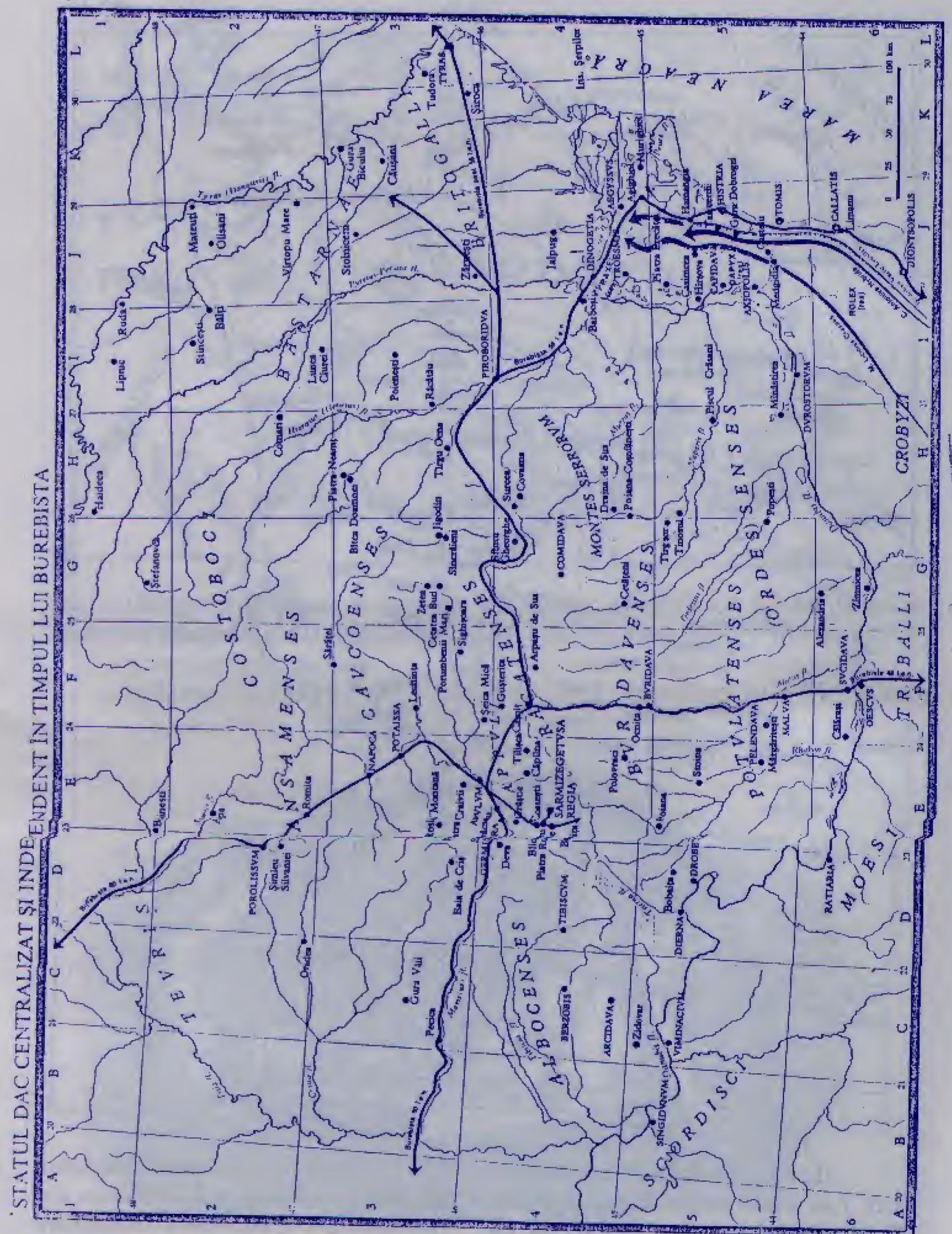
Гробница из Бронзаног доба у Грчкој.

A tomb from the Bronze Ages in Greece.

Део славофоних назива на тлу Авганистана и Белуџистана. Подвучени називи значе да се исти облици налазе и на тлу Југославије. Према: Andrees Algemeiner Handatlas из 1893. године.

A part of the Serbophonic designations on the soil of Aphganistan and Beludzistan. The underlined designations mean that the same forms exist also on the soil of Yugoslavia. According to: Andrees Algemeiner Handatlas from 1893.

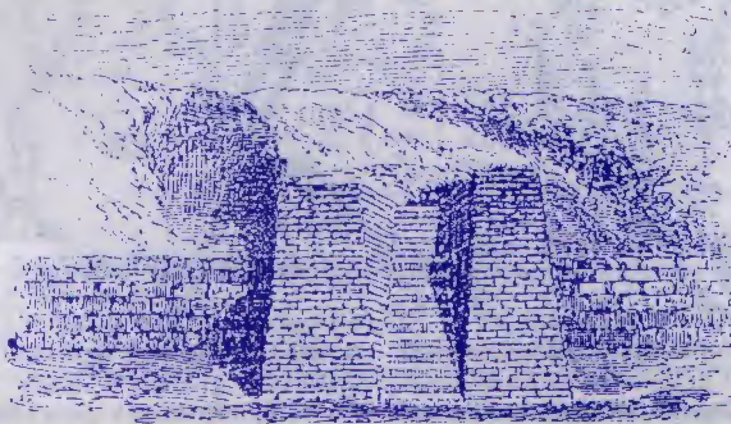
Montes Serrorum на карти везују се за боравак Срба на том подручју.

Montes Serrorum in the map are leing correlated with a stay of the Serbs in that area.

Сеоба Срба и Чеха из Кавказије у Средњу Европу (Н. Жупанић, Срби Плинија и Птолемеја).

The migration of the Serbs and Tzechs from Caucasia to the Middle Europe (N.Zhupanic, The Serbs of Plinius and Ptolomeus).

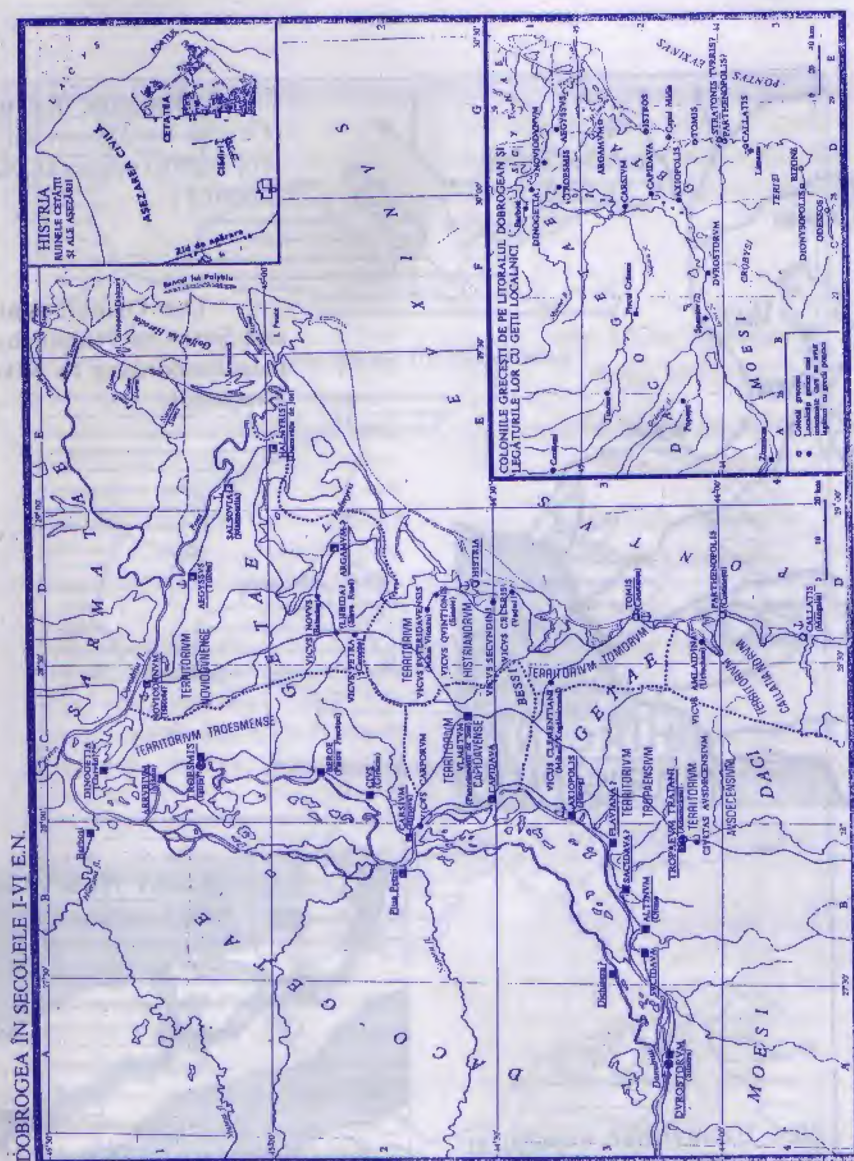

Део степеница храма посвећеног богу Еа у граду Ериду у доњем Сумеру.

A part of the stairs of the temple devoted to deity Ra in the city of Erid in the lower Sumeria.

Карта из Рајићеве Историје разних словенских народа. Свакако је занимљиво да је Рајић неке Србе убележио при ушћу Волге у Каспијско море, недалеко од Алана.

A map from Rajic's History of Various Slavic Peoples. It is certainly interesting that Rajic recorded some Serbs at the mouth of the Volga into the Caspian Sea, not far from the Alans.

На овој карти Добруџе занимљиви су положаји Беса и Гета (Bessi и Getae) у залеђу територије града Томија из којег је римски песник Овидије као очевидац описивао сукобе римске посаде са Гетима и Сарматима.

In this map of Dobrudza interesting are the locations of the Bessi and Gets (Getae) in the background of the city of Toma from where the Roman poet Ovidius was describing, as a eye-witness, clashes of the Roman garrison with the Gets and Sarmatians.

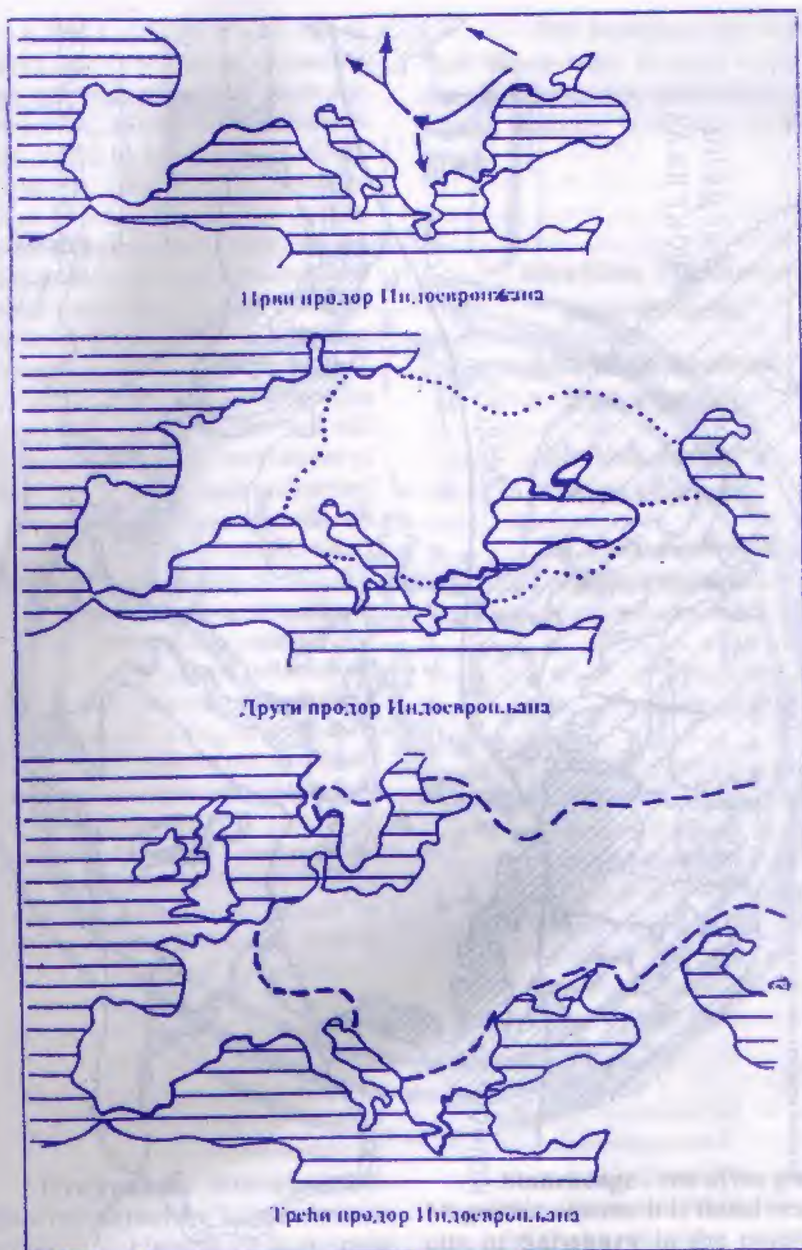
Оринеји, Вали и Серби на Птолемејевој карти (према Н. Жупанићу).

The Orinei, Vals and Serbs in Ptolomeus' map (according to Niko Zhupanic).

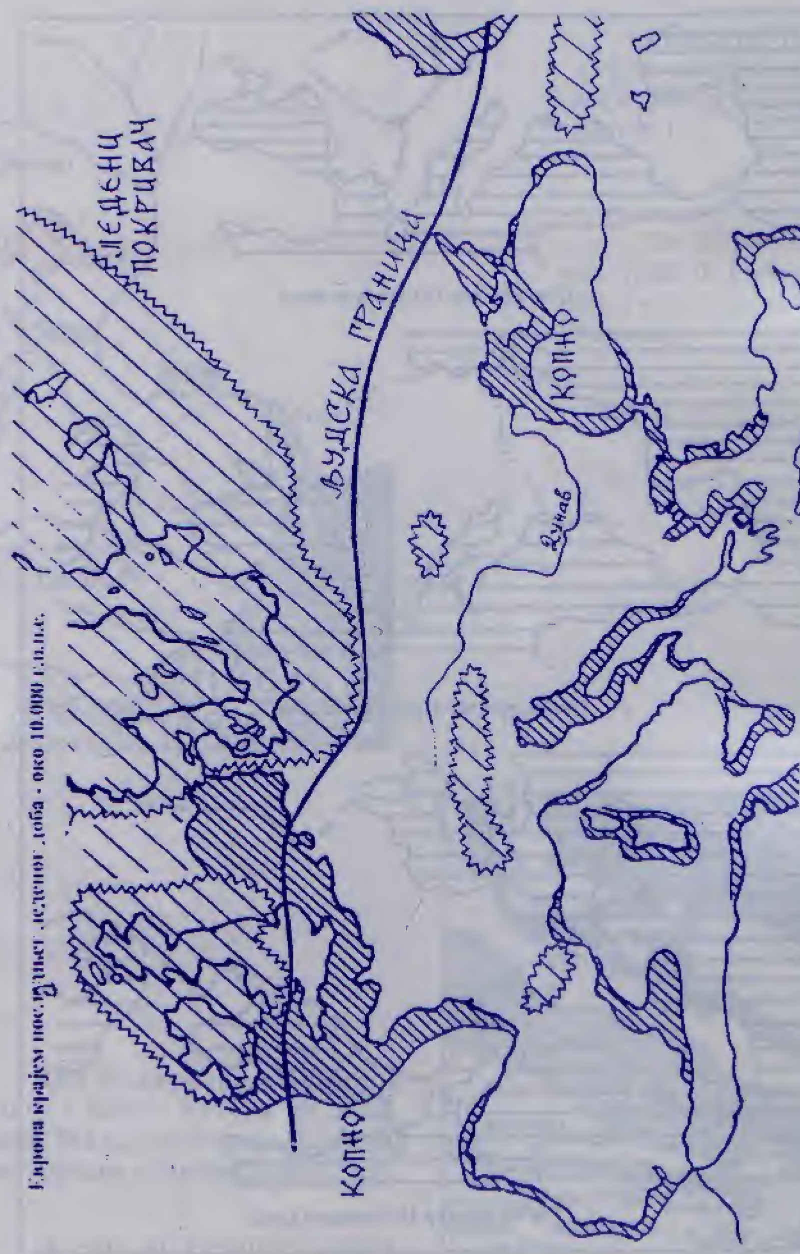
Део Ецлаубове најстарије немачке карте путева из 1501. године. На њој су Winden (Венеди) јасно уцртани у залеђу Задра (Zara).

A part of Etzlaub's oldest German map of the roads from 1501. Therein the Winden (Veneds) are drawn-in clearly in the background of Zadar (Zara).

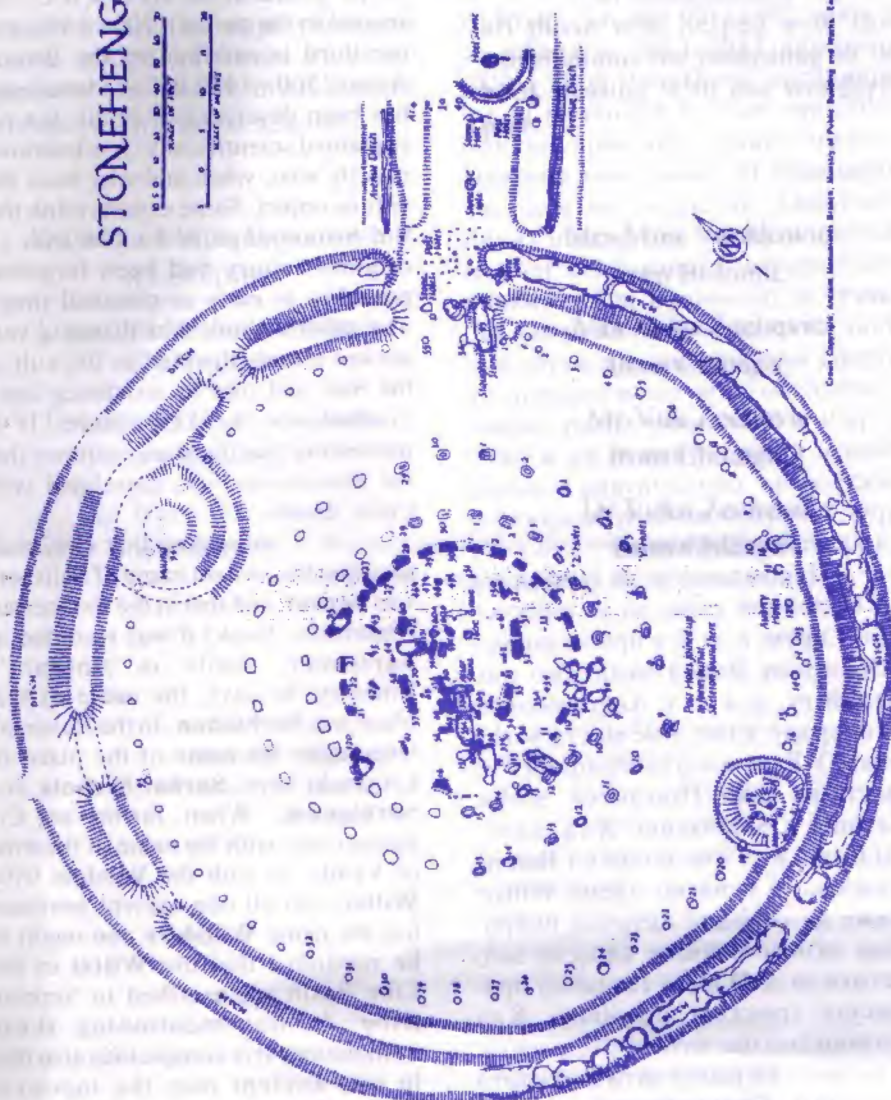
Из књиге Живојина Андрејића “Шакасте гривне”.

From the book “Handy Bracelets” by Zhivojin Andreic .

Из књиге Живојина Андрејића
"Шакасте гривне".

From the book "Handy Bracelets"
by Zhivojin Andreic.

Стоунхенџ (Stonehenge) - једно од највећих мегалитских постројења. Налази се код града **Солсберија** (Salisbury) у грофовији **Вилтче** (Wiltshire). По једном опису, локалитет се састоји од три различита дела. Први део потиче

Stonehenge - one of the greatest Megalithic objects. It is found near the city of **Salisbury** in the county of **Wiltshire**. According to one description, the locality consists of three different parts. The first part originates from the Neolithic epoch and is dated

из епохе неолита и датира се у године 1900-1700 пре н.е, други из периода 1700-1550, а трећи се приписује бронзаном добу (1500-1400 пре н.е.). Стоунхенџ је детаљно описан али није научно објашњен. Не зна се тачно ни време настанка, ни сврха, нити се зна народ који је ово јединствено постројење подигао. На једном месту је речено да је Стоунхенџ тако стар да је његова права историја заборављена вероватно још у класично доба. Неки сматрају да је реч о прастаром храму посвећеном култу сунца и да и само постројење симболизира небески круг. Неки доводе Стоунхенџ у везу са келтским Друидима.

Занимљиво је да Црњански за Солсбери каже да је античко име **Сарум**, а да је у првом попису (Doomsday Book) записано као **Sarisbery**, док је у Антониновом итинерару, каже, име места **Sorbiodun**. У Равенској географији име места је, каже Црњански, **Sorba**, **Serbola** и **Sorbiacum**. Кад, даље, Црњански уз име племена **Венди**, односно уз вендско племе **Wiltze**, каже да се једна античка покрајина назива **Wiltshire** ваља се подсетити да се **Wiltzi** у Полабљу приписују српском племену. Кад спомињемо ове називе упадљиво је и то да се на једној античкој карти топоним **Sorbiodunum** налази недалеко од Солсберија и положаја Стоунхенџа. Можда вреди имати у виду да се у грофовији **Wilts** код Марлбороа налазе и огромни мегалитски споменици звани **Avebery** (**Avebury**), такође из преисторијског времена, научно необјашњени.

in the years 1900 - 1700 B.C, the second in the period 1700 - 1550, and the third is ascribed to the Bronze Ages (1500 - 1400 B.C.). Stonehenge has been described in detail, but not explained scientifically. It is unknown exactly who, when and why built this unique object. Some experts think that the Stonehenge is so old that its original history had been forgotten probably as early as classical times. The others think that it was a very ancient temple devoted to the cult of the Sun and that its existence itself symbolises the sky circle. It is interesting that there are opinions that the Stonehange was correlated with Celtic druids.

It is interesting that Crnjanski says that the ancient name of Salisbery was **Sarum**, and that in the first census (Doomsday Book) it was recorded as **Sarisbery**, while in Antonin's Itinerary, he says, the name of that place was **Sorbiodun**. In the Ravenian Geography the name of the place is, Crnjanski says, **Sorba, Serbola** and **Sorbiacum**. When, farther on, Crnjanski says with the name of the tribe of **Vends**, ie with the Vendian tribe **Wiltzi**, that all one ancient province has the name **Wiltshire** one ought to be reminded that the **Wiltzi** in the Elbe Basin are ascribed to Serbian tribe. In our mentioning these designations it is conspicious also that in one ancient map the toponym **Serbiodonum** is not far from Salisbery and the location of the Stonehenge. Perhaps noteworthy is that in the county of **Wilts** near Marlborough there are also huge Megalithic monuments called **Avebury**, also from the prehistorical times, unexplainable scientifically.

Дугујемо неизмерну захвалност онима који уложише своја добра да би се на страницама ове књиге појавила чаробна реч о нашем искону:

Госпођа Мира Вучковић
из Болоње,

Госпођа Миља Зечевић
из Чикага,

Господин Вук Зечевић
из Чикага,

Др Вуко Зечевић
из Чикага

Our immeasurable thanks to all those who helped with their contributions the publishing of this book dealing with our wonderful past:

Mrs Mira Vuchkovic
from Bolonja,

Mrs Milja Zechevic
from Chicago,

Mr Vuk Zechevic
from Chicago,

Dr Vuko Zechevic
from Chicago